

VÝROČNÁ SPRÁVA O ČINNOSTI SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED ZA ROK 2025

1. ČASŤ

Správa bola vypracovaná v zmysle zákona č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied.

Podľa § 9 ods. 5., písm. c) tohto zákona správu schválila Vedecká rada Slovenskej akadémie vied dňa 6. 5. 2026.

Vláda Slovenskej republiky vzala správu na vedomie na svojej nn. schôdzi dňa dd. mm. 2026.

Na základe podkladov poskytnutých členmi Predsedníctva SAV a pracovníkmi Úradu SAV zostavil:

Ing. Miroslav Blaženec, PhD., člen Predsedníctva SAV poverený zostavením Výročnej správy o činnosti SAV za rok 2025

Fotografie, ilustrácie a grafy zaradené do správy poskytli organizácie SAV.

Obsah

PREDSLOV PREDSEDU SAV	3
SLOVENSKÁ AKADEMIA VIED – LÍDER SLOVENSKÉHO VÝSKUMU	5
1 VEDNÁ POLITIKA A PODPORA VÝSKUMNÝCH PROJEKTOV SAV	6
1.1 Hlavné opatrenia vednej politiky SAV	6
1.2 Podporné systémy vedeckých projektov SAV	7
2 SAV V MEDZINÁRODNOM KONTEXTE	29
2.1 SAV v Európskom výskumnom priestore	29
2.2 Spolupráca s ekonomicky a výskumne vyspelými krajinami mimo EÚ	34
2.3 Ďalšie aktivity pri rozvíjaní medzinárodnej spolupráce	35
3 VYBRANÉ VÝSLEDKY VEDECKÉHO VÝSKUMU	39
3.1 Výsledky na báze základného výskumu	39
3.2 Výsledky aplikačného typu	52
3.3 Výsledky na báze medzinárodnej spolupráce	64
4 VZDELÁVACIA ČINNOSŤ A PODPORA DOKTORANDOV A DOKTORANDIEK	76
5 APLIKOVANÝ VÝSKUM A ODBORNÉ AKTIVITY SAV PRE SPOLOČNOSŤ	83
5.1 Aktivity SAV pre technický a hospodársky rozvoj	83
5.2 Aktivity SAV pre zlepšenie životných podmienok človeka a ochranu prírody	86
5.3 Aktivity SAV v sociálnej a kultúrnej oblasti a pri spravovaní spoločnosti	89
6 PERSONÁLNA ŠTRUKTÚRA SAV A VEDECKÁ KVALIFIKÁCIA ZAMESTNANCOV	93
7 FINANČNÉ ZDROJE ČINNOSTI A HOSPODÁRENIE SAV	94
8 ČINNOSŤ SAMOSPRÁVNÝCH A VEDECKÝCH ORGÁNOV SAV	99
8.1 Snem SAV	99
8.2 Predsedníctvo SAV	103
8.3 Vedecká rada SAV	109
8.4 Učená spoločnosť Slovenska	116
9 KOMUNIKÁCIA S VEREJNOSŤOU A PROPAGÁCIA VÝSLEDKOV SAV	119
9.1 Popularizačné podujatia a aktivity SAV	119
9.2 Program Otvorená akadémia	124
9.3 SAV na internete a v rámci sociálnych sietí	124

Súčasťou výročnej správy sú aj prílohy, ktoré sú zaradené do 2. časti.

PREDSLOV PREDSEDU SAV

Rok 2025 bol pre Slovenskú akadémiu vied rokom zmeny aj potvrdenia. Zmeny v jej vedení, ktorá priniesla nové predsedníctvo a po desiatich rokoch nového predsedu. Potvrdenia toho, čo veda v demokratickej spoločnosti znamená – schopnosti ponúknuť spoľahlivé poznanie v čase, keď je to najdôležitejšie. Hneď v úvode nového funkčného obdobia musela akadémia preukázať nielen svoju vysokú odbornú úroveň, ale aj schopnosť reagovať na prichádzajúce celospoločenské výzvy, prinášať nové poznanie aj konkrétne riešenia.

Dôležitou úlohou, vyplývajúcou z uznesenia vlády SR a realizovanou v roku 2025, bolo vypracovanie vedeckej analýzy prítomnosti zvyškovej DNA vo vakcínach založených na báze mRNA. Analýzu vypracovalo Biomedicínske centrum SAV, v. v. i. Výsledky jednoznačne nepotvrdili tvrdenia o prítomnosti vysokých koncentrácií zvyškovej DNA ani o prítomnosti grafénu. Na základe týchto zistení mohlo byť prijaté kvalifikované rozhodnutie ministra zdravotníctva SR, ktorým bol v Slovenskej republike obnovený nákup aktuálnych mRNA vakcín. Slovenská akadémia vied pocítila nezvyčajnú podporu širokej verejnosti, mnohých mienkotvorných inštitúcií a dokonca niektorých zamestnávateľských zväzov. Postup SAV bol široko sledovaný diplomatickým zborom a vedeniami európskych akadémií. SAV tak jednoznačne preukázala schopnosť v krátkom čase pripraviť podklad pre kritické politické rozhodnutie. Slovenská akadémia vied zistené výsledky iniciatívne zverejnila, nakoľko majú významný dopad aj na širokú spoločnosť.

Ďalšou významnou úlohou, ktorou vláda SR poverila Slovenskú akadémiu vied, je prevzatie úlohy garanta a hlavného spracovateľa strategických dokumentov „Vízia rozvoja Slovenska do roku 2040 – Slovensko 2040" a „Stratégia rozvoja Slovenska do roku 2040 – Slovensko 2040". Sú to nadstranícke, nezávislé a nadrezortné dokumenty, sledujúce dlhodobé záujmy občanov žijúcich v Slovenskej republike. Práce na týchto dokumentoch intenzívne pokračujú v participatívnom procese, so zapojením širokej odbornej a zainteresovanej verejnosti.

Dôležitým nástrojom vednej politiky SAV sa stali výkonnostné zmluvy, ktoré priniesli nový prístup k podpore výskumu založený na prepojení financovania s dosahovanými výsledkami. V roku 2025 sa tento systém začal naplno uplatňovať – akadémia získala dodatočné zdroje na rozvoj svojich pracovísk a zároveň nastavila jasné očakávania v oblasti kvality výskumu, rozvoja prostredia, spoločenského dosahu i riadenia. Výkonnostné zmluvy zároveň podnietili vnútorné zmeny v organizácii akadémie, vrátane integrácie menších pracovísk, podpory mladých talentov či rozvoja infraštruktúry. Každá verejná výskumná inštitúcia si pritom definovala vlastné ciele a ukazovatele, ktoré reflektujú jej špecifiká aj potenciál zlepšenia. Priebežné hodnotenie ich plnenia za účasti domácich aj zahraničných expertov potvrdzuje, že tento model prináša väčšiu transparentnosť, strategické riadenie a dôraz na excelentnosť vedeckej práce.

Po rokoch intenzívnej spoločenskej debaty sa jadrová energetika opätovne dostáva do centra európskej energetickej politiky. Na Slovensku je dlhodobo dominantným zdrojom elektrickej energie, zabezpečujúcim stabilnú produkciu s minimálnou emisiou oxidu uhličitého. Je preto

prirodzené, že patrí aj medzi priority vlády SR, ktorá prijala významný strategický dokument zameraný na rozvoj ľudských zdrojov a zintenzívnenie vzdelávania v jadrových technológiách. Slovenská akadémia vied participovala na príprave tohto dokumentu a je priamo zapojená do jeho implementácie v úzkej spolupráci so splnomocnencom vlády SR pre rozvoj ľudských zdrojov v jadrovom odvetví.

Programy zamerané na podporu excelentnosti a medzinárodnej mobility výskumníkov zohrávali v roku 2025 významnú úlohu prostredníctvom schém SASPRO 2 a IMPULZ. Grantová schéma SASPRO 2 vstúpila do svojho záverečného roka a úspešne sa uzavrela ako jeden z kľúčových nástrojov internacionalizácie SAV. Na túto skúsenosť nadväzujeme ďalšími iniciatívami, najmä programom IMPULZ, ktorý sa postupne profiluje ako stabilný nástroj podpory výnimočných vedeckých tímov a jednotlivcov. IMPULZ vychádza z dlhoročných skúseností partnerskej Maďarskej akadémie vied a zameriava sa na budovanie novej generácie špičkových vedkýň a vedcov s jednoznačným potenciálom uspieť vo vlajkových lodiach európskeho grantového systému, akými sú napríklad ERC alebo Horizon Europe. Medzinárodná spolupráca SAV sa v uplynulom roku ďalej prehĺbovala aj prostredníctvom členstva v európskych sieťach a partnerstiev s poprednými výskumnými inštitúciami, čo potvrdzuje rastúci význam slovenskej vedy v európskom kontexte.

Veda a výskum SAV v uplynulom roku potvrdili svoju šírku aj hĺbku. Na jednej strane stojí vývoj pokročilých technológií, napríklad v oblasti supravodivých materiálov využiteľných v ekologických formách leteckej dopravy. Na druhej strane vidíme pokroky v medicíne, kde sa výskumné tímy venujú novým diagnostickým postupom či vývoju látok s potenciálom cielenej liečby závažných ochorení. Významné sú aj výsledky v oblasti neurovied a umelej inteligencie. Rovnako dôležité miesto majú spoločenské a humanitné vedy, ktoré nám pomáhajú porozumieť svetu, v ktorom žijeme – od výskumu dejinných udalostí, ľudskej mysle či spoločenských postojov, až po reflexiu literatúry a kultúrneho dedičstva v globálnom kontexte. Aj vďaka nim dokáže akadémia prinášať komplexný pohľad na vývoj spoločnosti a prispievať k verejnej diskusii o jej smerovaní. Objem získaných grantových prostriedkov a medzinárodných projektov v roku 2025 potvrdzuje, že slovenská veda obstoí v náročnej európskej konkurencii.

Súčasťou poslania akadémie je aj komunikácia vedy smerom k verejnosti. SAV postupne prichádza s programami prednášok v regiónoch – a to i v tých, kde naše organizácie nepôsobia. Úspešne tak funguje séria prednášok Vivat Scientia v Lučenci, postupne sa rozbieha spolupráca s Rožňavou a Púchovom, v príprave je program v Trnave. Veríme, že kvalitná veda patrí všetkým občanom, nielen tým, ktorí žijú v blízkosti univerzitných a akademických centier.

Zároveň si však uvedomujeme, že veda na Slovensku stojí pred výzvami, ktoré nemožno odkladať. Ide najmä o dlhodobú stabilitu financovania, konkurencieschopnosť pracovných podmienok či udržanie talentovaných ľudí v akademickom prostredí. Ich riešenie bude kľúčové pre to, aby sme dokázali naplno využiť potenciál, ktorý slovenská veda má. Rovnako dôležité bude aj naďalej posilňovať dôveru spoločnosti vo vedu a vo vedecké inštitúcie – a to nielen výsledkami, ale aj otvorenosťou, s akou o svojej práci hovoríme.

Verím, že Výročná správa SAV o činnosti za rok 2025 je nielen prehľadom dosiahnutých výsledkov, ale aj dôkazom, že kvalitná veda má na Slovensku pevné miesto a jasnú budúcnosť.

SLOVENSKÁ AKADEMIA VIED – LÍDER SLOVENSKÉHO VÝSKUMU

Slovenská akadémia vied je najväčšia a najdôveryhodnejšia vedecká inštitúcia na Slovensku, ktorá už viac ako 70 rokov formuje pokrok a poznanie naprieč širokým spektrom vedných disciplín. Organizačne je SAV rozdelená do troch vedných oddelení: Vedy o neživej prírode, Vedy o živej prírode a chemické vedy a Vedy o spoločnosti a kultúre. V rámci týchto oblastí pôsobí 47 výskumných centier a ústavov (verejných výskumných inštitúcií) situovaných v 26 mestách a obciach po celom Slovensku. V SAV pracuje približne 3 000 zamestnancov a zamestnankyň, z toho 2 000 výskumníkov a výskumníчок s titulmi PhD. a DrSc. a viac ako 500 doktorandov a doktorandiek. Ako významná verejná inštitúcia zabezpečujúca akademický neuniverzitný výskum v SR spolupracuje s prestížnymi inštitúciami ako CERN, ESA či UNESCO a aktívne sa zapája do programov Horizon Europe a ERC grantov.

Význam vedeckého výskumu pre rozvoj spoločnosti je nesporný. Stupeň rozvoja vyspelých krajín je priamo podmienený jeho kvalitou a podporou – či už z hľadiska medzinárodnej konkurencieschopnosti štátu, alebo životnej a kultúrnej úrovne jeho obyvateľov. Práve preto zohráva SAV historicky nezastupiteľnú úlohu: jej výskum má verejný charakter a jeho výsledky majú verejnú návratnosť – pre celú spoločnosť.

Misia SAV stojí na troch pilieroch. Prvým je špičkový základný výskum vedúci k fundamentálnym objavom na hranici poznania. Druhým je sprístupnenie vedeckej infraštruktúry pre univerzity aj iné organizácie výskumu a vývoja. Tretím je dlhodobý strategický a aplikovaný výskum v spolupráci s podnikateľským sektorom, verejnou správou aj občianskou spoločnosťou.

1 VEDNÁ POLITIKA A PODPORA VÝSKUMNÝCH PROJEKTOV SAV

1.1 Hlavné opatrenia vednej politiky SAV

Dôležitým nástrojom vednej politiky SAV sú výkonnostné zmluvy, ktoré priniesla Národná stratégia výskumu, vývoja a inovácií do roka 2030. Tieto zmluvy predstavujú dôležité zlepšenie podpory vedy, výskumu a inovácií zavedením motivačného programu v sektore vysokých škôl a v SAV. Výkonnostné zmluvy zabezpečujú navýšenie rozpočtu SAV na základe prijatých výkonnostných parametrov, ktoré organizácie SAV plnia v rokoch 2024–2026. Na uvedený účel SAV získala nad rámec svojho rozpočtu cca 16 miliónov eur v roku 2025 a v roku 2026 získa cca 22 miliónov eur. Podmienkou pre získanie týchto dodatočných zdrojov je zohľadnenie výsledkov celoštátneho overenia excelentnosti vo výskume (VER – Verification of Excellence in Research), vypracovanie systému výkonnostných parametrov, plánované zefektívnenie štruktúry SAV pomocou integrácie menších verejných výskumných organizácií (v. v. i.) do väčších celkov a uzavretie výkonnostných zmlúv medzi zakladateľom (SAV) a 47 v. v. i. Zásady systému výkonnostných zmlúv schválil Snem SAV a Výskumná a inovačná autorita pri Úrade vlády SR. Zmluvy SAV s jednotlivými v. v. i. boli uzavreté v septembri 2024.

Finančné prostriedky poskytnuté SAV v rámci výkonnostných zmlúv boli v roku 2025 prerozdeľované v podprogramoch zameraných na ďalší rozvoj a zvyšovanie kvality výstupov a samotnej vedeckej práce, ale i ďalších aktivít v prospech spoločnosti a SAV. Tri podprogramy sú zamerané na rozvoj infraštruktúry na inštitucionálnej úrovni (pavilón spoločenských vied, modernizácia existujúcej a doplnenie novej (zdieľanej) infraštruktúry pre excelentný výskum), na podporu strategických priorít SAV (integrácia menších v. v. i., reštrukturalizácia v. v. i., podpora mladých talentov, podávanie významných projektov, transfer poznatkov a ochrana duševného vlastníctva) a predovšetkým na zvyšovanie kvality a podporu strategických priorít verejných výskumných inštitúcií SAV prostredníctvom individuálnych výkonnostných zmlúv.

SAV využíva originálny systém ukazovateľov a parametrov pre verejné výskumné inštitúcie v štyroch tematických okruhoch: téma excelentný výskum (ukazovatele významné publikačné výstupy, významné patenty a iné výstupy, významné granty, významný zmluvný výskum), téma kvalitné výskumné prostredie (ukazovatele doktorandské štúdium, postdoktorandské pozície, internacionalizácia výskumného prostredia, veková vyváženosť a rodová rovnosť), téma spoločenský dosah (ukazovatele popularizačné výstupy, občianska veda, vzdelávanie, normatívna úloha), téma kvalitné riadenie (ukazovatele stratégia a akčný plán, ľudské zdroje, výkazníctvo a kontrola, riadiace štruktúry).

Každá v. v. i. si zvolila ukazovatele z uvedených štyroch tematických okruhov. K zvoleným ukazovateľom dostala každá v. v. i. referenčnú hodnotu výkonu za predchádzajúce obdobie a očakávané zlepšenie (zmenu) každého ukazovateľa do konca roku 2026. Výber ukazovateľov reflektuje tie oblasti, v ktorých má príslušná v. v. i. najvýraznejší priestor na zlepšenie. Základným východiskom je hodnotenie medzinárodného panelu pri poslednom Pravidelnom hodnotení vedeckých organizácií SAV a reflexia tohto hodnotenia samotnou v. v. i.

Na jeseň roku 2025 sa uskutočnilo predbežné hodnotenie plnenia stanovených výkonnostných ukazovateľov a posúdenie stratégie jednotlivých v. v. i. za účasti troch hodnotiacich panelov, jedného pre každé oddelenie vied. Každý panel pozostával z podpredsedu SAV pre príslušné oddelenie vied, podpredsedu SAV pre vedu, výskum a inovácie, ďalšieho člena Predsedníctva SAV pre príslušné oddelenie vied, zahraničného experta, zástupcu VAIA a zamestnanca SAV povereného agendou výkonnostných zmlúv.

Na báze panelov a metapanelu ostatného medzinárodného hodnotenia vedeckých organizácií SAV (2022-2023) bol v roku 2023 vytvorený Medzinárodný poradný zbor SAV v zložení: prof. Wim van der Doel, Leiden-Delft-Erasmus Universities Alliance, prof. Marja Makarow, University of Helsinki, prof. Valeria Nicolosi, Trinity College Dublin, dr. Özen Nergis Dolcerocca, University of Bologna a dr. Zdeněk Havlas, Akadémia vied Českej republiky.

Významným nástrojom oceňovania kvality vedeckej práce na individuálnej úrovni jednotlivých autorov je oceňovanie špičkových publikácií SAV. V kategórii Špičkové časopisecké práce vo vedeckých časopisoch s najvyšším impaktom meraným indexom SJR (Scimago Journal Ranking) spadajúce do prvého percentilu SJR v príslušnej vednej oblasti bolo ocenených šesť publikácií. Ocenené boli dve špičkové vedecké monografie, ktoré vyšli v renomovaných zahraničných vydavateľstvách vedeckej literatúry. Na ocenenie bolo tiež vybratých deväť prác v časopisoch evidovaných v databáze Nature index a tri publikácie v časopisoch zaradených do Nórskeho registra, v najvyššej kategórii 2.

1.2 Podporné systémy vedeckých projektov SAV

Projekty a iné aktivity vedeckej grantovej agentúry VEGA

Vedecká grantová agentúra Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied (ďalej len „VEGA“) je spoločným orgánom Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied. VEGA predstavuje systém inštitucionálnej podpory základného výskumu. SAV poskytuje prostredníctvom tejto grantovej schémy finančné prostriedky z vlastnej rozpočtovej kapitoly svojim organizáciám na riešenie vedeckých projektov.

VEGA je najväčšia slovenská grantová agentúra v mnohých ohľadoch, ako sú počet riešiteľov, počet mladých riešiteľov do 35 rokov, počet financovaných projektov a prijatých žiadostí o grant, počet publikačných výstupov v medzinárodnom vedeckom priestore evidovaných v databázach Web of Science a SCOPUS. Publikačné výstupy s podporou VEGA tvoria každoročne vysoký podiel na všetkých slovenských publikačných vedeckých výstupoch slovenských autorov registrovaných vo vedeckých bibliografických databázach Web of Science a SCOPUS. VEGA svojím nastavením podporuje širokú diverzitu projektov vo všetkých odboroch vedy a techniky, zároveň vytvára priestor na reálnu možnosť zabezpečenia nenahraditeľnej kontinuity a jedinečnej integrácie mladej generácie doktorandov a postdoktorandov do výskumného procesu prostredníctvom podporených projektov.

Hlavné aktivity VEGA v roku 2025:

- vyhlásenie novej výzvy na podávanie žiadostí o finančný príspevok na vedecké projekty so začiatkom riešenia v roku 2026 a vstupné hodnotenie projektov;
- financovanie pokračujúcich a nových projektov VEGA;
- záverečné hodnotenie projektov, ktorých riešenie bolo ukončené v roku 2024.

Vstupné hodnotenie žiadostí o finančný príspevok na projekty so začiatkom riešenia v roku 2026

Predsedníctvo Slovenskej akadémie vied schválilo znenie výzvy VEGA na podávanie žiadostí o finančný príspevok na vedecké projekty dňa 17. januára 2025. Výzva bola vyhlásená 3. marca 2025. V rámci tejto výzvy bolo podaných 954 žiadostí, z toho 175 žiadostí bolo z ústavov SAV. Hodnotiaci proces sa uskutočnil v dvoch kolách, v rámci prvého kola komisie posúdili kompletnosť žiadosti a predmet výskumu so zreteľom na vybranú komisiu. Aj v roku 2025 bola možnosť podať v rámci tejto výzvy interdisciplinárny projekt, t. j. projekt, v ktorom je deklarovaný prepojený vedný odbor. Na SAV najväčší záujem o predkladanie interdisciplinárnych projektov je z ústavov SAV patriacich do oblasti vied o spoločnosti. Zameranie týchto projektov viedlo k prepojeniu najmä biologických a lekárskeho vied so spoločenskými a humanitnými vedami. Hodnotenie sa uskutočnilo systémom „peer review“ v dvoch kolách. Vstupným hodnotením boli projekty rozdelené v rámci jednotlivých kategórií A – C, ktoré sú hlavným ukazovateľom kvality projektov. Na SAV má táto kategorizácia značný vplyv na výšku pridelených finančných prostriedkov na riešenie projektov v danom roku. Viac ako polovica projektov podaných z ústavov SAV v hodnotení získala hodnotenie v kategórii A. Dlhodobo nízky podiel projektov zaradených do kategórie C poukazuje na vysokú kvalitatívnu úroveň podaných projektov z ústavov SAV. Hodnotiace kritériá (1. a 2. kola) nespĺnilo 107 projektov (z toho len 7 projektov bolo z inštitúcií SAV), a preto boli vyradené.

Kategória kvality projektu	Počet projektov		Podiel [%]	
	spolu VEGA	z toho SAV	spolu VEGA	z toho SAV
A	360	85	38	49
B	310	68	32	39
C	177	15	19	9

Zoznam hodnotených projektov podľa komisií VEGA, ktoré sú zoradené podľa úspešnosti, je zverejnený na: <https://vega.sav.sk/vyzva/vysledky-vstupneho-hodnotenia-projektov/>, (projekty zo SAV sú označené sivým pozadím).

Financovanie pokračujúcich a nových projektov VEGA

Predseda SAV na rok 2025 vyčlenilo 5 228 725 EUR na financovanie VEGA projektov formou bežných výdavkov. Zásady rozpisu finančných prostriedkov na projekty VEGA na SAV v roku 2025 boli schválené Predsedníctvom SAV dňa 17. januára 2025. V súlade s týmito zásadami boli poskytnuté finančné prostriedky na riešenie na projektov VEGA celkovo pre 554 projektov z organizácií SAV a 60 spoločných projektov (vedúci projektu je zamestnanec vysokej školy, pričom na riešení participujú pracovníci SAV), teda spolu pre 614 projektov. Pre projekty, kde hlavným príjemcom prostriedkov bola organizácia SAV, predstavoval priemerný ročný príspevok sumu 9 440 EUR.

Informácie o financovaní projektov VEGA na SAV pre rok 2025 sú zverejnené na webovej stránke VEGA na SAV: <https://vega.sav.sk/veduci-projektov/financovane-projekty-vega-zo-sav/>

Pridelené finančné prostriedky na projekty VEGA v roku 2025 podľa oddelení vied SAV

Oddelenie SAV	počet projektov	Finančný príspevok (v EUR)
1. Vedy o neživej prírode	171	1 493 045
2. Vedy o živej prírode a chemických vedách	289	2 693 687
3. Vedy o spoločnosti a kultúre	154	1 041 993
Spolu	614	5 228 725

Záverečné hodnotenie projektov, ktorých riešenie bolo ukončené v roku 2024

Hodnotenie záverečných správ projektov, ktoré ukončili riešenie projektov v roku 2024, sa uskutočnilo v priebehu februára 2025. Riešenie ukončilo spolu 473 projektov, z toho bolo 150 projektov zo SAV. Súčasťou hodnotenia jednotlivých komisií VEGA bol aj výber projektov, ktoré priniesli veľmi významné výsledky. Komisie VEGA vybrali spolu 72 projektov, ktoré dosiahli veľmi významné výsledky, pričom 26 projektov bolo z pracovísk SAV. Výsledky týchto projektov sú prezentované v Správe o najvýznamnejších výsledkoch dosiahnutých pri riešení projektov VEGA ukončených v roku 2024. Táto správa je zverejnená na stránke VEGA na SAV: <https://vega.sav.sk/projekty/vyznamne-vysledky/>. Projektov, ktoré nespĺnili ciele, bolo 37, z toho 14 zo SAV a predčasne ukončených projektov bolo spolu 6 a z toho zo SAV 5.

Záverečné hodnotenie projektu	Počet projektov VEGA	
	spolu	z toho SAV
Úspešné ukončenie riešenia a dosiahnutie vynikajúcich výsledkov	130	32
Úspešné ukončenie riešenia projektu	300	99
Nesplnil ciele	37	14
Predčasne ukončené projekty	6	5

Projektové financovanie v SAV prostredníctvom Agentúry na podporu výskumu a vývoja (APVV)

Významným nástrojom podpory výskumu a vývoja na Slovensku formou súťažného financovania projektov je Agentúra na podporu výskumu a vývoja - APVV.

V roku 2025 bola SAV veľmi úspešná v získavaní grantov APVV. Organizácie SAV sa podieľali na riešení 495 projektov, pričom v 281 projektoch boli organizácie SAV hlavným príjemcom finančnej podpory APVV. V 214 projektoch financovaných APVV boli organizácie SAV spoluprijemcami podpory APVV na základe zmluvy o spolupráci. Celkový objem finančných prostriedkov poskytnutých APVV na riešenie projektov v SAV dosiahol v roku 2025 sumu 10 852 985 EUR.

Do výziev všetkých grantových schém APVV v roku 2025 bolo z organizácií SAV podaných spolu 255 projektov, pričom v 171 projektoch bola hlavným žiadateľom organizácia SAV a v 84 projektoch boli organizácie SAV v pozícii spoluriešiteľa s organizáciami z iných sektorov výskumu a vývoja.

Všetky tieto údaje dokumentujú vysokú mieru úspešnosti v získavaní grantov APVV pre SAV, pričom SAV je dlhodobo najúspešnejším sektorom v kontexte úspešnosti podaných žiadostí podľa sektora.

Granty APVV sú pre inštitúcie SAV efektívnym nástrojom pre vedeckú spoluprácu pracovísk SAV s vysokými školami, ako aj s podnikateľským sektorom. V mnohých prípadoch výsledky výskumu pracovísk SAV vedú k realizačným výstupom v hospodárskej a spoločenskej praxi.

Počet podaných návrhov, riešených projektov a čerpaných prostriedkov v SAV vo výzvach APVV v roku 2025 podľa oddelení vied SAV

Oddelenia vied SAV	Počet podaných návrhov		Počet riešených projektov		Čerpané finančné prostriedky (v EUR)	
	A	B	A	B	A	B
1. oddelenie vied	43	34	91	73	2 138 742	890 317
2. oddelenie vied	97	47	140	116	4 536 843	1 355 993
3. oddelenie vied	31	3	50	25	1 688 416	242 674
Spolu	171	84	281	214	8 364 001	2 488 984
Spolu A+B	255		495		10 852 985	

A – organizácia SAV je nositeľom projektu

B – organizácia SAV je zmluvným riešiteľom projektu

Zdroj údajov: Výročné správy z jednotlivých v. v. i. SAV

Mobilitné a reintegračné programy

Významnou súčasťou vednej politiky SAV je získavanie talentovaných výskumníkov a výskumníčok zo zahraničia. Špičkoví zahraniční výskumníci a výskumníčky obohacujú vedecké tímy a zvyšujú zapojenie SAV do medzinárodných projektov. Mobilitné a reintegračné programy umožňujú čiastočne zvrátiť fenomén „odlivu mozgov“ zo Slovenska tým, že motivujú vedcov a vedkyne pre návrat na Slovensko a ponúkajú im adekvátne podmienky pre prácu v SAV.

Program SASPRO 2

V roku 2025 pokračoval už piaty, posledný rok implementácie mobilitného a reintegračného programu SASPRO 2 <https://saspro2.sav.sk/>, spolufinancovaného zo schémy H2020 Marie Skłodowska-Curie Actions – COFUND.

Jedným z kľúčových cieľov projektu bolo posilniť spoluprácu medzi vedeckým a aplikačným sektorom a podporiť multidisciplinárne prístupy pri riešení výskumných úloh. Prihlášky sa predkladali v rámci dvoch mobilitných schém – Incoming a Reintegrácia, pričom v oboch prípadoch platila podmienka, že uchádzač nemohol určitý čas pred podaním prihlášky pôsobiť na Slovensku. Program umožnil absolvovať pracovný pobyt v trvaní od 12 do 36 mesiacov, pričom nebol nijako obmedzený výber vednej oblasti, v ktorej bolo možné projekt predložiť.

Výzvy mobilitného programu SAV a partnerov Univerzity Komenského v Bratislave a Slovenskej technickej univerzity v Bratislave SASPRO 2 boli určené skúseným vedcom a vedkyniam zo Slovenska aj zo zahraničia so záujmom pracovať na niektorej zo 70 hostiteľských organizácií partnerov programu. V rámci projektu boli vyhlásené 3 výzvy, bolo prijatých 174 prihlášok, z toho bolo ponúknutých 51 pracovných pobytov. Všetky projekty odporučené na financovanie zo zoznamu A aj z rezervného zoznamu B prešli skríningom Etickej komisie SAV.

Projekt tiež významne podporil prepojenie akademického a aplikačného sektora prostredníctvom 1- až 3-mesačných dočasných vyslaní štipendistov (bolo realizovaných celkovo 16 tzv. secondmentov). Okrem podpory samotných výskumníkov a ich vedeckých výsledkov priniesol aj rozvoj inštitucionálnych kapacít v oblasti medzinárodného projektového manažmentu na implementujúcich inštitúciách. Prehĺbila sa spolupráca medzi inštitúciami SAV, STU a UK, vytvorili sa ďalšie komunikačné materiály a postupy na adaptáciu štipendistov v hostiteľských organizáciách, ktoré budú využiteľné aj pri ďalších iniciatívach zameraných na mobilitu a podporu výskumu.

Projekt mal hodnotu 8,20 miliónov eur a SAV bola koordinátorom projektu. Miera spolufinancovania zo strany Európskej komisie bola na úrovni 3,936 mil. eur. SAV sa podieľala na projekte príspevkom 2,132 mil. eur, partneri prispeli takto: STU 1,066 mil. eur, UK 1,066 mil. eur.

Na začiatku r. 2025 bolo vo všetkých partnerských organizáciách aktívnych spolu 29 SASPRO 2 štipendistov (SAV 15, STU 6, UK 8). Všetky projekty (vrátane 7-ich predĺžených projektov) boli ukončené do 30. 9. 2025. Koordinačný tím zabezpečil v roku 2025 jarné online zasadnutia hodnotiacich komisií, počas ktorých prebehlo priebežné posúdenie dosiahnutých výsledkov,

publikačnej činnosti, účasti na medzinárodných podujatiach, úrovne integrácie na pracoviskách aj čerpania finančných prostriedkov. Na otázky členov komisií odpovedali aj prizvaní riaditelia ústavov, dekaní fakúlt a vedeckí tútori štipendistov. V septembri 2025 koordinačný tím programu SASPRO 2 zorganizoval Záverečnú konferenciu programu SASPRO 2, zameranú na predstavenie výsledkov realizovaných projektov. Konferencia sa niesla v profesionálnej a podnetnej atmosfére, vytvorila priestor na prezentáciu vedeckých výstupov, výmenu skúseností a nadviazanie nových odborných kontaktov. Podujatie umožnilo otvorenú diskusiu medzi štipendistami, zástupcami hostiteľských organizácií a členmi hodnotiacich komisií, čím prispelo k zhodnoteniu prínosov programu a jeho významu pre rozvoj medzinárodnej vedeckej spolupráce. Organizácia podujatia prebehla bez komplikácií a konferencia sa stretla s pozitívnou odozvou účastníkov.

V roku 2025 podali traja štipendisti programu SASPRO 2 projektový návrh na ERC. V novembri 2025 koordinačný tím odovzdal REA (Research Executive Agency – Výkonná agentúra pre výskum) povinnú záverečnú správu, ktorá čaká na schválenie.

V roku 2025 koordinačný tím tiež obdržal záverečné výsledky auditu Európskej komisie č. BAEA469012, ktorý prebiehal od októbra 2024 do februára 2025. Audit sa týkal prvého reportovacieho obdobia projektu (október 2020 – september 2022). Realizovala ho spoločnosť PricewaterhouseCoopers (PwC), pričom kontrola bola zameraná najmä na zmluvnú dokumentáciu (zmluvy o poskytnutí finančných prostriedkov, pracovné zmluvy, dekréty a podmienky štipendia), proces integrácie štipendistov na pracoviskách, zúčtovanie mzdových nákladov, dosiahnuté výskumné výsledky a ďalšie súvisiace oblasti. Správa vypracovaná spoločnosťou PwC bola následne predmetom troch revízných kôl zo strany Európskej komisie. Konečné stanovisko k auditu bolo doručené v septembri 2025. Audit projektu SASPRO 2 bol ukončený bez závažných zistení; identifikované boli iba drobné administratívne nedostatky, ktoré boli podľa pokynov v plnom rozsahu odstránené.

Koordinátor programu v spolupráci s partnermi ukončil k 30. 9. 2025 úspešný mobilitný program, ktorý prispel k odbornému rozvoju štipendistov aj hostiteľských inštitúcií a zároveň posilnil a skvalitnil medzinárodnú vedeckú spoluprácu. Program SASPRO 2 významne podporil úsilie o udržanie talentovaných vedcov a vedkýň na Slovensku a podnietil záujem zahraničných výskumníkov pôsobiť na partnerských pracoviskách. Štipendisti programu SASPRO 2 boli plne integrovaní na organizáciách SAV, STU a UK, publikovali v renomovaných vedeckých časopisoch (spolu viac ako 250 publikácií), v rámci projektu bol zaregistrovaný jeden patent, štipendisti vytvárali vlastné skupiny a tímy, zúčastňovali sa popularizačných aktivít a aktívne sa prezentovali na domácich a zahraničných konferenciách. Celkovo 23 štipendistov (z toho 12 zahraničných) plánuje zostať pracovať na Slovensku aj po ukončení pracovného pobytu SASPRO 2.

Program IMPULZ

Začiatkom roka 2025 bola vyhodnotená štvrtá výzva programu IMPULZ, ktorá bola vyhlásená ešte v roku 2024. Na základe odporúčania hodnotiacej komisie boli schválené na financovanie 3 projekty z oblasti filozofie, svetovej literatúry a experimentálnej fyziky. Pomer prihlášok odporučených na financovanie k počtu prijatých prihlášok (success rate) v štvrtom ročníku bol 11 %. Úspešné projekty majú počas nasledujúcich 5 rokov k dispozícii finančné prostriedky v rozmedzí od 60 000 do 160 000 EUR ročne. Projekty sa začali realizovať v druhej polovici roka 2025 (so začiatkom realizácie od októbra 2025 a januára 2026). Úspešní uchádzači musia byť zamestnaní na jednotlivých ústavoch SAV, ktoré zabezpečujú financovanie nepriamych nákladov projektu.

Vo februári 2025 sa uskutočnilo priebežné hodnotenie projektov so začiatkom ich realizácie v roku 2022. Posudzovala sa realizácia projektov z oblasti fyziky (Fyzikálny ústav SAV, Ústav experimentálnej fyziky SAV) a z oblasti rastlinnej biológie (Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV) v polovici obdobia ich riešenia. Priebežné hodnotenie projektov zohľadnilo aj všetky vyhliadky projektov na spolufinancovanie z iných externých zdrojov – ako je napr. Horizont Európa (s osobitným dôrazom na grantovú schému ERC) alebo iný prestížny zahraničný grant s porovnateľným financovaním ako riešený projekt IMPULZ. Všetky tri hodnotené projekty boli odporučené na pokračovanie financovania z grantového programu IMPULZ na ďalšie 2,5 ročné obdobie ich realizácie.

V júni 2025 bola vyhlásená piata výzva programu IMPULZ, ktorého cieľom je skvalitniť vedecké organizácie SAV prostredníctvom nábora medzinárodne uznávaných vedcov vrátane talentovaných mladých výskumných pracovníkov a pracovníčok. Ich úlohou je v SAV vytvoriť a riadiť svoje vlastné výskumné skupiny. Program IMPULZ má pomôcť zvýšiť excelentnosť výskumu, jeho internacionalizáciu a konkurencieschopnosť naprieč rôznymi vedeckými odbormi v SAV i v Európskom výskumnom priestore, a v neposlednom rade aj úspešnosť v získavaní prestížnych európskych grantov. V rámci piatej výzvy bolo do programu IMPULZ prijatých 49 prihlášok (z toho 15 prihlášok z 1. OV, 18 z 2. OV a 16 z 3. OV). Štyri prihlášky nesplnili formálne kritériá a nepostúpili do ďalšieho hodnotenia. Vo väčšine prípadov išlo o nesplnenie povinnosti kontaktovať hosťujúcu inštitúciu SAV, takže v prihláškach chýbala príloha B - Letter of commitment od hosťujúcej organizácie. V rámci dvojkolového hodnotiaceho procesu posudzovala prihlášky v prvom kole hodnotiacia komisia programu IMPULZ. Komisia vyhodnotila životopis uchádzačov a rozšírený abstrakt projektu. V prvom kole bolo posudzovaných 45 prihlášok, z ktorých 28 nebolo odporučených hodnotiacou komisiou na postup do druhého kola hodnotenia. V druhom kole posudzovali prihlášky nezávislí zahraniční externí hodnotitelia, ktorí hodnotili životopis uchádzačov a celý projekt. Na posudzovanie prihlášok v druhom kole bolo oslovených spolu 123 externých zahraničných hodnotiteľov, z toho 56 akceptovalo posúdiť projekt, čiže úspešnosť získavania hodnotiteľov bola 45,5%.

Podrobné informácie programu Impulz je možné nájsť na webovej stránke: <https://impulz.sav.sk/>.

Podporný fond Štefana Schwarza

Výzvu v rámci Podporného fondu Štefana Schwarza vyhlásila Slovenská akadémia vied 1. 9. 2025. Cieľom programu je stabilizovať mladých perspektívnych pracovníkov so zahraničnou skúsenosťou na pracoviskách SAV a podporiť tak budúci rozvoj ústavov SAV. Oprávnenými žiadateľmi boli absolventi denného doktorandského štúdia zo Slovenska i zahraničia, ktorým ku dňu otvorenia výzvy na podanie prihlášky ubehlo od dátumu obhajoby ich dizertačnej práce maximálne 60 mesiacov.

Do termínu podávania žiadostí 30. 9. 2025 bolo prijatých 63 prihlášok. Počet prihlášok hodnotených v rámci 1. oddelenia vied: 17, počet prihlášok hodnotených v rámci 2. oddelenia vied: 28, počet prihlášok hodnotených v rámci 3. oddelenia vied: 18. Mladí vedci v rámci výberového konania tohto programu obhajovali projekty, ktoré plánujú riešiť na vedeckých pracoviskách SAV.

Celkovo bolo podporených 26 projektov. Úspešní uchádzači získali z Podporného fondu Štefana Schwarza príspevok na pokrytie funkčného platu a osobného príplatku vo výške 1,1- násobku tarifného platu v platovej triede 8 a platového stupňa 4 na dva roky s možnosťou predĺženia poskytovania príspevku ešte o 1 rok.

Viac informácií o programe je prístupných na stránke programu: <https://schwarz.sav.sk/Shell/Home/FrontPage>.

Počet podaných prihlášok a podporených projektov v Podpornom fonde Štefana Schwarza v roku 2025

Oddelenie vied	Počet hodnotených prihlášok	Počet podporených projektov
1. oddelenie vied	17	8
2. oddelenie vied	28	10
3. oddelenie vied	18	8
Spolu	63	26

Program grantov pre doktorandov SAV

Odbor vedy a výskumu Úradu SAV (Ú SAV) zabezpečoval do novembra 2025 realizáciu Programu grantov pre doktorandov SAV - Doktograd. Od decembra 2025 zastrešuje agendu tohto programu Oddelenie vzdelávania a doktorandského štúdia Ú SAV.

Program je zameraný na finančnú podporu kvalitných vedeckých projektov študentstva dennej formy doktorandského štúdia v rámci organizácií SAV. Program umožňuje mladým vedcom a vedkyniam realizovať ucelené ročné projekty, pričom im pomáha nadobudnúť kľúčové zručnosti v oblasti grantového manažmentu, nevyhnutné pre ich ďalší kariérny rast.

V priebehu roka 2025 sa na ústavoch Slovenskej akadémie vied v rámci programu Doktograd úspešne realizovalo 53 výskumných projektov.

Slovenská akadémia vied vyhlásila 2. 6. 2025 v poradí už 7. výzvu Programu grantov pre doktorandov SAV. Do termínu na podávanie žiadostí 2. 9. 2025 bolo prijatých 124 prihlášok - celkový počet hodnotených prihlášok v rámci 7. výzvy bol 121.

Celkovo bolo podporených 61 projektov v sume 119 931,20 eur. Všetky projekty podporené grantom v 7. výzve programu budú úspešnými štipendistami realizované v organizáciách SAV od 1. 1. 2026 do 31. 12. 2026.

Viac informácií o programe je prístupných na stránke SAV: <https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=educ-doktograd>.

Počet hodnotených prihlášok a podporených projektov v programe Doktograd v roku 2025

Oddelenie vied	Počet hodnotených prihlášok	Počet podporených projektov
1. oddelenie vied	34	17
2. oddelenie vied	71	36
3. oddelenie vied	16	8
Spolu	121	61

Program grantov pre postdoktorandov SAV

Odbor vedy a výskumu Ú SAV zabezpečoval do novembra 2025 realizáciu Programu grantov pre postdoktorandov SAV - Postdokgrant. Od decembra 2025 zastrešuje agendu tohto programu Oddelenie vzdelávania a doktorandského štúdia Ú SAV.

Cieľom programu je finančná podpora kvalitných projektov mladých vedcov pôsobiach na pracoviskách SAV naprieč všetkými vednými odbormi. Žiadosť o grant si môže podať každý postdoktorand SAV, u ktorého v deň konečného termínu na podávanie žiadostí uplynulo najviac päť rokov odo dňa úspešného ukončenia doktorandského štúdia.

V priebehu roka 2025 pokračovala realizácia 59 projektov podporených v rámci prvej výzvy programu Postdokgrant (6 projektov bolo ukončených predčasne).

Slovenská akadémia vied vyhlásila 3. 3. 2025 druhú výzvu programu. Do termínu na podávanie žiadostí 30. 4. 2025 bolo prijatých 91 prihlášok - celkový počet hodnotených prihlášok v rámci druhej výzvy bol 88.

Celkovo bolo podporených 45 projektov v sume 259 700 eur na rok 2026 a v sume 260 550 eur na rok 2027. Všetky projekty podporené v 2. výzve programu budú realizované v organizáciách SAV od 1. 1. 2026 do 31. 12. 2027.

Viac informácií o programe je prístupných na stránke SAV: <https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=educ-postdoc>.

Počet hodnotených prihlášok a podporených projektov v programe Postdokgrant v roku 2025

Oddelenie vied	Počet hodnotených prihlášok	Počet podporených projektov
1. oddelenie vied	24	12
2. oddelenie vied	51	26
3. oddelenie vied	13	7
Spolu	88	45

Podpora EU projektov

Kancelária na podporu EU projektov bola zriadená pre zvýšenie úspešnosti ústavov SAV v získavaní projektov programu Horizont Európa a zníženie administratívnej záťaže vedeckých pracovníkov. Poskytuje informačnú a metodickú pomoc, efektívne sieťovanie a praktické rady pri príprave žiadostí a realizácii medzinárodných projektov.

Kancelária v spolupráci s národnými kontaktnými bodmi CVTI SR poskytuje odborné konzultácie pri príprave projektových návrhov, organizuje odborné podujatia (Ako napísať ERC grant, Efektívna podpora žiadateľov o granty ERC, Share of best practice v Cofund projektoch) a konzultuje implementáciu projektov, pripravuje prehľady výziev a financovaných projektov v SAV.

V novembri 2022 bolo Predsedníctvom SAV schválené členstvo SAV v Európskej asociácii manažérov a administratívnych pracovníkov vo výskume EARMA (European Association of Research Manager and Administrators). Členstvo bolo predĺžené aj na rok 2025. Medzi najdôležitejšie prínosy členstva v EARMA patrí nadviazanie kontaktov a naštartovanie spolupráce s domácimi aj zahraničnými inštitúciami. Cieľom tejto spolupráce je zjednodušenie administratívy a zdieľanie osvedčených postupov, ktoré uľahčia každodennú prácu projektových manažérov a administrátorov. Okrem toho členstvo v EARMA prináša prístup k digitálnym prezentáciám, zasadnutiam a účasť na vzdelávacích aktivitách a mentoringových programoch.

V roku 2025 v rámci zmeny organizačnej štruktúry Úradu SAV sa Kancelária na podporu EU projektov reformovala na Odbor projektovej podpory. V tej súvislosti prebehol rebranding a bola aktualizovaná vizuálna identita odboru (názvy, logá, manuály, webstránka, šablóny ...).

Aktivity Odboru projektovej podpory v roku 2025 zahŕňali:

- Rozposlanie 9 newsletterov (prostredníctvom platformy brevo.com) informujúcich o aktuálnych výzvach, školeniach, podujatiach, ktoré súvisia s programom Horizont Európa. Aktuálne je k dispozícii 128 kontaktných e-mailov SAV;
- Konzultácie k 46 individuálnym žiadostiam pre rôzne projektové schémy naprieč všetkými ústavmi SAV (ERASMUS+, MSCA Staff exchange, EIC Pathfinder Open, ERC Stg grant, HORIZON-MSCA-2025-PF, HORIZON-CL6-2025-03-GOVERNANCE-09, Cluster 2, MSCA4 Ukraine Fellowship, National Slovak Scholarship for Research, ERC Adv grant, European Excellence Initiative (EEI) - HORIZON-WIDERA-2025-01-ACCESS-01, HPC Centres of Excellence and HPC Lighthouse Codes (HORIZON-JU-EUROHPC-2026-COE-LH-01));
- Spoluprácu na príprave projektov:
 - SASPRO 3 HORIZON-MSCA-2025-COFUND-01-01 v rámci MSCA Cofund (9 993 600 eur), výsledok: reserved list,
 - Výzva na predkladanie žiadostí o podporu v Horizonte Európa – Plán obnovy (16 000 eur)
- Prednášky pre:
 - Filozofický ústav SAV, v. v. i., o schéme MSCA Staff Exchanges – 5. 3. 2025, osobne, (MSCA STAFF EXCHANGES ESSENTIALS),

- Filozofický ústav SAV, v. v. i., Granty pre spoločenské a humanitné vedy, 26. 8. 2025 (webinár), Prezentácia vhodných grantových schém v rámci SSH,
- projektového manažéra CBRB SAV, v. v. i., 27. 6. 2025, HORIZON EUROPE ESSENTIALS, Základy Horizont Európa + Cluster 6;
- Organizáciu školenia 3. a 4. júna 2025 v Košiciach v spolupráci s externou spoločnosťou pre ekonomických a vedeckých pracovníkov, Finančné pravidlá programu Horizont Európa - Praktické cvičenia finančných otázok v programe Horizont Európa vzhľadom na špecifiká SAV: príprave rozpočtu (oprávnenosť nákladov, druhy nákladov), finančnému vykazovaniu (finančný reporting, časové výkazy) a kontrolám (audit v projektoch Horizont Európa (1st level, 2nd level, CoA, OLAF) a ako naň byť pripravení) a Budovanie mostov vedomostí: Podpora dialógu s diaspórou pre modernizáciu Slovenska;
- Organizáciu kurzu How to write a Horizon Europe proposal course pre vedeckých a projektových pracovníkov v spolupráci s EUROPE MEDIA training;
- Prípravu manuálu: Manuál efektívneho riadenia vedecko-výskumných projektov v SAV
- Vytvorenie úložiska podpornej dokumentácie na platforme Oblak SAV pre pre-award a post-award proces. Úložisko je sprístupnené pre vedeckých a projektových pracovníkov, ktorí prejavili záujem;
- Analýzu účasti ústavov SAV v projektovej schéme Horizont;
- Návrh štruktúry zberu dát o participácii ústavov v schéme Horizont Európa pre účely výročnej správy;
- Účasť na konferencii INORM European Association of Research Managers and Administrators (EARMA) – 6. – 8. máj 2025, náklady boli plne refundované z CVTI schémy na podporu projektového manažmentu;
- Prihlásenie na konferenciu EARMA 2026 v Utrechte s abstraktom „From Support to Strategy: RMAs and the Pre-Pre-Award Paradigm“, ktorý bol hodnotiacou komisiou vybraný na prezentáciu. V máji 2026 vystúpia zamestnanci Odboru projektovej podpory s abstraktom na uvedenej konferencii;
- Neustále zvyšovanie kvalifikácie a pravidelnú účasť na podujatiach pre výskumných manažérov, školeniach a tréningových programoch, či už formou online alebo prezenčne pre všetkých zamestnancov Odboru projektovej podpory.

V roku 2025 sa zamestnanci zúčastnili nasledujúcich podujatí/školení online a prezenčnou formou:

- 21. 10. 2025 - 23. 10. 2025 Research Managers – International „Staff Week 2025“,
- 27. 10. 2025 What are the evaluators looking for in your Horizon Europe proposal?,
- 10. 11. 2025 Dissemination, Exploitation, Engagement, and Co-creation,
- 15. 12. 2025 Project Coordination in Horizon Europe,
- 03. - 05.12.2025 Master of Project Management and Reporting in Horizon Europe.

Ústavy a centrá SAV môžu Oddelenie projektovej podpory kontaktovať na adrese euprojekty@savba.sk.

Euraxess Point SAV od svojho vzniku (v roku 2020) poskytuje konzultácie a podporu súvisiacu s príchodom zahraničných výskumných pracovníkov a doktorandov na SAV, príp. s príchodom ich rodinných príslušníkov do SR za účelom zlúčenia rodiny.

Požiadavky na Euraxess Point SAV prichádzajú priamo od zahraničných vedeckých pracovníkov a doktorandov alebo od pracovníkov ústavov SAV, ktorí sú zapojení do prijímania zamestnancov a doktorandov - koordinátori, administratívni pracovníci, škoolitelia a pod.

V priebehu posledných rokov došlo k nárastu počtu požiadaviek od prijímaných zahraničných doktorandov a výskumníkov na ústavy SAV.

V roku 2025 Euraxess Point SAV poskytol spolu 249 konzultácií. Niektoré prípady mali dlhodobý charakter a prebiehali 3 až 9 mesiacov.

Najviac konzultácií (137) sa, tak ako v minulých rokoch, týkalo administratívnych procesov súvisiacich s udelením víz a prechodného pobytu. Ďalšie podnety boli rôzneho zamerania ako napr. podmienky (zdravotného) poistenia cudzincov podľa účelu prechodného pobytu; postup pri prihlasovaní cudzincov do sociálnej a zdravotnej poisťovne; povinnosti zamestnávateľov voči Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny SR pri prijímaní cudzincov na výskum a vývoj; postup pri vybavovaní povolenia na prijímanie cudzincov z tretích krajín na výskum a vývoj; náležitosti dohody o hostovaní; informácie a poradenstvo, aké dokumenty doplniť v prípade prerušenia správneho konania zo strany cudzineckej polície a iné.

Od februára do augusta 2025 poskytoval Euraxess Point SAV konzultačné služby v obmedzenom režime z dôvodu pracovnej neschopnosti pracovníčky. Táto situácia sa premietla aj do celkového počtu konzultácií poskytnutých v roku 2025.

Euraxess Point SAV tiež poskytol osobnú asistenciu na OCP PZ BA.

Špecifické témy a komplikované prípady je potrebné konzultovať s odborníkmi alebo priamo s príslušnými úradmi a orgánmi. Tím Euraxess Point SAV priebežne spolupracoval s MZV SR a Centrom služieb cudzincom (CSC).

Ministerstvo vnútra SR poskytovalo štipendistom, doktorandom a výskumníkom možnosť využiť špecifický formulár na rýchlejšie získanie termínu na oddelení cudzineckej polície. Formulár bol určený iba pre prvožiadateľov o prechodný pobyt, nie pre situácie ako obnovenie pobytu alebo zmena účelu pobytu. V praxi však prvožiadatelia získali termín spravidla v priebehu jedného týždňa.

Ministerstvo vnútra SR v roku 2025 v súlade s novelou zákona o pobyte cudzincov elektronizovalo vybrané služby pre cudzincov. Zmeny sa týkali najmä rezervačného systému, vrátane rozdelenia dostupnosti vybraných úkonov pre autorizovaných a neautorizovaných cudzincov. Konzultácie zahŕňali aj poradenstvo k týmto zmenám, najmä orientáciu v upravenom elektronickom rezervačnom systéme.

V septembri 2024 zverejnilo Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR (MŠVVaM SR) výzvu na dotáciu na udržanie a dobudovanie centier Euraxess na Slovensku. Euraxess Point SAV podal žiadosť v októbri 2024 a v apríli 2025 bolo SAV doručené oznámenie o pridelení dotácie

na projekt Dobudovanie a udržanie centra Euraxess Slovenskej akadémie vied (ďalej len „projekt“). Vďaka tejto dotácii boli v septembri 2025 prijaté dve nové pracovníčky. Dotácia ďalej umožnila realizovanie aktivít z projektu, a to posilnenie relokačného a integračného poradenstva, organizovanie orientačných a networkingových podujatí, tvorbu informačných materiálov a zlepšenie interných procesov a vzdelávania zapojeného personálu.

V roku 2025 zorganizoval Euraxess Point SAV viaceré podujatia pre koordinátorov a administratívnych pracovníkov ústavov SAV, ako aj pre zahraničných doktorandov a výskumníkov. Podujatia boli zamerané na informovanie o činnosti EURAXESS, vzdelávanie, výmenu dobrej praxe a podporu vzájomného prepájania.

Dátum	Názov podujatia	Partneri	Zameranie	Účasť
9. 4. 2025	Dane pre cudzincov	Finančná správa SR	Praktické informácie k daňovým povinnostiam cudzincov na Slovensku	21 účastníkov
11. 11. 2025	Raňajky s Euraxess Point SAV (stretnutie pre koordinátorov a administratívnych pracovníkov ústavov SAV)	VšZP	Činnosť centier Euraxess, medzinárodný rozmer zdrav. poistenia doktorandov a výskumníkov, zmeny v zákone o pobyte cudzincov, zdieľanie dobrej praxe	33 účastníkov

V roku 2025 Euraxess Point SAV zorganizoval dve neformálne networkingové stretnutia pre zahraničných výskumníkov a doktorandov pôsobiacich na ústavoch Slovenskej akadémie vied v Bratislave.

Dátum	Podujatie	Program	Cieľ	Účasť
5. 11. 2025	Networking v centre Bratislavy s komentovanou prehliadkou	Prehliadka historického jadra a hradu so sprievodcom Pavlom Krajcerom	Prepájanie účastníkov, predstavenie mesta, podpora neformálneho spoznávania	20 účastníkov

3. 12. 2025	Vianočné networkingové podujatie	Stretnutie na vianočných trhoch, spoločná večera so zameraním na tradičnú slovenskú kuchyňu	Neformálne rozhovory, prepájanie medzinárodnej výskumnej komunity, spoznanie tradícií	25 účastníkov
-------------	----------------------------------	---	---	---------------

V roku 2025 sa pracovníčky Euraxess Point SAV zúčastnili viacerých študijných návštev a vzdelávacích aktivít zameraných na výmenu skúseností, zdieľanie dobrej praxe a rozvoj odborných kompetencií v oblasti podpory mobility a relokačného poradenstva.

Dátum	Aktivita	Miesto	Organizácia/ inštitúcia	Zameranie
13. 4. 2025 - 15. 4. 2025	Študijná návšteva Euraxess centra	Praha, ČR	Stredisko spoločných činností Akadémie vied ČR (Euraxess)	Výmena skúseností, dobrá prax, fungovanie centra
10. 9. 2025	Odborné podujatie „Medzinárodné zdaňovanie“	Akadémia finančnej správy (SR)	Akadémia finančnej správy	Daňové témy so zameraním na medzinárodný kontext
11. 12. 2025 - 13. 12. 2025	Študijná návšteva v centre Euraxess na univerzite Karolinska Institutet	Štokholm, Švédsko	Karolinska Institutet (Euraxess)	Inšpirácia a dobrá prax v relokačnom poradenstve, vzdelávanie
17. 12. 2025 - 18. 12. 2025	Študijná návšteva Welcome Centra	Regensburg, Nemecko	Univerzita Regensburg (Welcome Centrum / Euraxess)	Model podpory zahraničných výskumníkov a pôsobenie Euraxess na univerzite

Viaceré z uvedených podujatí boli realizované v rámci projektu financovaného z dotácie MŠVVaM SR.

Financie z dotácie od MŠVVaM SR sa využili aj na zabezpečenie propagačných materiálov Euraxess Point SAV. Propagačné materiály umožnia prezentáciu a zvyšovanie povedomia o poskytovaných službách a portáli Euraxess Point SAV, aby všetci vedeckí výskumníci

a doktorandi mali prístup k potrebným informáciám a podpore, čím sa uľahčí ich relokácia, integrácia, štúdium a práca na SAV.

Koncom roku 2025 sa v spolupráci s Referátom pre médiá a komunikáciu SAV a vďaka ochote zahraničného výskumníka z Geografického ústavu SAV vytvorila prvá videovizitka, ktorá je už zverejnená na webstránke Euraxess Point SAV. Videovizitky sú aktivitou z projektu a môžu byť inšpiráciou pre ľudí, ktorí váhajú, či majú podať žiadosť o štúdium alebo prácu na SAV. Zároveň je to propagácia Euraxess služby, centra, ako aj celej SAV.

V roku 2025 sa pracovníčky Euraxess Point SAV zúčastnili aj ďalších odborných vzdelávacích a informačných aktivít zameraných na oblasť mobility, zamestnávania a podpory zahraničných výskumníkov.

Aktivita	Organizátor	Zameranie
Odborné školenia (2 školenia)	IOM	Zamestnávanie cudzincov na Slovensku, podpora zamestnávateľov v akademickom a výskumnom prostredí
Odborné podujatia a informačné stretnutia	SAIA, n. o.	Aktuálne informácie k mobilite a podpore zahraničných výskumníkov
Odborné podujatia a informačné stretnutia	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR	Témy súvisiace s mobilitou a pobytovou agendou zahraničných výskumníkov
Webinäre počas roka	Európske centrá Euraxess	Mobilita zahraničných doktorandov a výskumníkov

Euraxess Point SAV pravidelne komunikuje s ústavmi SAV, poskytuje informácie a konzultácie pri jednotlivých prípadoch. Takisto informuje všetky ústavy SAV (koordinátorov a riaditeľov) o networkingových a integračných podujatiach pre zahraničných výskumníkov a doktorandov, ktoré organizuje SAIA, n. o., ako národný koordinátor Euraxess siete na Slovensku.

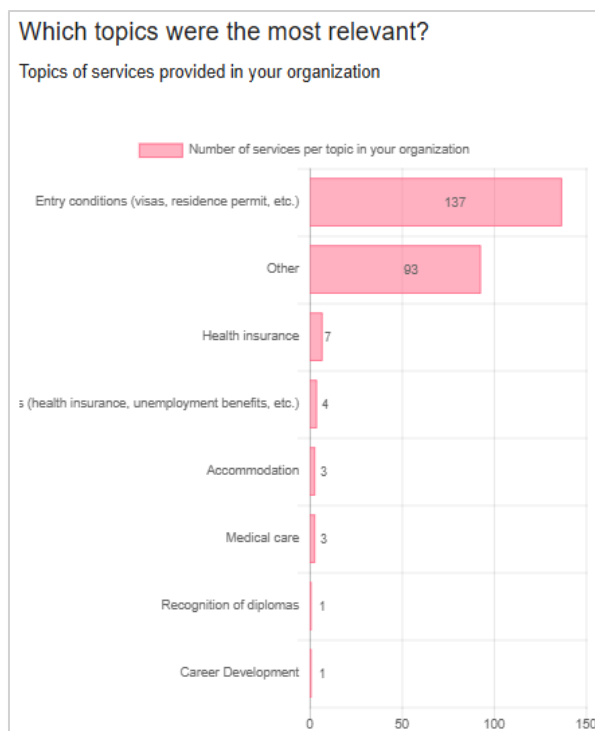
Euraxess Point SAV zdieľa potrebné informácie a aktuality na svojej dvojjazyčnej webovej stránke, ktorú pravidelne aktualizuje a rozširuje <https://Euraxesspoint.sav.sk/domov/>.

Na tejto stránke môžu doktorandi a výskumníci nájsť aj konkrétne zoznamy potrebných dokumentov pri žiadosti o prechodný pobyt (tzv. checklisty) v slovenskom aj anglickom jazyku, ktoré graficky upravil Referát pre komunikáciu a médiá SAV. V roku 2025 sme vytvorili checklisty k žiadosti o udelenie a obnovu prechodného pobytu.

Koncom roka 2024 Euraxess Point SAV v spolupráci s Výpočtovým strediskom SAV začal tvoriť vstupný Register Euraxess SAV určený pre hlavnú webovú stránku Euraxess Point SAV. Register má slúžiť ako prvý kontaktný bod pre zahraničných doktorandov a výskumníkov a má zabezpečiť efektívnejšiu komunikáciu prostredníctvom povinných údajov (napr. meno, národnosť, účel pobytu). V zabezpečenom prostredí, v súlade s GDPR, umožní nahrávanie

dokumentov potrebných k žiadosti o vízum alebo prechodný pobyt. Ku koncu roka 2025 bol register vo fáze testovania a ďalších úprav. Aktivity boli financované z dotácie MŠVVaM SR.

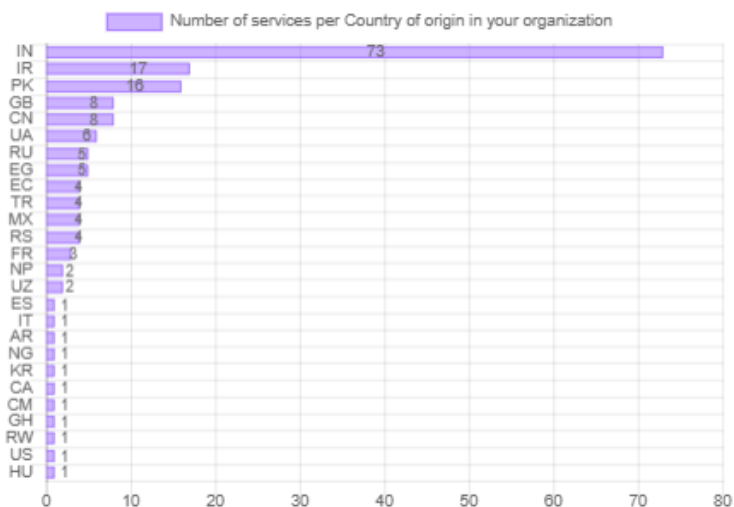
Euraxess Point SAV štatistika za obdobie január 2025 - december 2025 podľa údajov reportovaných do európskeho portálu Euraxess

Počet konzultácií podľa jednotlivých tém (oblastí)

Nadalej pokračuje trend, že najviac konzultácií je poskytnutých doktorandom a výskumným pracovníkom z Indie (73), Iránu (17), Pakistanu (16), ďalej z Veľkej Británie (8) a z Číny (8), ako aj z ďalších krajín.

Country of origin

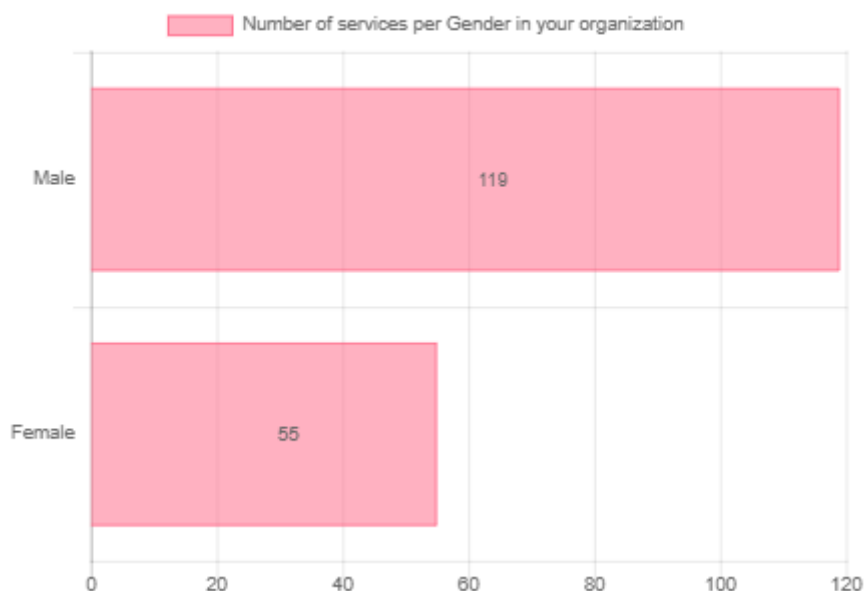
Prichádzajúce dopyty na Euraxess Point SAV smerujú od doktorandov a výskumných pracovníkov pôsobiacich najmä v oblasti chemických vied (42), fyzikálnych vied (26), psychologických, technických, biologických vied (po 21).

Research field

Väčšina dopytov je zo strany mužov (119), menej zo strany žien (55).

Gender

Stratégia ľudských zdrojov vo výskume - HRS4R

V prvej polovici roku 2025 absolvovali vedúci pracovníci Úradu SAV posledné tri moduly v rámci programu Rozvoja vedúcich pracovníkov Úradu SAV. Školenie zabezpečovala externá spoločnosť (školiť Mgr. Daniel Bútor). Moduly boli zamerané na rozvoj manažérskych zručností, zvýšenie efektivity riadenia a podporu kvalitného vedenia tímov.

Nosným dokumentom stratégie sú [Zásady náboru a výberu zamestnancov vo verejnej výskumnej inštitúcii SAV](#). Dokument upravuje postupy pri obsadzovaní pracovných miest vedeckých aj ostatných pracovníkov v súlade s princípmi otvoreného, transparentného a spravodlivého náboru (OTS-N). V úzkej spolupráci s riadiacim výborom bol dokument finalizovaný a následne právne skontrolovaný Mgr. Lukášom Lapšanským, PhD. Na marcovom zasadnutí Predsedníctva SAV bol predložený a uznesením č. 1170 ho Predsedníctvo SAV dňa 12. 3. 2025 bez pripomienok schválilo. Tieto zásady sú záväzné pre všetky ústavy, ktoré pristúpili k stratégii HRS4R. Ku koncu roku 2025 bolo do stratégie HRS4R zapojených 33 ústavov SAV. Dokument bol preložený aj do anglického jazyka. Pracovnej skupine zároveň vznikla povinnosť podporiť implementáciu pravidiel na zapojených ústavoch.

Pripravili sa podporné dvojjazyčné [príručky, grafické manuály pre výberové komisie](#) a tiež e-learningové video, ktoré je dostupné na platforme Oblak SAV. Pracovná skupina uskutočnila dve osobné a jedno online stretnutie s koordinátormi na zapojených ústavoch a priebežne odpovedala na individuálne otázky. Na základe spätnej väzby od koordinátorov bude dokument priebežne aktualizovaný podľa aktuálnych potrieb. Pravidlá OTS-N sa budú v roku 2026 implementovať aj na Úrade SAV.

Členky pracovnej skupiny sa v roku 2025 zúčastnili viacerých prednášok a podujatí týkajúcich sa HRS4R, kde získali prehľad o implementácii, ako aj skúsenosti a odporúčania pre prípravu sebahodnotiacej správy. Išlo o podujatia „Formovanie budúcnosti výskumnej kariéry“ v rakúskom St. Pölten, „HR prístupy a OTS-N princípy na Univerzite v Corku“ v Írsku a účasť na konferencii Karlovej univerzity „HR Excellence in Research“ v Prahe v Českej republike.

V roku 2025 sa finalizovali aktivity súvisiace s priebežným plnením bodov Akčného plánu Stratégie ľudských zdrojov vo výskume. Projekt HRS4R sa v tomto roku nachádzal v záverečnej fáze implementácie Akčného plánu HRS4R SAV (2023 – 2025). V novembri 2025 odovzdala SAV [sebahodnotiacu správu](#) potrebnú na obnovenie certifikácie (Award Renewal) spolu s revidovaným akčným plánom na roky 2025 – 2028. Následne sa začala príprava na Site Visit, teda návštevu hodnotiteľov z Európskej komisie, ktorá sa očakáva v roku 2026.

Kancelária pre transfer technológií SAV (KTT SAV)

V roku 2025 došlo k významnej zmene režimu, v rámci ktorého sa centrálnie organizuje transfer technológií (TT) v prostredí SAV. Kancelária pre transfer technológií SAV (KTT SAV) bola na základe Dohody o vytvorení a prevádzke Kancelárie pre transfer technológií SAV medzi SAV a CEMEA SAV, v. v. i., organizačne začlenená do CEMEA SAV, v. v. i. KTT SAV sa tak dostala do blízkeho kontaktu s vedeckými aj vedúcimi pracovníkmi viacerých organizácií SAV.

Príchodom na CEMEA SAV, v. v. i., začala KTT SAV riešiť hlavné výzvy SAV v oblasti transferu technológií. Vzhľadom na rovnocenné postavenie verejných výskumných inštitúcií v rámci organizácie SAV KTT SAV identifikovala potrebu formálne nastaviť spolupráce s ostatnými organizáciami SAV tak, aby mohla plniť funkciu prierezového pracoviska. KTT SAV aktualizovala znenie Zásad SAV na uplatnenie, ochranu a využívanie práv k priemyselnému vlastníctvu, ktoré vznikli ešte v prostredí SAV ako štátnej inštitúcie. KTT SAV tiež identifikovala potrebu formálneho ošetrovania vzťahov s ostatnými organizáciami SAV v oblasti zabezpečovania činnosti patentových zástupcov, administratívneho zabezpečenia hradenia tzv. patentových poplatkov a vznášania požiadaviek na poskytnutie podpory pri transfere technológií organizáciami SAV.

Ďalej KTT SAV začala riešiť potrebu zvýšenia počtu prípadov, ktoré v prostredí SAV vstupujú do procesu TT ako ponuku prvého typu pre firemný sektor v rámci komercializácie. KTT SAV spustila realizáciu pilotnej fázy tzv. skautingu v transfere technológií. V deviatich organizáciách SAV sa podarilo identifikovať 42 prípadov nového duševného vlastníctva, ktoré v blízkom období vstúpia do procesu TT. V rámci skautingu KTT SAV formulovala aj ponuku druhého typu pre firemný sektor v rámci komercializácie – v jedenástich organizáciách definovala v obchodnej podobe činnosti týchto organizácií, ktoré si firemný sektor vie kontrahovať ako konzultácie alebo tzv. aplikovaný (zákazkový) výskum. Cieľom je rozšíriť skauting na približne 20 organizácií SAV. Priestorom pre hlavnú prezentáciu ponuky pre firemný sektor je upravená web stránka www.ktt.sav.sk.

Priamo v rámci vykonávania transferu technológií zabezpečovala KTT SAV roku 2025 priemyselno-právnu ochranu (PPO) pre 16 prípadov duševného vlastníctva (DV), ktoré pochádzali z desiatich organizácií SAV. K týmto sa zabezpečovalo podanie prihlášok na Slovensku a v zahraničí formou národných prihlášok, prihlášok PCT a prihlášok EP a zabezpečovalo sa rozšírenie ochrany formou tzv. vstupov do národných fáz. K piatim prípadom bola v roku 2025 udelená patentová ochrana. V prospech zabezpečovania PPO poskytla KTT SAV finančnú podporu 52 885 eur priamo zo svojho rozpočtu (podpora činnosti patentových zástupcov) alebo sprostredkovane z centrálnych zdrojov Predsedníctva SAV (odmeny pôvodcom).

Ďalej priamo v rámci vykonávania TT realizovala KTT SAV v roku 2025 podporu pre 25 prípadov vo fáze komercializácie z 11 organizácií SAV, pri ktorých zabezpečovala analytickú, obchodnú a právnu podporu smerujúcu k ich uplatneniu v praxi. V rámci týchto aktivít bolo vypracovaných 6 produktových a trhových analýz, ktoré slúžili ako podklad pre nastavenie ďalšieho postupu komercializácie a 2 komplexné evaluačné správy k novým prípadom. Súčasťou podpory bolo aj vyhľadávanie potenciálnych partnerov v 4 prípadoch, príprava marketingových listov v 3 prípadoch a najmä rokovania s firmami realizované k 11 prípadom smerujúce ku

komercializácii predmetov priemyselného vlastníctva. Výsledkom aktivít KTT SAV v tejto oblasti bolo dohodnutie a vypracovanie 11 zmlúv s firmami. Z toho boli 2 licenčné zmluvy, z ktorých jedna bola v roku 2025 aj uzavretá k prípadu „Novorodenecký simulátor“ z Ústavu polymérov SAV, v. v. i. Okrem toho bolo vypracovaných 6 zmlúv medzi organizáciami SAV a inými vedeckovýskumnými inštitúciami, najmä zmlúv o vyrovnaní spolumajiteľských vzťahov k predmetom priemyselného vlastníctva, NDA zmlúv a konzorciálnych zmlúv k výskumným projektom.

V rámci komercializácie prostredníctvom zakladania spin-off spoločností riešila KTT SAV v roku 2025 päť prípadov (2 x CEMEA SAV, v. v. i., 1 x Ústav informatiky SAV, v. v. i., 2 x ÚMMS SAV, v. v. i.). Jeden prípad viedol k založeniu spin-off spoločnosti v januári 2026 (IM-Space Technologies s. r. o.) s majetkovou účasťou ÚMMS SAV, v. v. i.

V roku 2025 iniciovalo Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR prostredníctvom poslaneckého návrhu zákona zásadnú zmenu v pravidlách nadobúdania majetkových práv k duševnému vlastníctvu (DV) vytvorenému v rámci zamestnaneckého režimu na štátnych a verejných vysokých školách a v SAV. Po nadobudnutí účinnosti legislatívnej zmeny v septembri 2026 nebudú organizácie SAV nadobúdať majetkové práva k duševnému vlastníctvu, ktoré vytvoria ich zamestnanci v rámci riešenia vedecko-výskumných úloh a projektov financovaných z verejných zdrojov. Organizácie SAV tak nebudú môcť vykonávať žiadne majetkové práva k tomuto duševnému vlastníctvu. Nebudú môcť zabezpečovať priemyselno-právnu ochranu, nebudú môcť DV žiadnym spôsobom komercializovať (licencovanie, prevod práv, zakladanie spin-off). Organizácie SAV nebudú môcť generovať žiadny príjem z DV a nebudú plniť jednu zo základných podmienok pre účasť v projektoch financovaných z Európskej komisie, ktorou je povinnosť nadobudnúť majetkové práva k DV, ktorého vytvorenie financovala EK prostredníctvom projektu. Zmena v nadobúdaní majetkových práv pritom efektívne zasiahne do už aj bežiacich a zazmluvnených projektov. Legislatívna zmena pripúšťa možnosť inej dohody medzi zamestnancom a zamestnávateľom, podľa ktorej majetkové práva k DV nadobudne organizácia SAV (resp. v. v. i.). Takúto dohodu bude potrebné realizovať ku všetkým novým prípadom DV. Legislatívnou zmenou sa ruší aj povinnosť zamestnanca oznámiť zamestnávateľovi vytvorenie nového DV. Zamestnávateľ sa tak nemá ako dozvedieť, že má k nejakému DV začať realizovať odchýlnu dohodu. Legislatívna zmena sa vzťahuje aj na prípady podľa autorského zákona, teda najmä na články a zasahuje tak napr. aj do práv rozhodovať o publikovaní/nepublikovaní autorského diela (článku).

KTT SAV v roku 2025 prediskutovala túto problematiku s Predsedníctvom SAV, ktoré disponuje potrebnými právnymi kapacitami pre zabezpečenie potrebných právnych analýz a nastavenie režimu, ktorý by naplnil priestor vytvorený legislatívou na tzv. odchýlne dohody vo všetkých potrebných oblastiach vzniku a správy duševného vlastníctva. Predsedníctvo SAV môže vydávať usmernenia pre v. v. i. SAV, podľa ktorých by sa v. v. i. mali riadiť pri zabezpečovaní výkonu majetkových práv k duševnému vlastníctvu v novom právnom režime.

Pre zabezpečenie činnosti kancelárie plnila KTT SAV požiadavky na obsadenie pracovných pozícií v roku 2025 podľa Dohody o vytvorení a prevádzke Kancelárie pre transfer technológií SAV medzi SAV a CEMEA SAV, v. v. i., v rozsahu siedmich úväzkov (1 FTE vedúci kancelárie, 2 FTE

zabezpečovanie PPO, 3 FTE komercializácia, 1 FTE právna asistencia). Prostredníctvom dohôd o vykonaní práce v rozsahu cca 0,5 úväzku zabezpečovala KTT SAV propagáciu a medializáciu.

V rámci vytvárania spoluprác so súkromným sektorom KTT SAV v roku 2025 uzatvorila zmluvu o spolupráci so spoločnosťou LIFE BioCEED a. s., ktorá je spoločnosťou tzv. venture kapitálu a zmluvu o sprostredkovaní s Centrom inovácií, o. z. Rokovania prebiehali aj so Slovak Venture Capital & Private Equity Association SLOVCA.

KTT SAV sa v roku 2025 zúčastňovala rokovaní s Výskumnou a inovačnou autoritou (VAIA) k podpore pre transfer technológií, zakladaniu spin-off, založeniu spoločného inkubátora bratislavských akademických inštitúcií a podpore pre zakladanie Proof of Concept fondov na akademických inštitúciách.

V roku 2025 pripravovala KTT SAV podanie žiadostí minimálne v troch projektoch Horizon Europe, ktoré sú zamerané na podporu transferu technológií (HORIZON-WIDERA-2026-06-ERA-04, HORIZON-EIE-2026-02-CONNECT-01, HORIZON-CL4-2026-01-MAT-PROD-48).

2 SAV V MEDZINÁRODNOM KONTEXTE

2.1 SAV v Európskom výskumnom priestore

SAV na poli medzinárodnej spolupráce kontinuálne zabezpečuje akademickú mobilitu, spolupracuje nielen s vedeckými a výskumnými inštitúciami, ale aj s ústrednými orgánmi štátnej správy a zástupcami diplomacie. Medzinárodnú spoluprácu v rámci SAV koordinuje podpredsedníčka SAV pre zahraničné vzťahy a jej zástupca. Odbor medzinárodnej spolupráce (OMS) riadi vedúca odboru. OMS administratívne zabezpečuje účasť SAV v rôznych výskumných programoch ako ERA.NET, Európske partnerstvá, Spoločné výskumné projekty SAV, v bilaterálnom programe Mobility a ďalších programoch.

SAV aj v roku 2025 podporovala excelentný výskum prostredníctvom programu TANDEM – spoločnej iniciatívy francúzskeho Národného centra pre vedecký výskum (CNRS) a SAV, ktorý vedie k podpore podávania ERC projektov alebo projektov v rámci programu Horizont Európa, ako aj Seal of Excellence a SAV – UPJŠ ERC Visiting Fellowship Grants (s Univerzitou Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach). Zároveň pripravila aj dva nové typy programov excelentného výskumu: rozšírenie Seal of Excellence o Akcie „Marie Skłodowska-Curie“ pre Ukrajinu (MSCA4Ukraine) a podpora písania projektov Akcie „Marie Skłodowska-Curie“ Postdoctoral Fellowships (MSCA PF) na rok 2026.

Popri pokračujúcej podpore existujúcich bilaterálnych a multilaterálnych projektových schém sa SAV podarilo rozšíriť bilaterálnu spoluprácu o nové schémy s Belgickom (Flámskou výskumnou agentúrou – FWO a Fondom pre vedecký výskum Belgicka – Valónska – FNRS) a Ukrajinou (Národnou akadémiou vied Ukrajiny – NAVU). Prvýkrát v roku 2025 vstúpila SAV do programu Open Partnership s Japonskou spoločnosťou na podporu vedy (JSPS).

SAV bola v roku 2025 aktívna aj pri prehľbovaní intenzívnej spolupráce s Akadémiou vied Českej republiky prostredníctvom rokovaní venovaných témam bezpečnosti v medzinárodnom výskume, hodnoteniu vedy, zvyšovaniu úspešnosti pri získavaní EÚ výskumných grantov, tvorbe interdisciplinárnych výskumných tímov, popularizácii vedy a i.

Od roku 2025 sa OMS systematicky venuje téme bezpečnosti vo vede. Aktivity zahŕňali účasť na relevantných školeniach, ktoré sú nevyhnutným predpokladom pre úspešné uplatnenie získaných poznatkov v podmienkach SAV. Ich cieľom je zvýšiť informovanosť o rizikách, ktorým môžu byť vedci vystavení a zároveň vykonávať prevenciu úniku výsledkov výskumu – najmä v súvislosti s technológiami dvojakého použitia, požiadavkami sankčných zoznamov a dodržiavaním medzinárodných príkladov dobrej praxe.

Medzinárodná cena SAV za rok 2025 bola udelená Vedeckou radou SAV Dr. Christophovi Marcenatovi za zásluhy o rozvoj spolupráce medzi SAV a Francúzskou republikou v oblasti technických vied s osobitným zreteľom na supravodivosť a mikrok calorimetriu.

Významným pilierom činnosti SAV je spolupráca s medzinárodnými vedeckými organizáciami, ako sú Medzinárodná vedecká rada (ISC – International Science Council), Európska federácia akadémií vied a humanitných vied (ALLEA – All European Academies), Poradný zbor európskych

akadémií vied (EASAC – European Academies Science Advisory Council). Spoluprácou s týmito inštitúciami sa snaží propagovať osvetu odbornej verejnej mienky založenej na vedeckých poznatkoch.

SAV rozvíja aj spoluprácu v rámci zoskupení ako Medzinárodná sieť pre ľudské práva akadémií a vedeckých spoločností (IHRN – International Human Rights Network of Academies and Scholarly Societies), Európske fórum vedeckých poradcov (ESAF – European Science Advisors Forum), Organizácia spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation), Medzinárodný inštitút pre aplikovanú systémovú analýzu (IIASA – International Institute for Applied Systems Analysis), Európska rada pre jadrový výskum (CERN – European Organisation for Nuclear Research), Európska vesmírna agentúra (ESA – European Space Agency), Európska sieť úradov pre integritu výskumu (ENRIO – European Network for Research Integrity Offices), Technologická rada pre pokročilé materiály (TCAM – Technology Council for Advanced Materials) a ďalších. Vo viacerých z týchto organizácií SAV zastupuje aj ostatné vedecké inštitúcie zo Slovenska.

ISC združuje medzinárodné vedecké spoločnosti a členské organizácie na úrovni národných reprezentácií. V rámci aktivít v ISC zabezpečovala SAV činnosť 15 národných komitétov, združení vedcov z rôznych vedných odborov, ktoré reprezentujú Slovenskú republiku v príslušných medzinárodných vedeckých úniách. Zástupkyňou SAV v ISC je podpredsedníčka SAV pre zahraničné vzťahy Mgr. Zuzana Panczová, PhD., ktorá sa v roku 2025 zúčastnila na viacerých online zasadnutiach ISC, ako aj prezenčne na výročnom stretnutí ISC pre európskych členov v dňoch 20. – 21. 10. 2025 v Tirane (Albánsko).

ALLEA je federácia všetkých európskych akadémií. Členmi ALLEA je v súčasnosti 56 akadémií zo 41 krajín. Medzi jej ciele a zámery patrí tvorba vednej politiky v snahe zlepšiť podmienky na vedeckú prácu, zvyšovanie excelentnosti, vypracovanie a dodržiavanie vysokých etických štandardov vedy v Európe. Zástupcom SAV v ALLEA bol do júna 2025 člen Predsedníctva SAV Mgr. Michal Kšiňan, PhD., od júna 2025 je oficiálnym zástupcom SAV v ALLEA Ing. Martin Nosko, PhD. Zasadnutie valného zhromaždenia ALLEA sa konalo 3. – 4. 6. 2025 v Kodani (Dánsko) a zúčastnil sa na ňom zástupca predchádzajúceho Predsedníctva SAV Mgr. Michal Kšiňan, PhD.

EASAC združuje národné akadémie členských štátov EÚ. Cieľom je rozvoj vzájomnej spolupráce akadémií, vytvorenie spoločnej platformy na vyjadrovanie sa k naliehavým otázkam rozvoja vedy a spoločnosti, ako aj poradenská činnosť pri príprave dokumentov v súlade s legislatívou EÚ. EASAC poskytuje vysoko odborné stanoviská k aktuálnym problémom, posudzuje európsku legislatívu, organizuje semináre pre tvorcov európskych predpisov a vydáva stanoviská k témam, o ktorých sa rokuje na pôde Európskej komisie. Zástupcom SAV v EASAC bol do júna 2025 prof. RNDr. Karol Marhold, DrSc., od júna 2025 je oficiálnou zástupkyňou SAV v EASAC RNDr. Dana Jurkovičová, DrSc. Zástupkyňou SAV v Riadiacom výbore EACAS pre biologické vedy je Dr.rer.nat., Ing. Helena Kandárová, ERT z Centra experimentálnej medicíny SAV, v. v. i. V roku 2025 bola nominovaná do Riadiaceho výboru EASAC pre energetiku za SAV Ing. Kateryna Kamyshnykova, PhD., z Ústavu materiálov a mechaniky strojov SAV, v. v. i. Zástupcom SAV v Riadiacom výbore EASAC pre životné prostredie je naďalej prof. RNDr. Karol Marhold, DrSc. V roku 2025 sa konali tri zasadnutia

Generálnej rady EASAC, dve online (14. 3. a 18. 11. 2025) a jedno prezenčne v Amsterdame (Holandsko) v dňoch 10. – 11. 6. 2025.

IHRN je medzinárodná sieť viac ako 90 vedeckých akadémií a výskumných organizácií, ktorá obhajuje kolegov, ak sú obeťami porušovania ľudských práv, podporuje voľnú výmenu názorov a myšlienok medzi vedcami a akademickými pracovníkmi a podporuje nezávislosť a autonómiu národných akadémií a vedeckých spoločností po celom svete. IHRN tiež zvyšuje globálne povedomie o prepojení medzi ľudskými právami a vedou, technikou a medicínou. Zástupkyňou SAV v IHRN je Mgr. Zuzana Panczová, PhD., ktorá sa zúčastnila 15. bienálnej konferencie IHRN v Osle (Nórsko) v dňoch 9. – 11. 9. 2025.

ESAF je neformálna sieť pozostávajúca z poradcov, odborníkov a vedcov, ktorí majú poverenie od svojej vlády a sú zodpovední za poskytovanie vedeckého poradenstva svojej vláde alebo za pomoc pri jeho zabezpečovaní. Poslaním ESAF je podporovať spoluprácu, výmenu poznatkov a vzájomné vzdelávanie medzi svojimi členmi a pridruženými členmi a posilňovať využívanie vedeckého poradenstva v legislatívnych, výkonných a súdnych procesoch. Členkou ESAF za Slovensko je Mgr. Zuzana Panczová, PhD., ktorá sa v rámci ESAF zúčastnila ustanovujúceho zasadnutia vedeckých poradných orgánov tripartitného systému Európskej únie v Bruseli (Belgicko) dňa 8. 12. 2025 a Valného zhromaždenia ESAF 2025 v Bruseli (Belgicko) dňa 9. 12. 2025.

ESA je medzivládna organizácia 22 členských štátov na výskum vesmíru založená v roku 1974. Výskum sa zameriava na monitorovanie životného prostredia, meteorológiu, aeronómiu a geoinformatiku, výskum slnečnej sústavy a na navigačné a bezpečnostné systémy. V roku 2010 bola podpísaná dohoda medzi Slovenskou republikou a ESA o vstupe Slovenska do prvej z troch etáp spolupráce vo výskume a využívaní vesmírneho priestoru na mierové účely. SAV sa aktívne podieľala na aktivitách ESA hlavne v oblastiach kozmickej vedy (kozmickej biológie, experimentálna fyzika a kozmické materiály), narušenia pokojnej ionosféry, mapovania nevyužitej poľnohospodárskej pôdy, uskutočniteľnosti zvrátenia pre aplikácie na obežnej dráhe a na Mesiaci, či segmentovania štruktúr slnečnej koróny.

ENRIO je neformálna sieť 27 členských organizácií z 21 európskych krajín, ktorej cieľom je posilniť integritu výskumu vo svete s rastúcou medzinárodnou spoluprácou. Do júna 2025 bol zástupcom SAV v ENRIO prof. MVDr. Juraj Koppel, DrSc., od júna 2025 jeho funkciu prevzala prof. RNDr. Ľubica Lacinová, DrSc., ktorá je aj v pozícii členky pracovnej skupiny pre umelú inteligenciu. Prof. Lacinová sa zúčastnila konferencie ENRIO v dňoch 22. – 24. 9. 2025 v Ľubľane (Slovinsko).

IIASA je medzinárodný výskumný inštitút, ktorý rozvíja systémovú analýzu a využíva svoje výskumné metódy na identifikáciu politických riešení na zníženie ľudských dopadov, posilnenie odolnosti prírodných a socioekonomických systémov a pomáha dosahovať ciele trvalo udržateľného rozvoja. Prostredníctvom svojich výskumných programov a iniciatív inštitút vykonáva výskum orientovaný na politiku v otázkach, ktoré ovplyvňujú budúcnosť celého ľudstva, ako sú klimatické zmeny, energetická bezpečnosť, starnutie populácie a udržateľný rozvoj. IIASA rozvíja partnerstvá s organizáciami v členských krajinách a globálnu sieť výskumníkov a tvorcov politik. Cieľom týchto spoluprác je poskytovať vysoko kvalitný výskum a zvýšiť význam svojho výskumu na tvorbu politik založených na dôkazoch a budovanie mostov

medzi krajinami. Zástupcom SAV v IIASA je Ing. Miroslav Blaženec, PhD., člen Predsedníctva SAV, ktorý sa v roku 2025 zúčastnil na dvoch zasadnutiach Rady IIASA v dňoch 25. 6. 2025 a 25. 11.- 26. 11. 2025 v Laxenburgu (Rakúsko).

TCAM je poradné a koordinačné zoskupenie vytvorené Európskou komisiou, ktorého úlohou je zjednotiť európske úsilie v oblasti pokročilých materiálov. Rada prepája zástupcov členských štátov, priemyslu, akademických a výskumných organizácií s cieľom zosúladiť výskum s potrebami priemyslu, urýchľovať inovácie, posilniť technologickú suverenitu EÚ a budovať jednotný ekosystém pokročilých materiálov. Tento orgán je súčasťou širšej stratégie EÚ na zníženie závislosti od tretích krajín a podporu udržateľnej konkurencieschopnosti. Členovia TCAM sú menovaní na základe výzvy Európskej komisie a pôsobia ako strategický orgán pre formovanie politik a investičných priorít v tejto oblasti. Slovensko v TCAM zastupuje SAV, ktorá bola do tejto pozície menovaná Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR.

Bilaterálna vedecká spolupráca

SAV aj v roku 2025 rozširovala bilaterálnu spoluprácu s významnými zahraničnými partnermi na základe dohôd o spolupráci. SAV má aktuálne podpísané dohody o spolupráci s akadémiami vied a inými výskumnými organizáciami v Belgicku, Česku, Srbsku, Bulharsku, Rumunsku, Maďarsku, Poľsku, Taliansku, Španielsku, Slovinsku, na Ukrajine, vo Francúzsku, s DAAD v Nemecku, s Francúzskym ústavom pre výskum v spoločenských vedách (CEFRES). Ďalšie dohody (napr. s Čínou) sú v štádiu prípravy.

V roku 2025 bolo vyhlásených 8 medzinárodných výziev, v rámci ktorých bolo podaných 58 projektov. Rozvíjala sa aj spolupráca s ďalšími európskymi krajinami ako Spojené kráľovstvo a Vatikán.

Multilaterálna vedecká spolupráca

Projekty Horizont 2020 a Horizont Európa

V roku 2025 sa organizácie SAV podieľali na riešení 18 projektov v rámci programu Horizont 2020 a 52 projektov v rámci programu Horizont Európa. Tímy zo SAV participovali na príprave 96 návrhov projektov Horizont Európa, z toho v 32 návrhoch v pozícii koordinátora.

Projekty COST

Program Európskej spolupráce vo vede a technike (COST – European Cooperation in Science and Technology) je najstarší európsky prierezový program pre vedecko-technickú spoluprácu členských štátov EÚ a krajín EFTA. Spolupráca sa uskutočňuje prostredníctvom koordinácie národných výskumných projektov, pričom projekty sú financované na národnej úrovni. V roku 2025 participovali tímy zo SAV spolu na 149 projektoch COST.

Projekty ERA.NET a Európske partnerstvá

Programy ERA.NET (Horizont 2020) a Európske partnerstvá (Horizont Európa) sú osobitným nástrojom EÚ na koordináciu národných programov výskumu prostredníctvom národných agentúr, ako aj iných relevantných organizácií v závislosti od tematického zamerania daného projektu. Programy ERA.NET a spolufinancované Európske partnerstvá sú realizované v schéme COFUND, čo znamená, že časť prostriedkov, ktoré organizácie vynaložia na riešenie projektov, resp. na realizáciu aktivít, je spolufinancovaná z prostriedkov EÚ. Účasť SAV v koordinačných projektoch umožňuje tímom z organizácií SAV participovať na podávaní výskumných projektov, prípadne sa podieľať na ostatných aktivitách v rámci Európskych partnerstiev. V priebehu roku 2025 bola SAV členom v 9 koordinačných projektoch ERA.NET a v 6 projektoch spolufinancovaných Európskych partnerstiev. V roku 2025 sa tímy zo SAV podieľali na riešení 31 výskumných projektov.

SAV sa v roku 2025 tiež zapojila ako partnerská organizácia do prípravy dvoch strategických Európskych partnerstiev zameraných na oblasť sociálnych a humanitných vied. Prvým je Európske partnerstvo pre sociálnu transformáciu a odolnosť (STR – European Partnership on Social Transformations and Resilience). Partnerstvo je v prípravnej fáze a projektový návrh bude podaný v rámci programu Horizont Európa v roku 2026. Cieľom partnerstva je reagovať na kľúčové spoločenské výzvy prostredníctvom podpory interdisciplinárnej spolupráce medzi spoločenskými vedami, humanitnými vedami a ďalšími výskumnými a aplikačnými oblasťami. Druhým je Európske partnerstvo pre odolné kultúrne dedičstvo (RCH – European Partnership for Resilient Cultural Heritage), ktoré je v prípravnej fáze. Projektový návrh bol podaný v rámci programu Horizont Európa, klaster 2: Kultúra, kreativita a inkluzívna spoločnosť. Projekt získal financovanie v decembri 2025, jeho realizácia sa začne v roku 2026. Cieľom partnerstva je posilniť ochranu a zachovanie európskeho kultúrneho dedičstva.

SAV sa v roku 2025 aktívne zapojila do prípravy budúceho Európskeho partnerstva v rámci Iniciatívy za inovatívne pokročilé materiály (IAM-I – Innovative Advanced Materials Initiative). Ide o európsku neziskovú asociáciu, ktorá vznikla s cieľom zastrešiť komunitu pokročilých materiálov a pripravovať spoločnú európsku agendu v oblasti výskumu a inovácií. V súčasnosti túto komunitu tvorí viac ako 300 výskumných, priemyselných a organizačných členov z celej Európy. Slúži ako nosná platforma pre vznikajúce spoluprogramované partnerstvo Inovatívne pokročilé materiály pre Európu (IAM4EU – Innovative Advanced Materials for Europe), ktoré bude implementované v rámci programu Horizont Európa a zastreší európsky výskumno-inovačný ekosystém pokročilých materiálov. Na sklonku roka sa zástupcovia SAV zúčastnili na pracovných a koordinačných stretnutiach a spolupracovali na príprave prehľadu výziev pre roky 2026 – 2027 s cieľom pomôcť vedeckým ústavom identifikovať relevantné výzvy.

Ostatné projekty

K ďalším programom s účasťou organizácií SAV patrí Medzinárodný vyšehradský fond (IVF – International Visegrad Fund), v rámci ktorého sa v SAV riešilo 14 projektov a UNESCO (4 projekty).

Pracoviská SAV boli zastúpené aj v ďalších významných medzinárodných programoch inštitúcií, ako napr. Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu (IAEA – International Atomic Energy Agency), Organizácia Severoatlantickej zmluvy (NATO – North Atlantic Treaty Organisation), Medzinárodná energetická agentúra (IEA – International Energy Agency), Medzinárodná sieť inžinierov a vedcov za globálnu zodpovednosť (INES – International Network of Engineers and Scientists for Global Responsibility), CERN.

2.2 Spolupráca s ekonomicky a výskumne vyspelými krajinami mimo EÚ

NSTC (Taiwan)

Spolupráca s Taiwanom prebieha v rámci programu spoločných výskumných projektov (JRP – Joint Research Projects) realizovaného na základe dohody o bilaterálnej vedeckej spolupráci medzi SAV a Národnou vedeckou a technologickou radou (NSTC – National Science and Technology Council). V roku 2025 v rámci tejto spolupráce pokračovalo riešenie 6 projektov, z čoho 2 projekty boli v roku 2025 ukončené. SAV v súčinnosti s Tchajpejskou ekonomickou a kultúrnou kanceláriou v Prahe zabezpečila vyhlásenie a organizáciu 17. spoločnej výzvy na podávanie projektov na roky 2026 – 2028, ktorá bola otvorená v apríli 2025 pre všetky vedné disciplíny bez tematického obmedzenia. Financovanie bolo schválené pre 3 projekty so začiatkom v januári 2026, pričom podaných bolo celkom 8 projektov.

TÜBİTAK (Turecko)

Spolupráca prebieha na základe dohody s Vedeckou a technologickou výskumnou radou Turecka (TÜBİTAK – Scientific and Technological Research Council of Turkey). V rámci dohody je realizovaný program JRP. V priebehu roka 2025 bola vyhlásená 10. spoločná výzva SAV – TÜBİTAK. Predložených bolo 14 návrhov projektov, pričom Predsedníctvom SAV bolo schválené financovanie 3 projektov s plánovaným začiatkom v roku 2026. V roku 2025 sa v rámci schémy realizovalo 5 spoločných bilaterálnych projektov.

EIG CONCERT Japan (Japonsko)

Spolupráca s Japonskom sa realizuje prostredníctvom projektového programu EIG CONCERT Japan. Ide o program spolupráce v oblasti vedy a techniky medzi európskymi partnermi a Japonskom v rámci konzorcia European Interest Group (EIG) pre Japonsko. Konzorcium nadväzuje na úspešný projekt ERA.NET CONCERT Japan z rokov 2011 – 2014. V roku 2025 sa riešili 2 projekty s účasťou zo SAV.

V4 – Kórejská republika

Spolupráca sa uskutočňuje na základe memoranda o porozumení medzi Kórejskou republikou (KR) zastúpenou Ministerstvom pre vedu, informačno-komunikačné technológie a budúce plánovanie KR, a inštitúciami z krajín V4 – Medzinárodným vyšehradským fondom, Ministerstvom školstva, mládeže a telovýchovy Českej republiky, Národnou agentúrou pre výskum vývoj a inovácie (Maďarsko), Národným centrom pre výskum a vývoj (Poľsko) a Slovenskou akadémiou vied. Základom spolupráce sú spoločné výskumné projekty za účasti tímov z vedeckých inštitúcií a univerzít Kórejskej republiky a krajín V4. V roku 2025 pokračovalo riešenie 2 projektov programu V4 – Kórea JRP. Ďalšia výzva nie je aktuálne plánovaná.

2.3 Ďalšie aktivity pri rozvíjaní medzinárodnej spolupráce

Spolupráca akadémií krajín V4, spolupráca s Akadémiou vied Českej republiky

Stretnutie predstaviteľov Akadémií V4 sa v roku 2025 nekonalo. V decembri 2025 predseda SAV Mgr. Martin Venhart, DrSc., pozval predsedov partnerských akadémií V4 (Akadémia vied Českej republiky, Poľskej akadémie vied a Maďarskej akadémie vied) na stretnutie Akadémií vied V4, ktoré sa uskutoční v dňoch 17. – 18. 6. 2026 v Smoleniciach.

Tradičné stretnutie vedení SAV a Akadémie vied ČR sa konalo 10. – 11. 11. 2025 na Smolenickom zámku. Delegácie na stretnutí diskutovali o vzťahu medzi vedou a politikou, vedeckej etike, integrite a akademických slobodách, o úspešných výskumných programoch, rozvíjaní ďalšej spolupráce medzi oboma akadémiami. Počas stretnutia obaja noví predsedovia akadémií priblížili svoje predstavy a vízie o ďalšom smerovaní inštitúcií. Členovia oboch vedení akadémií vystúpili s prezentáciami na témy: vnímanie vedy v spoločnosti, zapájanie akadémií do tvorby vedných politík štátu, efektívna podpora medzinárodnej spolupráce, financovanie vedy po roku 2027.

Účasť delegácií SAV na stretnutiach v zahraničí

Delegácie SAV sa v roku 2025 zúčastnili na nasledujúcich podujatiach:

- oficiálna návšteva Talianska v rámci vládnej delegácie na čele s prezidentom SR Petrom Pellegrinim, 14. – 16. 1. 2025, Rím (Taliansko),
- slávnostné udelenie Čestnej medaily prof. RNDr. Pavlovi Šajgalíkovi, DrSc., 3. – 5. 3. 2025, Praha (Česko),
- rokovanie so zástupcami japonských univerzít v Tokiu a účasť na EXPO 2025 v Osake (Japonsko), 22. – 30. 4. 2025,
- podpísanie Memoranda o porozumení medzi SAV a Čiernohorskou akadémiou vied a umení, 29. – 30. 5. 2025 v Podgorici (Čierna Hora),
- účasť na návšteve CERN v rámci delegácie MZVaEZ SR, 12. – 13. 6. 2025, Ženeva (Švajčiarsko),

- 22. výročné stretnutie Fóra pre vedu a techniku v spoločnosti (STS Forum) a Programu budúcich lídrov, 2. – 8. 10. 2025, Kjóto (Japonsko).
- 15. zasadnutie Medzinárodnej siete pre ľudské práva akadémií a vedeckých spoločností (IHRN), 8. – 12. 9. 2025, Oslo (Nórsko).
- Výročné stretnutie európskych členov ISC, 20. – 21. 10. 2025, Tirana (Albánsko),
- Konferencia o bezpečnosti výskumu v Európe, 28. – 30. 10. 2025, Brusel (Belgicko),
- stretnutie so zástupcami Španielskej národnej rady pre výskum (CSIC) a rokovanie o spolupráci, 5. – 7. 11. 2025, Madrid (Španielsko),
- účasť na sympóziu Iniciatívy za inovatívne pokročilé materiály (IAM-I – Innovative Advanced Materials Initiative) , 11. 12. 2025, Brusel (Belgicko).

Významné prijatia na pôde SAV

- návšteva mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca Francúzskej republiky J. E. Nicolasa Surana na pôde SAV dňa 14. 2. 2025. Stretnutia sa zúčastnili aj ekonomický radca Philippe Bravard a radca pre spoluprácu a kultúrnu činnosť Olivier Favry. Francúzska strana sa počas stretnutia zaujímala o aktuálny stav spustenia superpočítačov PERUN, ktoré majú byť základom pre digitálnu transformáciu Slovenskej republiky.
- návšteva mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca Ukrajiny na Slovensku J. E. Miroslava Mironoviča Kastrana na pôde SAV dňa 21. 3. 2025. Hlavnou témou stretnutia bola obnova bilaterálnej spolupráce medzi SAV a Národnou akadémiou vied Ukrajiny (NAVU), ku ktorej došlo v priebehu roku 2025.
- návšteva zástupcov Európskej komisie (EK) na pôde SAV dňa 8. 4. 2025 spojená s prezentáciou výsledkov bilaterálnej a multilaterálnej spolupráce ústavov a centier SAV.
- návšteva prof. Teresy Bandoszovej zo City College of New York (USA) na pôde SAV dňa 25. 4. 2025 v rámci programu Mobility Visit. Diskusia bola venovaná významu jadrovej energie v Slovenskej republike, jadrovým reaktorom na území SR a otázkam ich bezpečnosti.
- návšteva nového mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca Čínskej ľudovej republiky v Slovenskej republike J. E. Cai Ge v SAV dňa 20. 6. 2025. Obe strany sa zhodli na pokračovaní vzájomnej spolupráce a zároveň potvrdili záujem o udržiavanie dobrých vedeckých vzťahov.
- návšteva mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca Francúzskej republiky J. E. Nicolasa Surana na pôde SAV dňa 9. 7. 2025. Stretnutia sa zúčastnil aj Thomas Perrin, ataše pre vedeckú a univerzitnú spoluprácu. Stretnutie sa konalo z dôvodu nástupu nového Predsedníctva SAV. Zároveň sa hovorilo o jadrovej vede a programe FP10 (rámcový program EÚ), výmene študentov a úspechu programu Tandem.
- návšteva predstaviteľa Tchajpejskej kancelárie na Slovensku Davida Lee na pôde SAV dňa 6. 8. 2025. Stretnutia sa zúčastnila Zoya Wang, zástupkyňa riaditeľa oddelenia a Maggie Lee, námestníčka ekonomického oddelenia. Témou stretnutia bola jadrová energetika, ktorá je na Taiwane aktuálnou otázkou.

- návšteva J. E. Rudolfa Jindráka, splnomocneného veľvyslanca Českej republiky na pôde SAV dňa 12. 8. 2025. Doktorandské štúdium, uznávanie titulov, ako aj disproporcia mobility študentov zo Slovenska na české školy boli hlavnými témami stretnutia.
- návšteva delegácie z Hongkongu na pôde SAV dňa 16. 9. 2025. Návšteva bola koordinovaná Úradom podpredsedu vlády SR pre plán obnovy a znalostnú ekonomiku. Delegácia z Hongkongu pozostávala zo zástupcov viacerých inštitúcií z rôznych technických odvetví (HK STP, HK PC, HKETO, HK TDC). Počas podujatia sa prezentovali ústavy SAV: Ústav informatiky SAV, v. v. i., Elektrotechnický ústav SAV, v. v. i., Biomedicínske centrum SAV, v. v. i. Vrcholom podujatia bol podpis Memoranda o spolupráci medzi SAV a Výskumným ústavom aplikovanej vedy a technológie Hongkongu (ASTRI).
- návšteva Dr. Aminy Qutub, neurovedkyne a expertky na umelú inteligenciu z Texaskej univerzity (USA) na pôde SAV dňa 26. 9. 2025. Hlavnými témami stretnutia bola bezpečnosť vo vede, možnosti zdieľania vedeckých dát a perspektívy využitia systémov umelej inteligencie v oblasti medicíny s cieľom ďalšieho zvýšenia kvality života.
- návšteva mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca Rakúskej republiky J. E. Johanna Wimmera na pôde SAV dňa 21. 10. 2025. Účastníci stretnutia debatovali o možnostiach ďalšieho rozvíjania bilaterálnej spolupráce medzi Slovenskom a Rakúskom po ukončení dlhoročného úspešného programu Akcia Rakúsko – Slovensko.
- návšteva kancelára Pápežskej akadémie vied (PAV) a Pápežskej akadémie sociálnych vied J. E. kardinála Petra Turksona na pôde SAV dňa 24. 11. 2025. Išlo o historicky prvú návštevu kancelára Pápežskej akadémie vied na pôde SAV. Témou rokovania bolo prehĺbenie spolupráce a možnosť nominácie zástupcu SR do PAV.
- návšteva mimoriadnej a splnomocnenej veľvyslankyne Indickej republiky J. E. Apoorva Srivastava na pôde SAV dňa 8. 12. 2025. Diskutovalo sa o možnostiach nadviazania spolupráce v oblastiach spoločného záujmu s dôrazom na jadrovú energetiku a umelú inteligenciu.
- návšteva mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca Slovinskej republiky J. E. Stanislava Raščana na pôde SAV dňa 9. 12. 2025. Hlavnou témou stretnutia bolo zhodnotenie technickej spolupráce a možná koordinácia postupu oboch krajín vo vzťahu k EÚ. Predseda SAV bol pozvaný do Slovinska v rámci prebiehajúcej spoločenskej diskusie o plánoch na stavbu druhej jadrovej elektrárne.

Prehľad projektov medzinárodnej spolupráce organizácií SAV je zaradený do prílohy č. 3.

3 VYBRANÉ VÝSLEDKY VEDECKÉHO VÝSKUMU

Štatistické a scientometrické údaje o výsledkoch vedeckých výskumov v SAV v roku 2025 sa nachádzajú v prílohe č. 2 tejto výročnej správy. Cieľom nasledovného výberu dosiahnutých výsledkov je charakteristika obsahového zamerania výskumov ústavov SAV, bez nároku na celistvosť takého pohľadu pri množstve publikácií, aplikačných alebo iných výstupov. Kapitola je členená podľa všeobecného zamerania na výber výsledkov na báze základného výskumu, výsledky aplikačného typu a výsledky dosiahnuté v rámci riešenia medzinárodných projektov.

3.1 Výsledky na báze základného výskumu

1. oddelenie vied SAV

(vedy o neživej prírode, matematicko-fyzikálne a technické vedy)

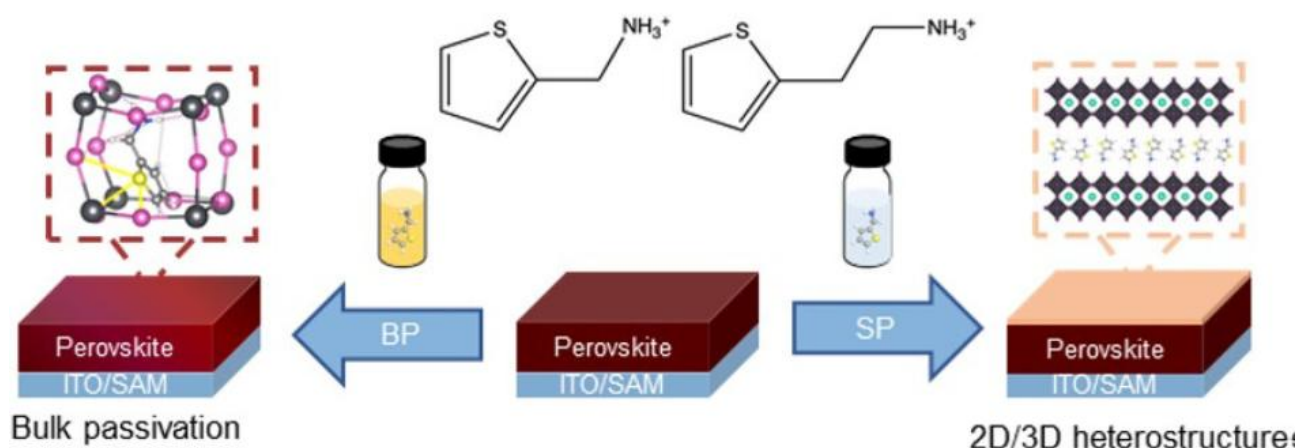
Optimalizácia perovskitových solárnych článkov prostredníctvom kombinovanej chemickej a štrukturálnej pasivácie

Organizácia: Fyzikálny ústav SAV, v. v. i.

Riešitelia: Naďa Mrkvívková a kol.

Projekt(y): APVV-21-0297

Zamerali sme sa na vývoj a porovnanie rôznych stratégií pasivácie defektov v perovskitových solárnych článkoch s cieľom zvýšiť ich účinnosť a dlhodobú stabilitu. Pre tento účel boli perovskitové vrstvy syntetizované viacerými metódami – či už pomocou bežnej mokrej depozície, alebo menej častou vákuovou depozíciou alebo aj depozíciou pomocou pulzného laseru. Skúmali sme rôzne chemické prístupy, ktoré potláčajú neradiatívnu rekombináciu a zlepšujú transport náboja. Skúmali sme vplyv draselných solí, ktoré efektívne znižujú hustotu defektov bez narušenia kryštálovej štruktúry, čo viedlo k zvýšenej fotoluminiscencii a zvýšeniu napätia naprázno (VOC). Ďalej sme realizovali dopovanie cérom ako zástupcom vzácnych zemín, ktoré zlepšilo kvantový výťažok fotoluminiscencie a zachovalo preferovanú kryštalografickú orientáciu, čím sa potvrdila možnosť cielenej úpravy optoelektronických vlastností perovskitu prostredníctvom kontrolovaného dopovania. Dopĺňujúco sme použili molekulovú pasiváciu pomocou tiénových katiónov, ktoré chemicky „zaceľujú“ defekty a vytvárajú stabilné 2D/3D heteroštruktúry s vyšším VOC a činiteľom plnenia (tzv. fill factor). Nakoniec sme pomocou pulznej laserovej depozície bez rozpúšťadiel pripravili orientované 2D vrstvy, ktoré poskytujú robustné rozhrania pre dlhodobú stabilitu. Tieto výsledky spoločne potvrdzujú synergický účinok kombinovanej objemovej a povrchovej pasivácie ako účinnej stratégie pre optimalizáciu perovskitových solárnych článkov.

Obr. Schématické znázornenie dvoch použitých pasivačných stratégií s molekulami na báze tiofénových molekúl TMA? (vľavo) a TEA? (vpravo). BP (bulk passivation) a SP (surface passivation) označujú pasiváciu bulku, t. j. objemu perovskitu a pasiváciu povrchu za vytvorenia 2D perovskitu.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

HELD, Vladimír** – MRKÝVKOVÁ, Naďa, Tesařová** – HALAHOVETS, Yuriy – NÁDAŽDY, Peter – VÉGSÖ, Karol – VLK, A. – LEDINSKÝ, M. – CHUMAKOV, A. – SCHWARTZKOPF, Matthias – SCHREIBER, F. – ŠIFFALOVÍČ, Peter. KCl-mediated defect passivation in vapor-deposited perovskites. In ACS Applied Materials & Interfaces, 2025, vol. 17, no. 30, p. 43877-43884. (2024: 8.2 - IF, Q1 - JCR, 1.921 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 1944-8244. Dostupné na: <https://doi.org/10.1021/acsami.5c09426>

SOLOMON, J.S. – MRKÝVKOVÁ, Naďa, Tesařová – KLINER, V. – SOTO-MONTERO, T. – FERNANDEZ-GUILLEN, I. – LEDINSKÝ, M. – BOIX, P.P. – ŠIFFALOVÍČ, Peter – MORALES-MASIS, M. Oriented 2D Ruddlesden-Popper metal halides by pulsed laser deposition. In NPJ 2D materials and applications, 2025, vol. 9, no. 1, art. no. 50. (2024: 8.8 - IF, Q1 - JCR, 2.565 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 2397-7132. Dostupné na: <https://doi.org/10.1038/s41699-025-00571-3>

VORONTSOV, D.** – LEDINSKÝ, M. – VLK, A. – HLAVÁČ, R. – LANDOVÁ, L. – KOŠUTOVÁ, T. – KNÍŽEK, M. – FUČÍKOVÁ, Alena – MRKÝVKOVÁ, Naďa, Tesařová – ŠIFFALOVÍČ, Peter – VALENTA, J. Photoluminescence Quantum Yield Enhancement of FAPbBr₃ Thin Films via Ce Doping. In Journal of Physical Chemistry C, 2025, vol. 129, no. 31, p. 14190-14195. (2024: 3.2 - IF, Q3 - JCR, 0.914 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 1932-7447. Dostupné na: <https://doi.org/10.1021/acs.jpcc.5c03090>

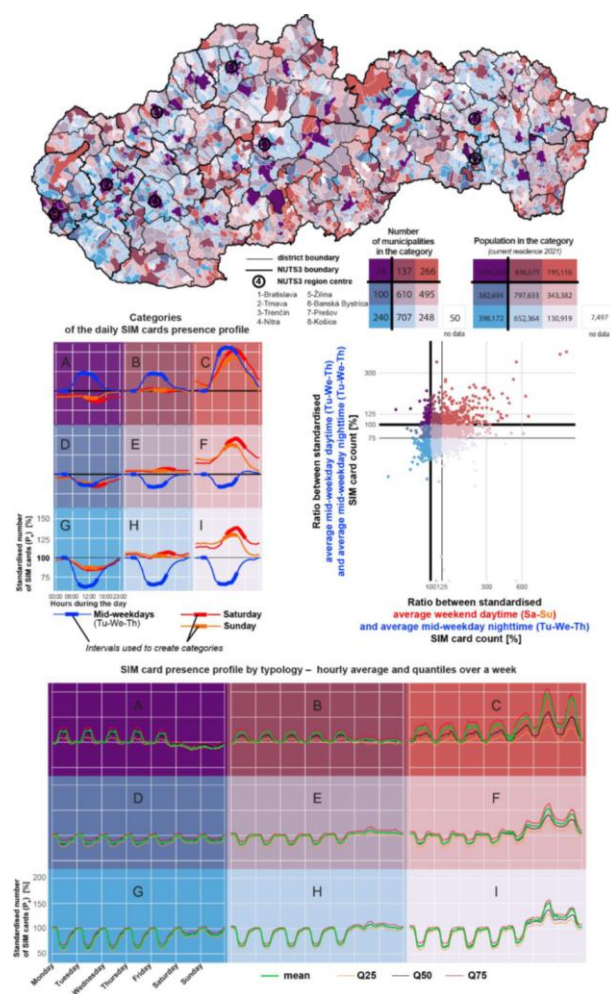
Vidiecko-mestské rytmy prítomnosti obyvateľstva pohľadom geolokačných údajov mobilnej siete

Organizácia: Geografický ústav SAV, v. v. i.

Riešitelia: Martin Šveda, Pavol Hurbánek

Projekt(y): APVV-24-0360

Hoci sa súčasný život môže zdať nepredvídateľný, ľudia žijú každodenný život v pravidelných rutinách, ktoré vytvárajú stabilné vzorce pohybu. Tieto vzorce, zachytené pomocou lokalizačných údajov z mobilných telefónov, prinášajú nové poznatky o každodennom rytme prítomnosti obyvateľstva v rôznych mierkach. Analýzou pasívnych záznamov približne 1,3 milióna používateľov mobilných telefónov sme sa zameriavali na variabilitu prítomnosti pozdĺž kontinua mesto-vidiek, odhaľujeme rozdiely v denných rutinách počas celého týždňa a skúmame vplyv dostupnosti na tieto rytmy. Syntéza výsledkov vedie k vytvoreniu originálneho modelu vidiecko-mestských rytmov, ktorý slúži ako základ na zaradenie obcí do deviatich kategórií. Kľúčovým zistením je, že charakteristickým znakom priestorovej diferenciácie denných rytmov slovenských obcí je tendencia k určitej zonálnosti, pozorovaná vo väčšine identifikovaných typologických kategórií.

Obr. Typológia rytmov prítomnosti obyvateľov (SIM kariet) v obciach Slovenska.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

ŠVEDA, Martin – HURBÁNEK, Pavol. Rural-urban rhythms: Hierarchy in commuting of mobile phone users in Slovakia. In Journal of Transport Geography, 2025, vol. 129, art. no. 104425. (2024: 6.3 - IF, Q1 - JCR, 1.9 - SJR, Q1 - SJR). Typ: ADCA. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2025.104425>

Fyzikálno-mechanické a štrukturálne vlastnosti ťažkých samozhutniteľných vláknobetónov na báze cementu a alternatívnych spojivových materiálov

Organizácia: Ústav stavebníctva a architektúry SAV, v. v. i.

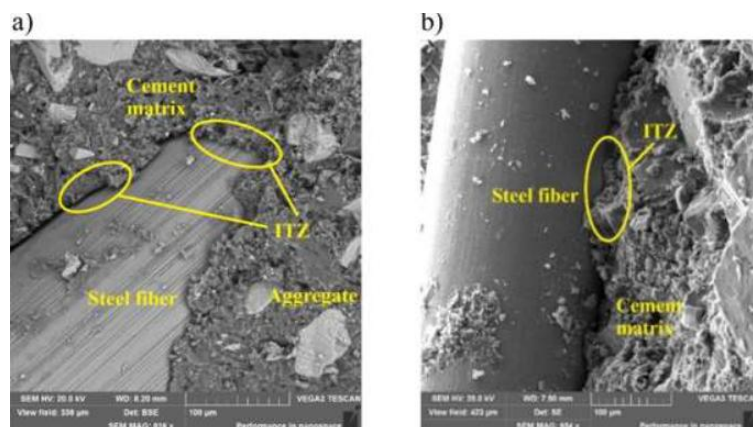
Riešitelia: J. Čepčianska, Martin T. Palou, Peter Czirák, Matúš Žemlička

Projekt(y): APVV-23-0383, APVV-19-0490, VEGA 2/0080/24

Štúdiá opisuje komplexné posúdenie vplyvu kombinácie ťažkého kameniva, rôznych typov vlákien a alternatívnych spojivových materiálov na správanie ťažkého samozhutniteľného vláknobetónu. Výskum je zameraný na vývoj vlastností materiálu do 90 dní ošetrovania, čo umožňuje detailnejšie pochopenie vzťahov medzi zložením zmesi, mikroštruktúrou a výslednými fyzikálno-mechanickými vlastnosťami.

Prínos práce spočíva najmä v porovnaní dvoch koncepčne odlišných spojivových systémov: referenčného s čistým portlandským cementom a environmentálne priaznivejšieho systému, v ktorom je významná časť cementu nahradená alternatívnymi spojivovými materiálmi. Tento prístup umožňuje posúdiť, do akej miery je možné znížiť obsah cementu bez negatívneho vplyvu na spracovateľnosť a mechanickú odolnosť betónu. Súčasne je analyzovaný vplyv typu ťažkého kameniva (barit, magnetit) a rozptýlenej vláknovej výstuže (uhlíkové nanorúrky, polypropylénové a oceľové vlákna) na vlastnosti čerstvého a zatvrdnutého betónu.

Štúdiá poskytuje ucelený pohľad na vývoj objemovej hmotnosti, pevnosti v ťahu pri ohybe, pevnosti v tlaku a zmrašťovania v čase, čím poukazuje na dlhodobú stabilitu a funkčnosť navrhnutých zmesí. Analýza vývoja pórovej štruktúry, mikroštruktúry a hydratačných produktov umožňuje prepojiť makroskopické vlastnosti betónu s procesmi prebiehajúcimi na mikrourovni. Výsledky práce rozširujú súčasné poznatky o ťažkých samozhutniteľných vláknobetónoch a poskytujú prakticky využiteľné podklady pre návrh funkčných, trvanlivých a environmentálne efektívnejších betónových kompozitov so schopnosťou tienenia ionizujúceho žiarenia.

Obr. Snímky vzoriek s obsahom oceľových vlákien získané skenovacou elektrónovou mikroskopiou: a) S100, b) S65.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

ČEPČIANSKA, Jana – PALOU, Martin T. – CZIRÁK, Peter – SLANÝ, Michal – MATEJDES, Marián – ŽEMLIČKA, Matúš. Mechanical and structural properties of fiber-reinforced heavyweight self-compacting concrete incorporating supplementary cementitious materials. In Results in Engineering, 2025, vol. 26, art. no. 105324, 17 p. (2024: 7.9 – IF, Q1 – JCR, 1.171 – SJR, Q1 – SJR). ISSN 2590-1230. <https://doi.org/10.1016/j.rineng.2025.105324>

2. oddelenie vied SAV

(lekárske, biologické, chemické, veterinárne a poľnohospodárske vedy)

Úloha nekroptotickej bunkovej smrti pri ochoreniach srdca

Organizácia: Centrum experimentálnej medicíny SAV, v. v. i.

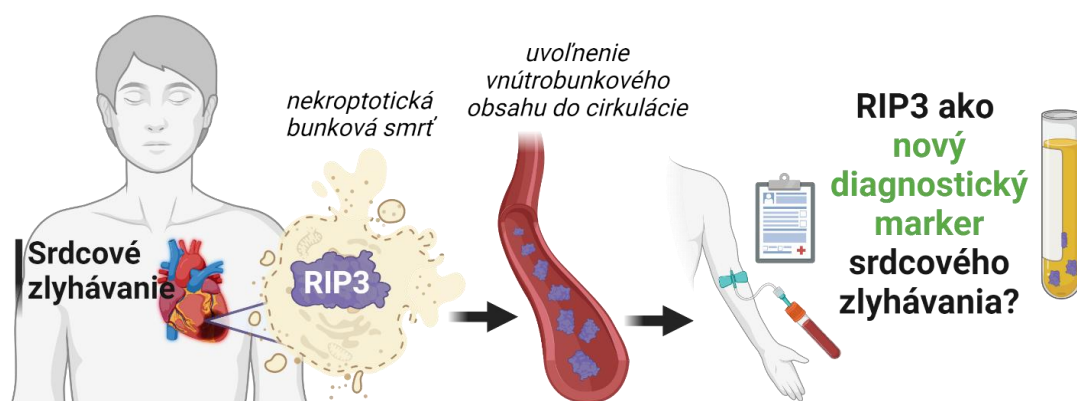
Riešitelia: Izabela Jarabíková, Adriana Adameová a kol.

Projekt(y): APVV-20-0242

Poškodenia srdca, napríklad v dôsledku ischémie (napr. pri infarkte myokardu) alebo zvýšeného tlaku krvi, má viacero následkov. Jedným z nich je nekroptotická bunková smrť, tzv. nekroptóza. Vo výskume bolo zistené, že nekroptóza sa vyskytuje už v skorých štádiách poškodenia srdca a pretrváva aj v jeho chronickej fáze, keď ochorenie postupne vedie k zlyhávaniu. Významným prínosom práce bola tiež identifikácia konkrétnej dráhy nekroptózy, pri ktorej sa aktivuje kľúčový proteín RIP3, avšak bez účasti proteínu RIP1. Ukázalo sa tiež, že priebeh poškodenia srdca závisí od jeho príčiny. Zatiaľ čo pri zlyhávajúcom srdci v dôsledku ischémie je nekroptóza asociovaná aj s inou prozápalovou formou bunkovej smrti – pyroptózou, pri tlakovom preťažení (hypertenzii) sa nekroptóza objavuje samostatne, bez pyroptózy.

Z hľadiska možnej liečby bolo zistené, že látky, ktoré inhibujú nekroptózu vedú nielen k zastaveniu aktívneho odumierania buniek srdca, ale aj k zníženiu uvoľňovania proteínu HMGB1, čo naznačuje jeho diagnostický, resp. prognostický význam. Pokles hladín tohto proteínu bol tiež pozorovaný u pacientov so zlyhávajúcim srdcom liečených podľa odporúčaných medicínskych postupov v porovnaní s novodiagnostikovanými pacientami, ktorí ešte liečení neboli. To naznačuje, že proteín HMGB1 by mohol byť relevantným markerom odrážajúcim prebiehajúce poškodenie v dôsledku nekroptotickej bunkovej smrti a preto by mohol byť testovaný ako marker srdcového zlyhávania.

Podobnú hypotézu sme testovali v inej štúdii translačného charakteru, kde sme sa zamerali na testovanie RIP3 a Drp1 ako diagnostických markerov srdcového zlyhávania. Pilotné dáta naznačili význam RIP3, keďže tento kľúčový nekroptotický proteín bol zvýšený u všetkých pacientov so zlyhávajúcim srdcom, a to bez rozdielu na primárne srdcové ochorenie. Pre potvrdenie týchto výsledkov bude potrebné vykonať ďalšie štúdie.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

JARABICOVÁ, Izabela – HORVÁTH, Csaba – HRDLIČKA, Jaroslav – BOROŠ, Almos – OLEJNÍČKOVÁ, Veronika – ZABRODSKÁ, Eva – ŠTEMBERKOVÁ HUBÁČKOVÁ, Soňa – MAUER ŠUTOVSKÁ, Hana – MOLČAN, Ľuboš – KOPKAN, Libor – CHUDÝ, Martin – KURA, Branislav – KALOČAYOVÁ, Barbora – GONCALVESOVÁ, Eva – NECKÁŘ, Jan – ZEMAN, Michal – ADAMEOVÁ, Adriana. Necrosis-like cell death modes in heart failure: the influence of aetiology and the effects of RIP3 inhibition. In Basic Research in Cardiology, 2025, vol. 120, iss. 2, pp. 373-392. (2024: 8 - IF, Q1 - JCR, 2.834 - SJR, Q1 - SJR).

JARABICOVÁ, Izabela – HORVÁTH, Csaba – MARCINÍKOVÁ, Andrea – ADAMEOVÁ, Adriana. Receptor-interacting protein kinase 3: A macromolecule with multiple cellular actions and its perspective in the diagnosis and treatment of heart disease. In International Journal of Biological Macromolecules, 2025, vol. 314, p. 144280. (2024: 8.5 - IF, Q1 - JCR, 1.285 - SJR, Q1 - SJR).

MARCINÍKOVÁ, Andrea – HORVÁTH, Csaba – JARABICOVÁ, Izabela – MAJEROVÁ, Petra – OLEŠOVÁ, Dominika – SULEIMAN, Saadeh – ADAMEOVÁ, Adriana. Proteomic Screening of Early Reperfusion in Acute Ischemic Heart and Insights into Mitochondrial-Associated Cell Damage: Role of RIP3. In Frontiers in Bioscience-Landmark, 2025, vol. 30, no. 2, pp. 27119. (2024: 3.1 - IF, Q3 - JCR, 0.794 - SJR, Q2 - SJR).

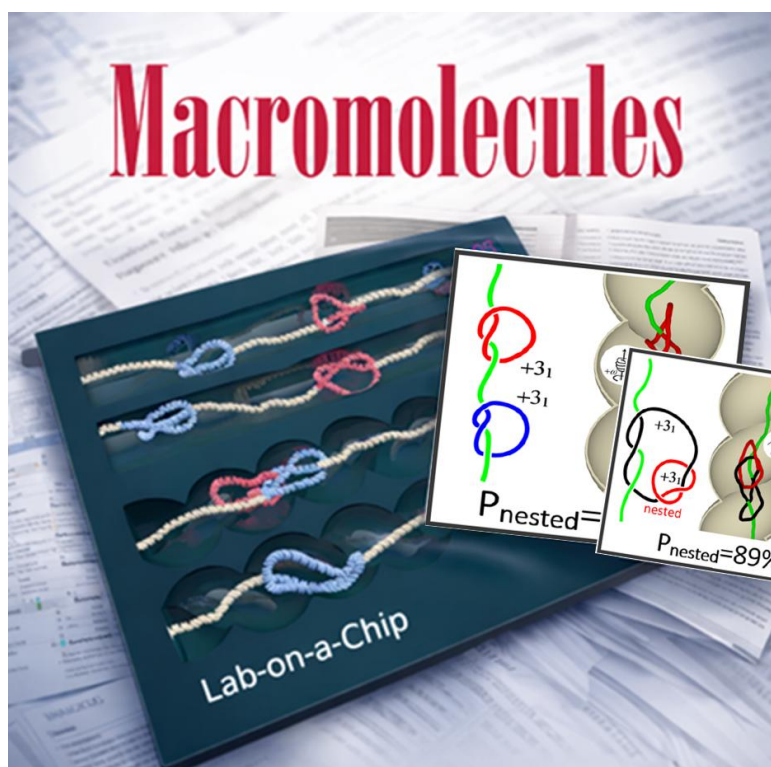
Ovládanie interakcií uzlov pomocou geometrického uväznenia

Organizácia: Ústav polymérov SAV, v. v. i.

Riešitelia: Renáta Rusková, Dušan Račko, L. Tubiana, R. Pottestio

Projekt(y): VEGA 2/0038/24, APVV 21-0346

Čo sa uzlí, už sa len tak neoduzlí. Predchádzajúci výskum ukázal, že pravdepodobnosť vzniku uzlov na dlhých molekulách, akou je aj DNA, rastie s dĺžkou polyméru, a že zložitosť uzlenia vzniká skôr hromadením viacerých jednoduchších uzlov než tvorbou jedného topologicky komplikovaného uzla. Zároveň sa ukázalo, že tieto uzly nie sú navzájom inertné, ale sa navzájom priťahujú alebo odpudzujú. Doterajšie štúdie poukazovali na to, že tendencia uzlenia závisí od typu uzla, ich vzájomnej chirality, a tuhosti reťazca. V práci bolo ukázané, že vzájomné pôsobenie uzlov výrazne ovplyvňuje aj samotný priestor, v ktorom sa molekula nachádza. Zistené ďalej bolo, že veľkosť a tvar okolitého prostredia – napríklad husté vnútro bunky alebo úzke nanokanály používané v nanotechnológiách – dokážu meniť to, ako silno sa uzly navzájom ovplyvňujú. Inými slovami, správanie zauzlených molekúl je možné riadiť prostredníctvom geometrie priestoru. Výsledky boli publikované v prestížnom vedeckom časopise *Macromolecules* a kvalitu práce potvrdilo aj jej umiestnenie na obálke časopisu.

Obr. Obálka časopisu ACS *Macromolecules* so zhrnutím výskumu zameraného na preskúmanie interakcií uzlov.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

RUSKOVÁ, R. – TUBIANA, L. – POTESIO, R. – RAČKO, D.**. Controlling knot interactions through confinement. In *Macromolecules*, 2025, vol. 58, no. 13, p. 6718-6731. (2024: 5.2 - IF, Q1 - JCR, 1.352 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 0024-9297. Dostupné na: <https://doi.org/10.1021/acs.macromol.4c02977>

RUSKOVÁ, R. – TUBIANA, L. – POTESIO, R. – RAČKO, D.**. Controlling knot interactions through confinement. Molecular biophysics at the transition state: from statistical mechanics to artificial intelligence. StatPhys29 Satellite Meeting. - University of Trento, Trento, Taliansko, 7.-11. júl 2025 (prednáška)

Cover Art. *Macromolecules*, July 8, 2025 Vol. 58 Issue 13, Front Cover. <https://pubs.acs.org/toc/mamobx/58/13>

Unikátny jurský jantár a evolučné súvislosti spolužitia v druhohorách

Organizácia: Ústav zoológie SAV, v. v. i.

Riešiteľ: Peter Vršanský a kol.

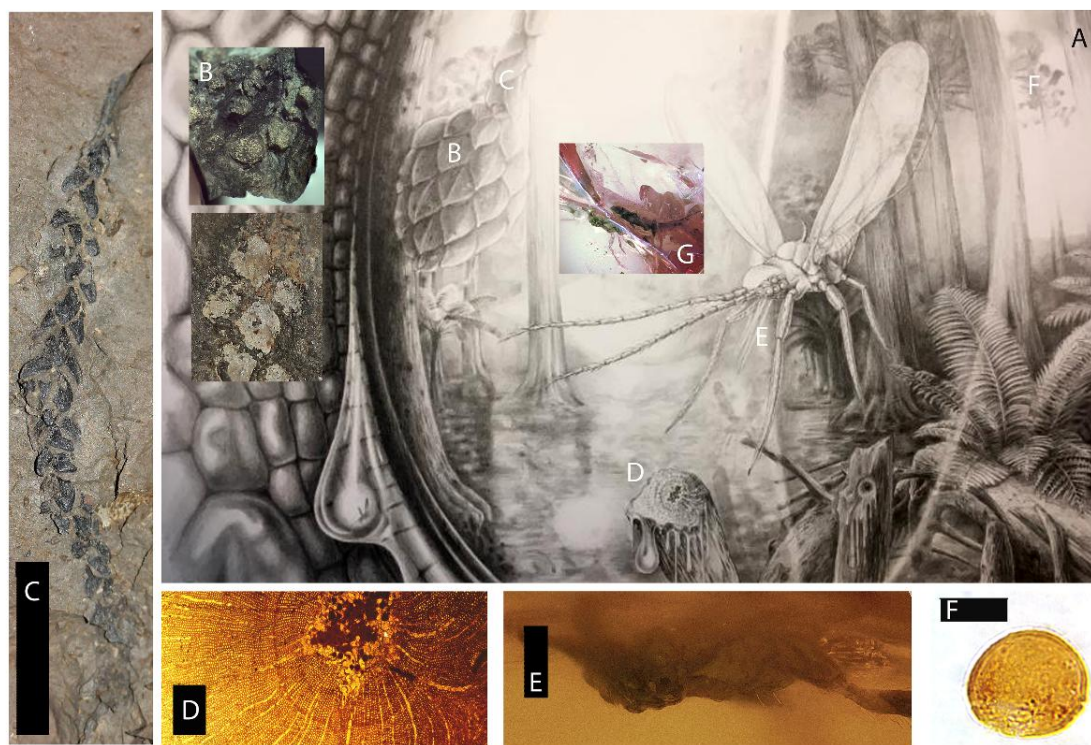
Vedecký kolektív pod vedením Dr. Petra Vršanského (SAV) spracoval unikátnu vzorku jantáru z obdobia jury pochádzajúcu z Libanonu, ktorú pre výskum na Slovensku zabezpečil Dr. Hemen Sendi. Tento materiál predstavuje významný zdroj informácií o ranej evolúcii suchozemských ekosystémov (lesov). Multidisciplinárna analýza slovenských chemikov, fyzikov, geológov a biológov preukázala, že tekutá živica produkovaná vyhynutými ihličnanmi čeľade Cheirolepidiaceae bola ovplyvnená požiarom s presne stanovenou teplotou, čo prinieslo nové poznatky o environmentálnych podmienkach druhohôr.

Medzi hlavné vedecké objavy patrí:

Evolučná špecializácia: Objav miniatúrneho samčeka červca (*Jankotejacoccus libanogloria*) s výrazne redukovanými zloženými očami, s unikátnym rozmnožovaním (eliminácia otcovského genómu) a s vysokým stupňom prispôsobenia na krátky život imága bez príjmu potravy. Zároveň je to najstarší záznam o existencii hmyzu, ktorý cicie rastlinné šťavy (ako larva a následne aj ako samička). [1]

Najstarší dôkaz forézie: Dokumentácia 130 miliónov rokov starého symbiotického vzťahu, pri ktorom larvy roztočov z čeľade Schizoglyphidae využívali okrídlené termity na prenos na vzdialenosti. Prítomnosť prichytávacích orgánov potvrdzuje tvarovú stabilitu tejto skupiny od kriedy až po súčasnosť. [2]

Výskum vznikol v spolupráci pracovísk Slovenskej akadémie vied a odborníkov z viac ako desiatich krajín (Libanon, Čína, Francúzsko, Thajsko, Veľká Británia, Poľsko, Belgicko, Austrália, Česko, a s podporou zo Španielska a Nemecka). Projekt významne prispel k medzinárodnej viditeľnosti slovenskej paleobiológie v oblasti výskumu organizmov v jantári.

Obr. Život zachytený v unikátnom jurskom jantári (jediný známy exemplár tohto veku). Jantár je uložený v zbierkach Slovenského národného múzea v Bratislave.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

VRŠANSKÝ, Peter** – SENDI, Hemen – KOTULOVÁ, Júlia – SZWEDO, Jacek – HAVELCOVÁ, Martina – PÁLKOVÁ, Helena – VRŠANSKÁ, Lucia – SAKALA, Jakub – PUŠKELOVÁ, Ľubica – GOLEJ, Marián – BIROŇ, Adrián – PEYROT, Daniel – QUICKE, D.L.J. – NÉRAUDEAU, Didier – UHER, Pavel – MAKSoud, Sibelle – AZAR, Dany. Jurassic Park approached: a coccid from Kimmeridgian cheirolepidiacean Aintourine Lebanese amber. In National Science Review, 2025, vol. 12, iss. 3, art. no. nwae200, 25 pp. (2024: 17.1 - IF, Q1 - JCR, 2.903 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 2095-5138. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/nsr/nwae200>

SENDI, Hemen** – KLIMOV, Pavol B. – KOLESNIKOV, Vasiliy B. – KÁČEROVÁ, Júlia – BONINO, Enrico – AZAR, Dany – ROBIN, Ninon. The oldest continuous association between astigmatid mites and termites preserved in Cretaceous amber reveals the evolutionary significance of phoresy. In BMC Ecology and Evolution, 2025, vol. 25, iss. 1, art. no. 16. (2024: 2.6 - IF, Q2 - JCR, 0.823 - SJR, Q1 - SJR, karentované - CCC). (2025 - Current Contents). ISSN 2730-7182. Dostupné na: <https://doi.org/10.1186/s12862-025-02351-5>

Hybridné zóny štyroch druhov *Cardamine* a ich triploidné potomstvo: sledujeme vznik nových alopolyploidných druhov v priamom dianí?

Organizácia: Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, v. v. i., Botanický ústav

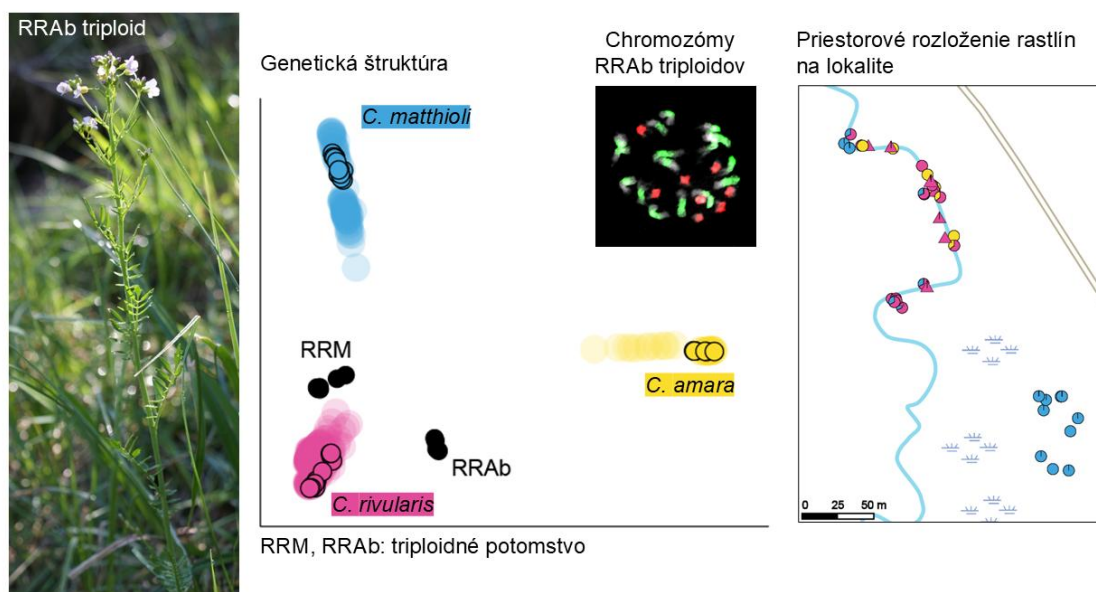
Riešitelia: Judita Zozomová-Lihová, Marek Šlenker, Barbora Šingliarová a kol.

Hybridné zóny sú oblasti, kde sa stretávajú a spontánne krížia príbuzné druhy rastlín. Kríženie medzi rôznymi druhmi sa často spája s narušením životného prostredia, či už prírodným alebo spôsobeným človekom, pretože umožňuje sekundárny kontakt medzi pôvodne ekologicky alebo geograficky izolovanými druhmi. Pre biológov ide o jedinečnú príležitosť sledovať evolučné procesy rastlín, od prenosu génov medzi druhmi, cez stratu genetickej identity pôvodných populácií, až po polyploidizáciu (t.j. vznik jedincov s duplikovaným alebo aj viacnásobne zmnoženým genómom) a napokon samotný vznik nových polyploidných druhov. Rod *Cardamine* (žerušnica) z čeľade kapustovitých je v tomto smere výnimočný, keďže zahŕňa vysoký podiel druhov so zmnoženým genómom. S cieľom lepšie pochopiť evolučné procesy a vznik nových druhov v súvislosti s krížením a zmnožením genómov sa výskum zamerával na územie v bulharských pohoriach, kde viaceré druhy žerušníc rastú v tesnej blízkosti. Kombináciou pokročilých genomických metód bolo objavené mimoriadne rozsiahle kríženie, do ktorého vstupujú až štyri rôzne druhy. Potomstvo kríženia je prevažne triploidné, čiže má tri sady chromozómov namiesto štandardných dvoch sád. Zistené bolo, že tieto triploidy vznikajú opakovane a na viacerých miestach nezávisle od seba. Niektoré sú autotriploidy, teda vznikajú zmnožením jednej sady chromozómov v rámci jedného druhu, iné sú alotriploidy, ktoré kombinujú genómy viacerých druhov. Kľúčovým hráčom v tomto systéme je druh *Cardamine rivularis*. Tento druh často produkuje neredukované samičie gaméty – vajíčka s dvojnásobným počtom chromozómov – čo umožňuje po opelení inými druhmi vznik širokej škály triploidov. Zároveň sa však vystavuje riziku ekologického vytlačenia úspešnejšími hybridmi alebo strate jedinečnej genetickej výbavy, čo môže viesť až k vyhynutiu jeho čistej formy. Hybridy, ktoré sme skúmali, vykazujú vysokú mieru genetickej variability, vyskytujú sa vo veľkých počtoch, sú čiastočne plodné a navyše sa efektívne šíria aj klonálne. To im dáva značný evolučný potenciál – môžu sa dlhodobo udržať a stať sa základom pre vznik nových polyploidných druhov. Tieto hybridné zóny preto predstavujú unikátne prírodné laboratórium, kde môžeme v reálnom čase sledovať ako prebieha evolúcia rastlín, ako sa formujú nové druhy a ktoré faktory sú pre ich vznik dôležité.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

ZOZOMOVÁ-LIHOVÁ, Judita – ŠLENKER, Marek – ŠINGLIAROVÁ, Barbora – PULIŠOVÁ, Kristína – MANDÁKOVÁ, Terezie – MARHOLD, Karol. Multiple hybrid zones involving four *Cardamine* species and their triploid progeny. In *New Phytologist*, 2025, vol. 248, no. 5, p. 2616-2635. (2024: 8.1 - IF, Q1 - JCR, 3.293 - SJR, Q1 - SJR). <https://doi.org/10.1111/nph.70575>

Hybridné zóny žerušníc (rod *Cardamine*)

Obr. Pohľad na hybridné zóny v rode *Cardamine* ako unikátne prírodné laboratórium, kde môžeme poznávať evolučné procesy rastlín. Obrázok znázorňuje výskyt troch rôznych druhov a ich štúdium pomocou pokročilých genomických metód, ktoré odhalili mimoriadne rozsiahle kríženie vedúce k vzniku triploidného potomstva s významným evolučným potenciálom.

3. oddelenie vied SAV

(humanitné a spoločenské vedy, vedy o umení)

Reflexia holokaustu na Slovensku vo výpovediach preživších

Organizácia: Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i.

Riešiteľka: M. Vrzgulová

Autorka vychádza zo svojej takmer tridsaťročnej práce s preživšími holokaustu na Slovensku. Ukazuje, že spomínanie nie je pasívne – pamätníci svoje príbehy formujú podľa aktuálnych spoločenských noriem, osobných potrieb či traumy. Kniha analyzuje, ako sa menili výpovede preživších v rôznych obdobiach (90. roky, 2000+, súčasnosť) a ako do nich vstupujú mlčanie, zabúdanie či reinterpretácia. Vo svojom metodologickom prístupe spája orálnu históriu, pamäťové štúdiá a autoetnografiu – autorka reflektuje aj vlastnú pozíciu výskumníčky a osobné skúsenosti z terénu. Dôležitou témou je aj to, ako spoločenské prostredie na Slovensku ovplyvňuje ochotu hovoriť o holokauste, vine, kolaborácii či zodpovednosti.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

VRZGULOVÁ, Monika. Oral History and the Holocaust in Slovakia: Selective and Contradictory Memories. Cham: Palgrave Macmillan, 2024. 165 p. The Holocaust and its Contexts. ISBN 978-3-031-73674-2. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-73675-9>

Umelá inteligencia v kontexte zodpovednosti a metakognície

Organizácie: Filozofický ústav SAV, v. v. i.;

Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.

Riešitelia: D. Vacek, M. Urban, K. Urban

Projekt(y): APVV-22-0323; VEGA 2/0125/22

Daniela Vacek sa venuje téme úspechov v kontexte umelej inteligencie. Danaher a Nyholm poukázali na to, že v tomto kontexte čelíme problému medzier v úspechoch, či skôr v chvályhodnosti za úspechy: niekto by mal byť chvályhodný za dané úspechy, no nikto nie je. Autorka článku súhlasí s tézou, že takýto problém vzniká a predkladá dve možné riešenia tohto problému. Jedno riešenie sa opiera o pojem kolektívnej zodpovednosti, druhé o pojem nepriamej zodpovednosti. D. Vacek prichádza k umiernenému optimistickému záveru, že mnohé zdanlivé úspechy umelej inteligencie sú v konečnom dôsledku naše.

Generatívna AI mení povahu tvorivého riešenia nerutinných problémov, pričom kladie vyššie nároky na metakognitívnu reguláciu. Tím z Ústavu výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i., realizoval experiment, ktorý predstavili v štúdiu (Urban, Brom et al., 2025). Experiment sa zameriaval na to, ako študujúci integrujú AI-generované informácie do svojich akademických esejí a poukázal na problém: ChatGPT síce umožnil integráciu správnych informácií, ale nerieši riziko preberania chybných tvrdení. To ovplyvňuje najmä presný metakognitívny monitoring a dôveru študujúcich v pravdivosť AI-generovaných informácií.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

VACEK, Daniela. Meeting the AI achievement challenge: collective and vicarious achievements. In *Ethics and Information Technology*, 2025, vol. 27, no. 2, article no. 25, 8 pages. (2024: 4 - IF, Q1 - JCR, 1.107 - SJR, Q1 - SJR, karentované - CCC). (2025 - Current Contents, WOS, SCOPUS). ISSN 1388-1957. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/s10676-025-09836-3>

URBAN, Marek – BROM, Cyril – LUKAVSKÝ, Jiří – DĚCHTĚRENKO, Filip – HEIN, Veronika – SVACHA, Filip – KMONÍČKOVÁ, Petra – URBAN, Kamila. "ChatGPT can make mistakes. Check important info." Epistemic beliefs and metacognitive accuracy in students' integration of ChatGPT content into academic writing. In *British Journal of Educational Technology*, 2025, vol. 56, iss. 5, pp. 1897-1918. (2024: 8.1 - IF, Q1 - JCR, 2.69 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 0007-1013. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/bjet.13591>

Slovenská literatúra v globálnych kontextoch

Organizácia: Ústav slovenskej literatúry SAV, v. v. i.

Riešitelia: I. Taranenková a kol.

Kolektívna monografia predstavuje slovenskú literatúru medzinárodnému publiku a ukazuje, ako môže literatúra malého národa prežiť a prosperovať napriek obmedzenému domácemu publiku a relatívne nízkej cirkulácii v anglických prekladoch. Kniha demonštruje, ako historické udalosti – odsúdenie Stalinovho kultu osobnosti, Pražská jar a Nežná revolúcia – formovali slovenský literárny kánon, a situuje súčasnú slovenskú literatúru do širších regionálnych a globálnych kontextov. Prostredníctvom prípadových štúdií prináša nový pohľad na slovenskú literatúru po roku 1989, skúma premeny a adaptácie, meniacu sa spoločenskú úlohu spisovateľov, napätie medzi tradíciou a inováciou a dynamické vzťahy medzi vonkajšími vplyvmi a domácimi zdrojmi inšpirácie.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

GEPART, Katarína – SABATOS, Charles – TARANENKOVÁ, Ivana (eds.). Home and the World in Slovak Writing: A Small Nation's Literature in Context. Montreal & Kingston; London; Chicago: McGill-Queen's University Press, 2025, 396 s. ISBN 978-0-2280-2405-7.

3.2 Výsledky aplikačného typu

1. oddelenie vied SAV

(vedy o neživej prírode, matematicko-fyzikálne a technické vedy)

Presne cielená biologická liečba spájajúca prírodné molekuly s modernými materiálmi

Organizácia: CEMEA SAV, v. v. i.

Autori: Michal Šelc, Adriana Hvizdošová Annušová, Andrea Bábelová

Pestrec mariánsky (*Silybum marianum*) je po stáročia známy ako rastlina s hepatoprotektívnymi účinkami. Jeho semenný extrakt – silymarín, obsahuje viacero bioaktívnych molekúl (flavonolignanov), no takmer všetka pozornosť výskumu sa doteraz sústreďovala takmer výlučne na jednu z nich: silybín. Novšie výsledky však ukazujú, že aj menej zastúpené flavonolignany môžu mať výrazný, a v niektorých prípadoch dokonca zaujímavejší terapeutický potenciál.

V našej práci sme preto porovnali účinky silymarínu, silybínu a menej známeho izosilybínu B. Ukázalo sa, že v in vitro podmienkach má izosilybín B najvyššiu selektivitu voči nádorovým pečňovým bunkám, pričom pôsobí najšetrnejšie na zdravé hepatocyty. Treba však zdôrazniť, že flavonolignany sú vo vode prakticky nerozpustné, čo výrazne obmedzuje ich biologickú dostupnosť a cielené doručenie do pečene.

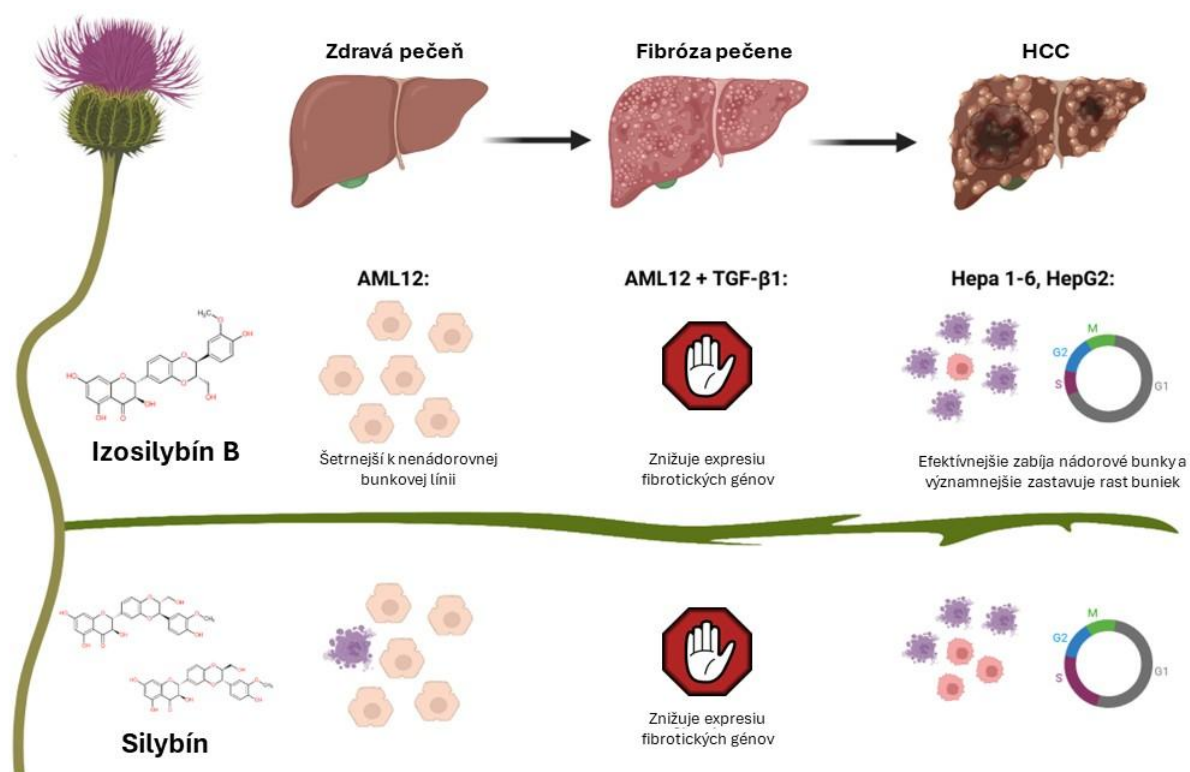
Práve preto sa výskum zameriava na ich modifikované a nanoformulované formy, ktoré vykazujú lepšiu biodostupnosť a vyššiu akumuláciu v pečňovom tkanive. Najvýraznejší terapeutický efekt sa opakovane dosahuje pri intravenózne podaných nanoformuláciách. Na tieto poznatky nadväzuje ďalší výskum, v ktorom sú testované nanočastice s naviazanými flavonolignanmi v myších modeloch. Smeruje tok presnej a cielennej biologickej liečby, ktorá spája prírodné molekuly s modernými materiálmi.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

ŠELC, Michal** – BÁBELOVÁ, Andrea. Looking beyond silybin: the importance of other silymarin flavonolignans. In *Frontiers in Pharmacology*, 2025, vol. 16, art. no. 1637393. (2024: 4.8 - IF, Q1 - JCR, 1.22 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 1663-9812. Dostupné na: <https://doi.org/10.3389/fphar.2025.1637393>

ŠELC, Michal** – MACOVÁ, Radka – BÁBELOVÁ, Andrea. Nanoparticle-boosted silymarin: Are we overlooking taxifolin and other key components? In *Frontiers in Plant Science*, 2025, vol. 16, art. no. 1628672. (2024: 4.8 - IF, Q1 - JCR, 1.163 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 1664-462X. Dostupné na: <https://doi.org/10.3389/fpls.2025.1628672>

ŠELC, Michal** – JAKIČ, Kristína – MACOVÁ, Radka – BÁBELOVÁ, Andrea. Isosilybin B: a potential novel therapeutic agent with hepatoprotective, anticancer and antifibrotic properties. In *Discover Oncology*, 2025, vol. 16, no. 1, art. no. 1502. (2024: 2.9 - IF, Q2 - JCR, 0.880 - SJR, Q2 - SJR). ISSN 2730-6011. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/s12672-025-03380-8>

AML12 – nenádorová bunková línia; Hepa 1-6, HepG2 – nádorové bunkové línie;
HCC – hepatocelulárny karcinóm; TGF-β1 - Transformujúci rastový faktor beta 1

Obr. Schéma ilustruje progresiu od zdravej pečene cez fibrózu až k hepatocelulárnemu karcinómu a sumarizuje biologické účinky izosilybínu B a silybínu v relevantných *in vitro* modeloch. Izosilybín B vykazuje vyššiu selektivitu voči nenádorovým hepatocytom, znižuje expresiu fibrotických génov v nenádorových AML12 bunkách stimulovaných TGF-β1 a účinnejšie potláča životaschopnosť a progresiu bunkového cyklu v nádorových bunkových líniiach (Hepa 1-6, HepG2) v porovnaní so silybínom.

Slovenská databáza reči ovplyvnenej neurodegeneratívnymi ochoreniami (EWA-DB)

Organizácia: Ústav informatiky SAV, v. v. i.

Autori: Milan Rusko, Róbert Sabo, Marián Trnka, Viktória Kevická

Projekt: Early Warning of Alzheimer (ŠF EÚ)

Databáza EWA-DB predstavuje unikátny jazykový a rečový zdroj vytvorený na účely výskumu včasnej detekcie neurodegeneratívnych ochorení z rečových prejavov. Obsahuje nahrávky 1649 hovoriacich, vrátane pacientov s Alzheimerovou chorobou, Parkinsonovou chorobou, miernym kognitívnym deficitom a zdravých kontrol. Účastníci vykonávali rôzne rečové a jazykové úlohy – od fonácie samohlások, cez diadochokinézu, pomenovávanie až po opis obrázkov. V článku publikovanom v časopise *Scientific Data* (Decil 1) je detailne opísaný proces vývoja databázy, výber jazykových úloh, protokol testovania a nahrávania, ako aj štruktúru a formáty súborov.

Databáza je verejne dostupná na platforme Zenodo a je určená na využitie pri vývoji automatických systémov predikcie diagnóz Alzheimerovej choroby, mierneho kognitívneho poškodenia a Parkinsonovej choroby na základe jazykových a rečových charakteristík.

Odberateľom výsledku je medzinárodná vedecká, výskumná a vývojová komunita, venujúca sa štúdiu javov a vývoju aplikácií v oblasti diagnostiky neurodegeneratívnych ochorení z reči pacienta. Databáza je poskytovaná na základe podpisu licenčnej zmluvy pre koncového používateľa konateľom spoločnosti žiadateľa. Do novembra 2025 boli uzavreté licenčné zmluvy s 21 organizáciami.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

RUSKO, Milan** – SABO, Róbert – TRNKA, Marián – ZIMMERMANN, Alfréd – MALASCHITZ, Richard – RUŽICKÝ, E. – BRANDOBUROVÁ, Petra – ČIERNIK KEVICKÁ, Viktória – ŠKORVÁNEK, M. Slovak database of speech affected by neurodegenerative diseases. In Scientific Data, 2024, vol. 11, no. 1, art. no. 1320. (2023: 5.8 - IF, Q1 - JCR, 1.937 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 2052-4463. Dostupné na: <https://doi.org/10.1038/s41597-024-04171-6>

Kolaboratívna pacient-terapeut BCI-VR motorická neurorehabilitácia po cievnej mozgovej príhode

Organizácia: Ústav merania SAV, v. v. i.

Autori: Nina Evetović, Arina Polyanskaya, Roman Rosipal, Zuzana Rošťáková

Projekt: 101118964-DONUT, 09I03-03-V04-00205, 09I03-03-V04-00443, APVV-21-0105

Integrované technológie rozhraní mozog-počítač (BCI) a virtuálnej reality (VR) predstavujú flexibilnú platformu pre sériu motorických neurorehabilitačných terapií založených na predstave pohybu u pacientov po cievnej mozgovej príhode. Nevýhodou týchto prístupov je absencia sociálneho aspektu a ľudskej interakcie. V rámci výskumu sa nám podarilo navrhnúť inteligentný BCI-VR systém, v ktorom pacient a terapeut spolupracujú prostredníctvom avatarov v prostredí VR. Takýto systém umožňuje vytvárať a voliť rôzne scenáre pracovnej terapie podľa potrieb pacienta, jeho duševného stavu a okamžitých reakcií [3]. Pomocou metód strojového učenia – najmä neurónových sietí, N-rozmerných parciálnych najmenších štvorcov a tenzorickej dekompozície – sme skúmali aj možnosti sledovania úrovne mentálnej únavy počas rehabilitácie vo VR [1], predspracovania EEG signálu [2, 5] a detekcie oscilačných EEG rytmov [4].

5. Noah, Y. – Rosipal, R. – Shriki, O. Mitigating EEG non-stationarity in multi-session MI BCI with autoencoder denoisers. In Proceedings of the 11th International BCI Meeting. – Graz, Austria : Verlag der Technischen Universität Graz, 2025, p. 11. ISBN 978-3-99161-050-2. Dostupné na: <https://doi.org/10.3217/978-3-99161-050-2-011>

2. oddelenie vied SAV

(lekárske, biologické, chemické, veterinárne a poľnohospodárske vedy)

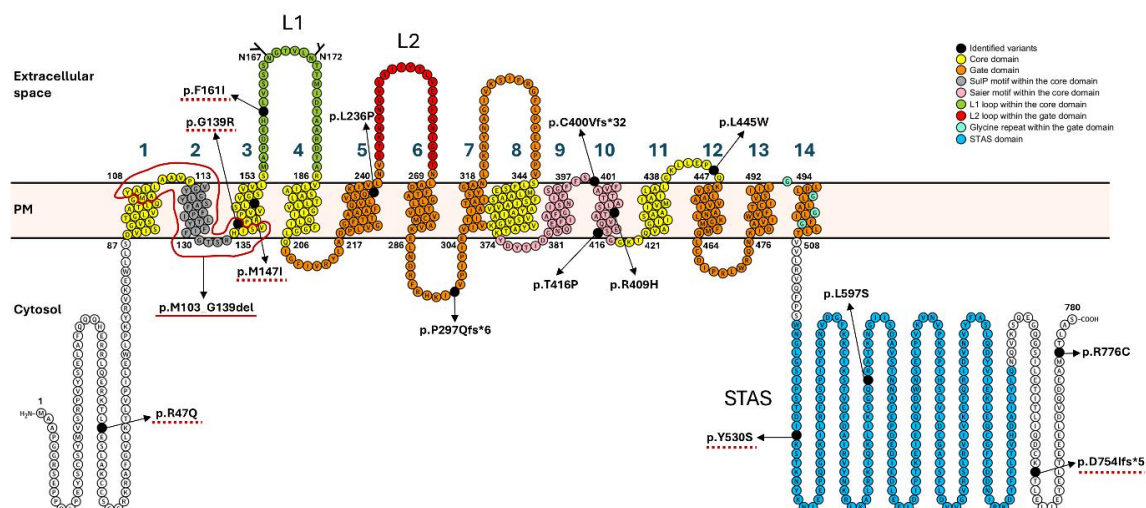
Genetická heterogenita u pacientov so zväčšeným vestibulárnym akveduktom a Pendredovým syndrómom

Organizácia: Biomedicínske centrum SAV, v. v. i., Ústav experimentálnej endokrinológie

Riešitelia: Marek Sklenár, Silvia Borecká, Lukáš Varga, Juraj Staník, Martina Škopková, Miroslav Sabo, Daniela Gašperíková

Projekt(y): APVV-20-0236, VEGA 1/0572/21, APP0485

Táto práca prináša **nové poznatky o genetických príčinách dedičnej poruchy sluchu spojenej so zväčšeným vestibulárnym akveduktom a s Pendredovým syndrómom.** Ukazuje, že aj keď sa gén *SLC26A4* považuje za kľúčový pri týchto ochoreniach, u veľkej časti pacientov sa ich stav nedá vysvetliť bežne dostupnými genetickými analýzami tohto génu. Analýzami tohto génu u 37 pacientov sa podarilo objasniť genetickú príčinu ochorenia u viac než tretiny z nich (35 %), čo predstavuje významný diagnostický prínos. U desiatich pacientov boli identifikované poškodené obe kópie génu *SLC26A4* a u ďalších troch pacientov sa potvrdilo poškodenie jednej kópie génu v kombinácii s haplotypom CEVA, ktorý sa ukázal ako dôležitý doplnkový genetický faktor najmä pri nesyndrómových poruchách sluchu. Významným výsledkom štúdie je aj identifikácia troch nových variantov v géne *SLC26A4*, ktoré doteraz neboli publikované. Funkčné štúdie ukázali, že analyzované varianty majú skutočne negatívny účinok na funkciu proteínu, čím sa potvrdila ich úloha pri vzniku ochorenia. Za mimoriadne dôležitý prínos možno považovať zavedenie novej metódy analýzy RNA zo vzoriek z nosohltana. Táto metóda umožnila preukázať, že jeden z identifikovaných variantov génu narúša správne spracovanie genetickej informácie. Ide o praktický a inovatívny prístup, ktorý môže zlepšiť diagnostiku aj pri iných genetických ochoreniach, kde nie je možné využiť krvné vzorky. Štúdia zároveň jasne ukázala, že typ genetického poškodenia sa odráža v klinickom obraze pacienta. Pacienti s poškodenými oboma kópiami génu *SLC26A4* mali výraznejšie zmeny štítnej žľazy než pacienti s miernejším genetickým postihnutím. Tento rozdiel pomáha lepšie rozlíšiť medzi Pendredovým syndrómom a menej závažnými formami poruchy sluchu a má priamy význam pre ďalšie sledovanie pacientov. Celkovo štúdia zdôrazňuje, že kombinácia genetického vyšetrenia, funkčného testovania a hodnotenia klinických príznakov výrazne zlepšuje diagnostiku aj starostlivosť o pacientov s ochoreniami súvisiacimi s génom *SLC26A4* a poskytuje dôležité podklady pre presnejšiu a cielenejšiu zdravotnú starostlivosť.

Obr. Identifikované varianty zmapované na modeli proteínu pendrínu. Varianty identifikované v tejto štúdii sú označené čiernymi krúžkami, ktoré vyznačujú postihnuté aminokyselinové zvyšky. Varianty vybrané na funkčnú charakterizáciu sú podčiarknuté červenou prerušovanou čiarou.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

SKLENÁR, Marek – BORECKÁ, Silvia – VARGA, Lukáš – BERNARDINELLI, Emanuele. – STANÍK, Juraj – ŠKOPKOVÁ, Martina – SABO, Miroslav – UGOROVÁ, Diana. – DOSSENA, Silvia. – GAŠPERÍKOVÁ, Daniela. Genetic heterogeneity in patients with enlarged vestibular aqueduct and Pendred syndrome. In *Molecular Medicine*, 2025, vol. 31, iss. 1, art. no. 208. (2024: 6.4 - IF, Q1 - JCR, 1.752 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 1076-1551. Dostupné na: <https://doi.org/10.1186/s10020-025-01262-x>

Vydanie prvej slovenskej Červenej knihy bezstavovcov

Organizácia: Ústav zoológie SAV, v. v. i.

Zúčastnené ústavy: Ústav ekológie lesa SAV, v. v. i., Parazitologický ústav SAV, v. v. i., Ústav krajinnej ekológie SAV, v. v. i., a Ústav vied o Zemi SAV, v. v. i.

Autori zo SAV: Andrea Čerevková, Ľudmila Černecká, Stanislav David, Branislav Endel, Peter Gajdoš, Ladislav Hamerlík, Igor Kokavec, Anton Krištín, Ján Krištofík, Oto Majzlan, Barbara Mangová, Ivan Mihál, Tomáš Navara, Radovan Kyška Pipík, Pavol Prokop, Pavol Purgat, Ladislav Roller, Ján Samay, Marek Semelbauer, Ľubomír Vidlička

V roku 2025 vyšla dlhoočakávaná Červená kniha bezstavovcov, dielo mimoriadneho významu, aké vzniká raz za niekoľko desaťročí. V ére samostatného Slovenska ide o vôbec prvú publikáciu tohto druhu. Na jej príprave pracoval pod vedením troch editorov (vrátane zástupcu ÚZ SAV) rozsiahly kolektív špičkových odborníkov. Viac ako 80 autorov a spolupracovníkov z univerzít,

piatich ústavov SAV, múzeí a českých pracovísk zhromaždilo a vyhodnotilo unikátny objem dát o tisícoch druhov bezstavovcov.

Autorom sa podarilo naplniť ambiciózny cieľ: zhodnotiť mieru ohrozenia zástupcov všetkých 13 známych kmeňov bezstavovcov žijúcich na našom území. Podrobne boli spracované údaje o zástupcoch 35 radov druhovo najbohatších skupín (klepietkavce a šesťnôžky). Kniha ponúka hĺbkový pohľad na biológiu, ekológiu a stav ohrozenia takmer 300 vybraných druhov, doplnený o historický kontext ich výskytu, autorské ilustrácie biotopov a mapy rozšírenia. Súčasťou publikácie sú aj aktualizované červené zoznamy, do ktorých sú zaradené stovky ďalších druhov. Táto publikácia predstavuje kľúčový podklad pre ochranu slovenskej fauny a zároveň slúži verejnosti a školám na pochopenie komplexnosti ohrozenia našej prírody. Rozsah aj podrobnosť spracovania týchto drobných živočíchov sú pritom jedinečné aj v medzinárodnom meradle.

Obr. Obálka knihy – Červená kniha: Bezstavovce

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

Červená kniha ohrozených a vzácných druhov rastlín, húb a živočíchov Slovenska: Fedor, P., Vidlička, L., Zvaríková, M. (eds.) 1. vyd. Banská Bystrica : Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky v spolupráci s Prírodovedeckou fakultou UK v Bratislave, 2025. 658 s. ISBN 978-80-8184-114-9

Atlas prírodného kapitálu Slovenska

Organizácia: Ústav krajinnej ekológie SAV, v. v. i.

Riešitelia: Z. Izakovičová, L. Miklós, J. Špulerová (eds.)

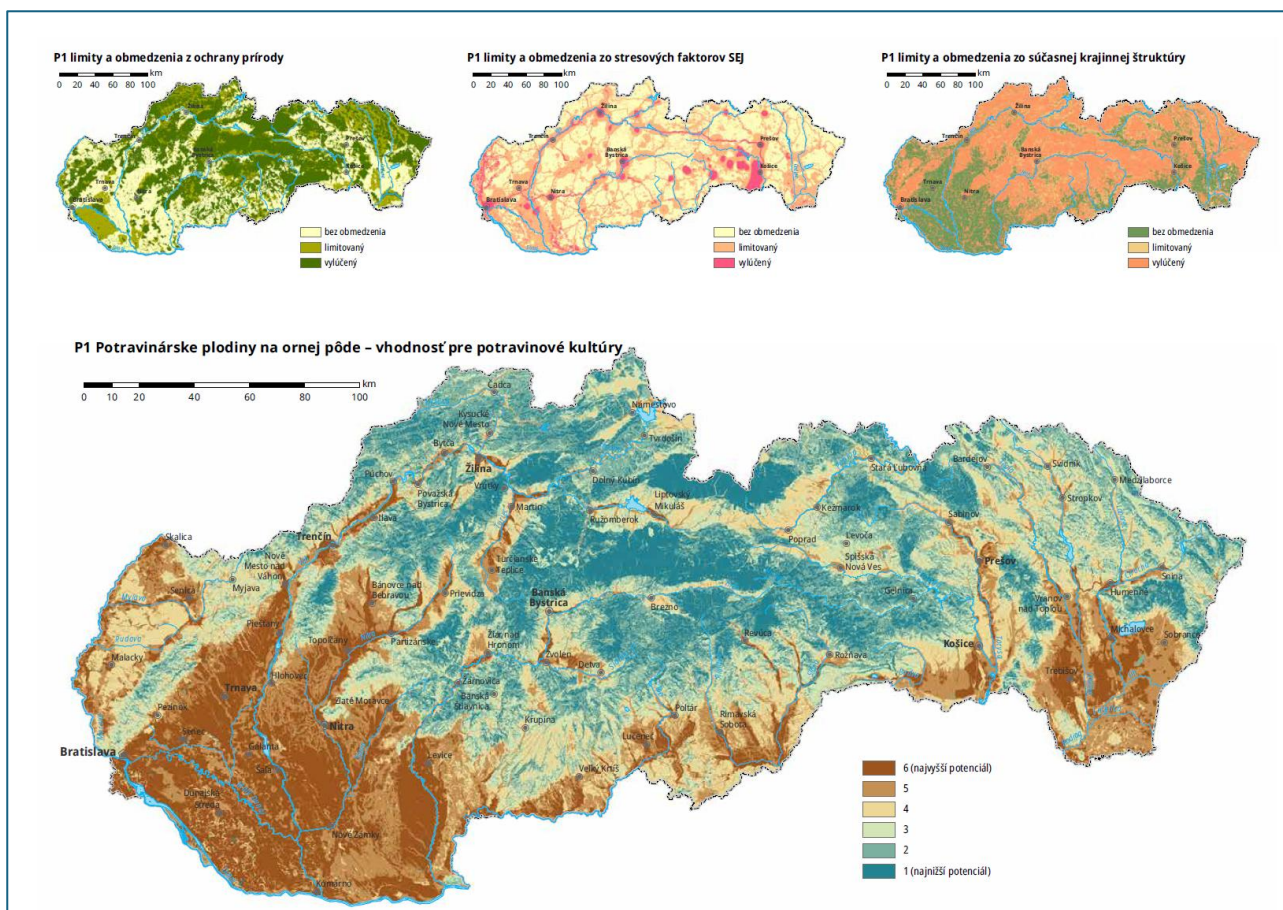
V roku 2025 vyšla dlho pripravovaná publikácia, *Atlas prírodného kapitálu Slovenska*, ktorej cieľom je predstaviť komplexný prístup k hodnoteniu prírodného kapitálu krajiny na báze geosystémového prístupu. Na základe spolupráce medzi Ústavom krajinnej ekológie SAV, v. v. i., Fakultou prírodných vied a informatiky UFK v Nitre a spoločnosťou ESPRIT spol. s r. o., bol vyvinutý komplexný metodický postup na hodnotenie prírodného kapitálu, ktorý bol aplikovaný na celé územie krajiny. Postup zahŕňal špecifikáciu vlastností zložiek prírodnej krajiny, ktoré majú vplyv na realizáciu vybraných ľudských aktivít a stanovenie ich vzájomnej významnosti. Na základe rôznych kombinácií vlastností pre konkrétnu územnú jednotku bola stanovená celková hodnota prírodného potenciálu pre lokalizáciu jednotlivých socioekonomických aktivít. Po stanovení absolútneho prírodného potenciálu bol hodnotený aj reálny potenciál, ktorý je daný súčasným stavom rozvoja spoločnosti a obmedzeniami a limitmi vyplývajúcimi z dlhodobého pôsobenia človeka v krajine, t. j. boli špecifikované obmedzenia a limity vyplývajúce zo súčasného využívania územia, z potrieb ochrany prírody, prírodných zdrojov, ako i z pôsobenia negatívnych faktorov v území.

Výsledkom je vyhodnotenie vhodnosti prírodného potenciálu Slovenska pre rozvoj ľudských aktivít zoradených do ôsmich skupín:

- Bioprodukčné potenciály – stanovujúce celkovú produkciu biomasy,
- Lesohospodárske potenciály a ozelenenie krajiny – stanovujúce vhodnosť územia pre hospodárske lesy, ako i pre regulačné ekosystémové služby spojené s lesnou i nelesnou vegetáciou (lesy osobitého určenia, nelesná drevinová vegetácia),
- Poľnohospodárske potenciály – určujúce vhodnosť krajiny na produkciu poľnohospodárskych plodín na priamy konzum (produkcia potravín a krmovín), vinohrady, sady a záhrady, pre pestovanie technických plodín, vhodnosť na lúky a pasienky,
- Urbanistické (stavebné) potenciály – stanovenie vhodnosti krajiny pre obytné a rekreačné objekty, objekty služieb, priemyselné objekty, poľnohospodárske objekty, dopravné areály a línie,
- Energetické potenciály – stanovujúce vhodnosť územia pre využitie veternej, solárnej, vodnej a geotermálnej energie,

- Potenciály pre rozvoj kultúrnych ekosystémových služieb – stanovujúce vhodnosť územia pre rozvoj zimných športov, letnej turistiky, poznávacieho turizmu, poľovníctva, rybárstva ako i pre ochranu prírodného dedičstva,
- Vodohospodárske potenciály – stanovujúce potenciál využitia povrchových alebo podzemných vôd,
- Ekostabilizačné potenciály – stanovujúce potenciál území cenných pre regulačné ekosystémové služby, ako je regulácia ovzdušia, mitigácia klimatickej zmeny, vodozádržný potenciál, ochrana pred prírodným rizikami a hazardami (erózia, zosuvy, záplavy a pod.), zabezpečenie priestorovej stability krajiny, či ochrany biodiverzity.

Atlas je k dispozícii aj ako web portál (<https://map.iesprit.sk/enviroapp/>), kde si každý záujemca dokáže zistiť, na aký účel sú jeho pozemky vhodné a aké limity a obmedzenia je potrebné rešpektovať pri ich využívaní.

Obr. Príklad hodnotenia potenciálu pre poľnohospodárske činnosti na ornej pôde

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

IZAKOVIČOVÁ, Zita – MIKLÓS, László – ŠPULEROVÁ, Jana – MIKLÓSOVÁ, Viktória – BARANČOK, Peter – BARANČOKOVÁ, Mária – BARÁNKOVÁ, Zuzana – BEZÁKOVÁ, Magdaléna – BOROVSÁ, Jana – ČERNECKÝ, Ján – DOBROVODSKÁ, Marta – GAJDOŠ, Peter – GAŠPAROVIČOVÁ, Petra – GERHÁTOVÁ, Katarína – HALADA, Ľuboš – HLADKÁ, Alexandra – HURAJTOVÁ, Natália – BABICOVÁ, Daniela – KALIVODA, Henrik – KANKA, Róbert – KENDERESSY, Pavol – KOLLÁR, Jozef – KOŠÁNOVÁ, Svetlana – KOZELOVÁ, Ivana – KRNÁČOVÁ, Zdena – LIESKOVSKÝ, Juraj – MELICHER, Jakub – MOJSES, Matej – MOYZEOVÁ, Milena – PALAJ, Andrej – PISCOVÁ, Veronika – PURGAT, Pavol – RANIAK, Andrej – RUSŇÁK, Tomáš – ŠTEFUNKOVÁ, Dagmar – VLACHOVIČOVÁ, Miriam – DICK, Jan – SUROVÁ, Diana – MEDERLY, Peter – PETROVIČ, František – PONDELIK, Radovan – KOČICKÝ, Dušan – ZÁPOTOCKÝ, Martin – ŠPILÁROVÁ, Ivana. Atlas prírodného kapitálu Slovenska [Atlas of natural capital of Slovakia]. (eds.) Zita Izakovičová, László Miklós, Jana Špulerová. Bratislava : Veda, 2025. 132 s. ISBN 978-80-224-2141-6

3. oddelenie vied SAV

(humanitné a spoločenské vedy, vedy o kultúre a umení)

Model ako nástroj na riadenie implementácie európskych štrukturálnych fondov

Organizácia: Ekonomický ústav SAV, v. v. i.

Riešitelia: M. Radvanský, I. Lichner, K. Frank

Výsledok výskumu predstavuje nový nástroj na podporu rozhodovania navrhnutý ako optimalizačný model na riadenie implementácie Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). Model bol pôvodne vytvorený na využitie počas programového obdobia 2014 – 2020 na Slovensku, je však použiteľný aj pre budúce programové obdobia na účely hodnotenia a nastavenia procesov implementácie EŠIF. Uplatnenie tohto modelu v počiatočných fázach programového obdobia má potenciál poskytnúť riadiacim orgánom rámec na stanovenie cieľov a požadovaných trajektórií implementačného procesu. Dodatočné využitie modelu je aplikovateľné aj v neskorších fázach programového obdobia, keďže odhaľuje úzke miesta v implementácii a riadení a pomáha zlepšovať existujúce manažérske procesy v čase. Okrem toho model slúži ako mechanizmus včasného varovania pre riadiace orgány EŠIF, aby nedochádzalo k strate dostupných zdrojov kvôli chybám vyčerpať alokácie včas a na zmysluplné projekty, ktoré majú potenciál zvýšiť konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

RADVANSKÝ, Marek – LICHNER, Ivan – FRANK, Karol. Performance management of European Structural and Investment Funds—The case of Slovakia. In Public Money and Management, 2025, vol. 45, no. 5, pp. 404-413. (2024: 2.1 - IF, Q2 - JCR). ISSN 0954-0962. <https://doi.org/10.1080/09540962.2022.2144542>

Výstavné aktivity a výsledky aplikačného výskumu v oblasti kultúry a umenia

Organizácie: Centrum vied o umení SAV, v. v. i., Historický ústav SAV, v. v. i.

Riešitelia: K. Bajcurová, P. Megyeši, L. Gregorová Stach, M. Hanula

Katarína Bajcurová z Centra vied o umení SAV, v. v. i. pripravila niekoľko projektov pre slovenské regionálne galérie, ktoré priniesli novú galerijnú interpretáciu zbierkových fondov a zbierkových predmetov. V spolupráci s Oravskou galériou koncipovala výstavu, ktorá zhodnotila 60 rokov akvizičnej činnosti tejto inštitúcie (Blízke ? stretnutia: 60 rokov Oravskej galérie; Dolný Kubín, 19. 6. 2025 – 21. 9. 2026). V rámci podujatia Trenčín – európske hlavné mesto kultúry pripravila výstavu v Galérii Miloša A. Bazovského v Trenčíne (Rudolf Uher: Stopy / Traces; 6. 11. 2025 – 18. 1. 2026), ktorá priniesla nový pohľad na tvorbu jedného z najvýznamnejších slovenských sochárov 20. storočia cez štúdium a spracovanie jeho pozostalosti. Súčasťou oboch výstav bola aktívna práca s verejnosťou a mládežou, konali sa viaceré komentované prehliadky.

Peter Megyeši pripravil pre Galériu Jána Koniarka výberovú prehliadku súčasného vizuálneho umenia Plavba v tekutej dobe, ktorá bola výsledkom základného výskumu ako aj spolupráce s Nadáciou NOVUM. Výstava predstavila diela súčasného slovenského vizuálneho umenia, ktoré pracujú s obrazmi plavby a nautických motívov. Imaginácia a metaforika spojené s vodou, tekutosťou a plavbou sú v súčasnosti bohato rozvíjané v rôznorodých kontextoch, diskurzoch a žánroch.

Katarína Bajcurová a Lucia Gregorová Stach boli členkami poradného orgánu NBS pre vytvorenie sochy Imricha Karvaša od Štefana Papča (odhalená v júni 2025).

Výstavné aktivity v roku 2025 predstavovali významnú súčasť aplikačného výskumu a aplikačnej praxe, prostredníctvom ktorej Historický ústav SAV, v. v. i., systematicky sprostredkoval výsledky historického bádania širokej verejnosti doma aj v zahraničí. Ústav nadviazal na svoju dlhodobú snahu prenášať odborné poznatky do verejného priestoru a posilňovať historické povedomie spoločnosti. Realizované projekty sa zamerali na kľúčové momenty moderných dejín Slovenska, jeho diplomatické pôsobenie a osobnosti, ktoré formovali medzinárodné postavenie krajiny v 20. storočí. Panelová výstava venovaná Trianonskej mierovej zmluve a jej významu pre Slovensko (Matej Hanula: Trianonská mierová zmluva 1920, Versaillský systém a Slovensko; Bratislava, Francúzsky inštitút, 02. – 30. 09. 2025) predstavila frankofónnej verejnosti komplexný pohľad na povojnové usporiadanie strednej Európy a jeho dôsledky pre slovenské územie. Výstava prispela k lepšiemu pochopeniu širších geopolitických súvislostí, ktoré zásadne ovplyvnili formovanie hraníc a politického vývoja v stredoeurópskom priestore.

Významné nálezy

Organizácia: Archeologický ústav SAV, v. v. i.

Riešitelia: M. Cheben, M. Vojteček, M. Gabulová, T. Vangľová, P. Chebenová, D. Hulková Ferenčíková, H. Husárová, A. Hegedúšová, K. Daňová, K. Gál, J. Petráš

Vďaka rozsiahlemu záchrannému archeologickému výskumu na ploche budúceho priemyselného parku Šurany bolo objavených 18 archeologických areálov s dokladmi osídlenia od neskorej doby kamennej až po stredovek. Najrozsiahlejším odkrytým náleziskom bola osada zo 7.– 8. storočia s rozlohou viac ako 5 ha – najväčšie sídlisko tejto doby na Slovensku. Unikátom je objav hrnčiarskych pecí, ktorý zásadne mení poznanie organizácie remeselnej výroby vo včasnom stredoveku. V blízkosti osady sa preskúmalo súdobé pohrebisko. Hrobový inventár umožňuje sledovať sociálnu diferenciáciu, kultúrne vplyvy a pohrebné rituály populácie žijúcej v období intenzívnych etnických a politických zmien v Karpatskej kotline. Na ďalšej lokalite bola odkrytá osada z mladšej doby bronzovej so súborom kolových stavieb, zásobných jám a hliníkov. V inej časti sa skúmalo pohrebisko zo staršej doby bronzovej s nebožtíkmi uloženými v skrčenej polohe na boku. Napriek častému vykradnutiu hrobov sa zachovali kostené koráliky a rôzne typy medených ozdôb, ktoré umožňujú presnejšie chronologické a kultúrne zaradenie lokality. Opakovaný výskyt pohrebísk z rôznych období na jednom mieste poukazuje na dlhodobý symbolický význam priestoru a na fenomén tzv. „pamäti krajiny“.

Súbežne sú pripravované komplexné prírodovedné analýzy, ktoré umožnia detailnú rekonštrukciu pohrebných rituálov, zdravotného stavu a stravovania populácie, ako aj migrácií, príbuzenských vzťahov, chronológie pochovávaní a demografickej štruktúry skúmaných komunít. Výskum v Šuranoch predstavuje kľúčový príspevok k poznaniu populačného vývoja a kultúrnych zmien na juhozápadnom Slovensku v dlhodobom časovom horizonte. Výsledky dokumentujú výnimočný archeologický potenciál územia dotknutého modernou investičnou výstavbou.

3.3 Výsledky na báze medzinárodnej spolupráce

1. oddelenie vied SAV

(vedy o neživej prírode, matematicko-fyzikálne a technické vedy)

Inteligentné diagnosticko-terapeutické náplasti

Organizácia: Ústav informatiky SAV, v. v. i.

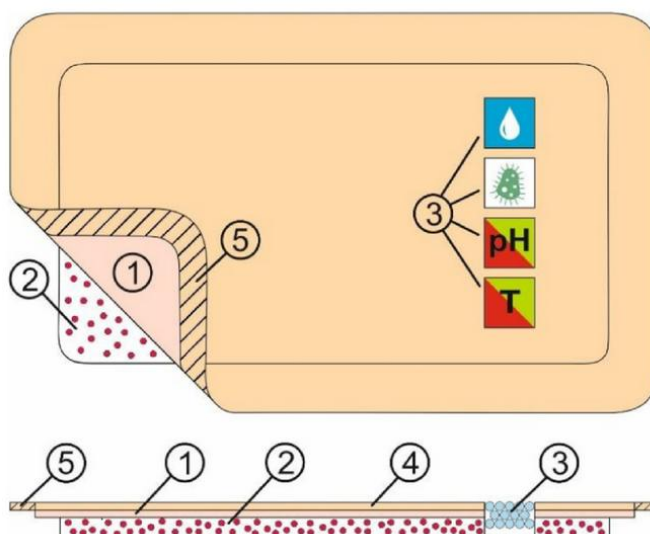
Riešitelia: Mária Bardošová, Robert Andok, Jaromír Klarák, Pavol Nemec

Projekt(y): H2020-MSCA-RISE-2019- 873123

Najvýznamnejším výsledkom medzinárodnej spolupráce je vyvinutá metóda opísaná v publikácii [3], kde boli spracované metadáta s 279 601 článkami a 805 410 autormi k téme „chronických rán“. Inovácia prezentovanej metódy v tomto článku je v zlepšení generovania výskumných komunít v komplexných sieťach. Bola tiež demonštrovaná škálovateľnosť navrhnutých metód, čím bola vytvorená jedna z najrozsiahlejších prehľadových prác v tejto oblasti vo svete. Následne boli v publikácii [4] navrhnuté metódy na extrahovanie významových dát z komunít. Týmto spôsobom bola demonštrovaná schopnosť vygenerovať rámcový obsah výskumných tém konkrétnych výskumných komunít. Overená bola tiež možnosť využitia veľkých jazykových modelov.

Počas trvania projektu bolo publikovaných viac ako 20 článkov, vrátane časopisov indexovaných v Q1 (SJR, JCR), ako aj výsledky s komerčným potenciálom. Pracovníci ÚI SAV sú spoluautormi 6 článkov.

V rámci projektu bola zorganizovaná medzinárodná Letná škola NATO ASI „Nanomaterials and Nanoarchitectures II. Composite materials & their applications“, ktorá sa konala od 28. 6. do 5. 7. 2024 v Smoleniciach. Zúčastnilo sa na nej 16 prednášajúcich a 60 študentov pod vedením Co-directors RNDr M. Bardošovej a prof. H. Fudouziho (NIMS, Japonsko).

Obr. Koncept inteligentnej diagnosticko-terapeutickej náplasti pre monitorovanie chronických rán. Náplast pozostáva z viacerých funkčných vrstiev: (1) chitosanová ochranná vrstva s antibakteriálnymi vlastnosťami, (2) absorpčná vrstva pre zachytávanie exsudátu s možnosťou inkorporácie liečiv, (3) senzorická vrstva založená na fotonických kryštáloch umožňujúca detekciu vlhkosti, pH, teploty a prítomnosti mikroorganizmov, (4) difúzna/transportná vrstva zabezpečujúca prenos látok a (5) krycia flexibilná vrstva. Systém umožňuje kontinuálne sledovanie stavu rany v reálnom čase.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

1. Hanna Melnyk, Olesia Havryliuk, Iryna Zaets, Tetyana Sergeyeva, Ganna Zubova, Valeriia Korovina, Maria Scherbyna, Lilia Savinska, Lyudmila Khirunencko, Evzen Amler, Maria Bardosova, Oleksandr Gorbach, Sergiy Rogalsky and Natalia Kozyrovska. Red Cabbage Anthocyanin-Loaded Bacterial Cellulose Hydrogel for Colorimetric Detection of Microbial Contamination and Skin Healing Applications. *Polymers*, 2025 DOI: 10.3390/polym17152116
2. Biocompatible pH sensor based on chitosan IPNs and polystyrene colloidal photonic crystal films *Progress in Biomedical Optics and Imaging - Proceedings of SPIE Conference*. Podlucky L., Fudouzi H, Bardosova M. Paper 2025 DOI: 10.1117/12.3042321
3. KLARÁK, Jaromír, BRITO, Ana Carolina M., MOREIRA, Luan F., SILVA, Filipi N., AMANCIO, Diego R., ANDOK, Robert, OLIVEIRA, Maria Cristina F., BARDOŠOVÁ, Mária, OLIVEIRA JR, Osvaldo N. Using network analysis and large-language models to obtain a landscape of the literature on dressing materials for wound healing: the predominance of chitosan and other biomacromolecules: a review. In *International Journal of Biological Macromolecules*, 2025, vol. 306, art. no. 141565. ISSN 0141-8130. <https://doi.org/10.1016/j.ijbiomac.2025.141565>
4. KLARÁK, Jaromír, D SANTI, Vitor H. B., MOREIRA, Luan F., ANDOK, Robert, BARDOŠOVÁ, Mária, OLIVEIRA, Maria Cristina F., OLIVEIRA JR, Osvaldo N. The landscape of wearable sensors and automated literature analysis with large-language models. In *ACS Omega*, 2025, ISSN 2470-1343. <https://doi.org/10.1021/acsomega.5c04542>
5. Luminita Marin, Bianca-Iustina Andreica, Alexandru Anisie, Sandu Cibotaru, Elsa M. Materon, Maria Bardosova, Osvaldo N. Oliveira Jr. Quaternized chitosan (nano)fibers: A journey from preparation to high performance applications *Quaternized chitosan (nano)fibers International Journal of Biological Macromolecules Review* 2023 DOI: 10.1016/j.ijbiomac.2023.125136
6. Oliver J. Pemble, Maria Bardosova, Ian M. Povey and Martyn E. Pemble A Slot-Die Technique for the Preparation of Continuous, High-Area, Chitosan-Based Thin Films *Polymers* 2021, 13(10), 1566; <https://doi.org/10.3390/polym13101566>

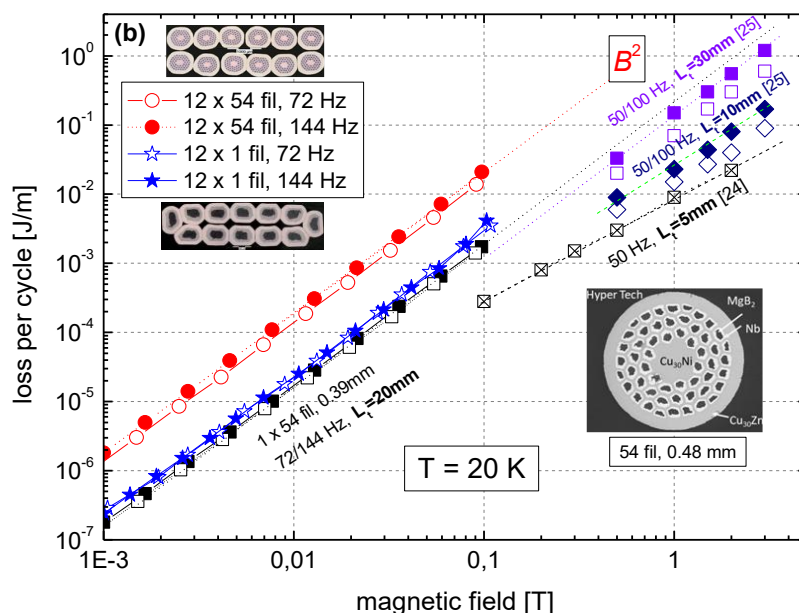
Štúdium a minimalizácia striedavých strát v supravodivých MgB_2 drôtoch a kábloch

Organizácia: Elektrotechnický ústav SAV, v. v. i.

Riešitelia: P. Kováč, J. Kováč, T. Melišek, D. Berek, I. Hušek, L. Kopera, M. Búran, K. Gažová

Projekty: HorizonEurope SCARLET No. 101075602, Research Agreement between NIMS Japan and ELÚ, EU NextGeneration EU POO No. 09I04-03-V02-00039, spolupráca Hyper Tech Research Inc. USA

Striedavé straty v MgB_2 drôtoch a kábloch rôzneho zloženia boli merané pri nízkych teplotách 20-40 K a striedavých vonkajších poliach s rôznou frekvenciou [1-3]. Zistilo sa, že celkové striedavé straty sú ovplyvnené použitými kovovými obalmi v dôsledku ich rôznych vodivostí, ako aj magnetických vlastností. Obzvlášť efekty tienenia magnetickým Ni a Monel obalom ovplyvnili merané tepelné závislosti striedavých strát [5]. Porovnanie striedavých strát v kruhových kábloch so stratami vo vláknitých MgB_2 drôtoch ukázalo, že káblovanie jednožilových drôtov s tenkým vláknom je efektívnou cestou na zníženie strát od väzobných prúdov [2-3]. Aj napriek malému rozmeru vlákien $\sim 20 \mu\text{m}$ a ich skrúteniu s krokom 20 mm jednotlivých drôtov v 12 x 54-vláknovom kábli, celkové straty pri 20 K kábla z 12 x 1-žilových drôtov sú ~ 5 krát nižšie v dôsledku prúdovo neviazaných vlákien [2]. Koaxiálny kábel spletený zo 49 jednožilových drôtov demonštruje vhodnú konštrukciu kábla z ultratenkých MgB_2 drôtov s priemerom menším ako ľudský vlas [3]. Preto pre praktické striedavé aplikácie bude výhodná konštrukcia kábla urobeného z 12 subkáblí do usporiadania Rutherford-typu a bude v budúcnosti ďalej optimalizovaná.

Obr. Magnetizačné striedavé straty $Q(B)$ namerané pri teplote 20 K a frekvenciách 72 a 144 Hz v kábloch typu Rutherford spletených z jedno- a 54-žilových drôtov v porovnaní s vypočítanými stratami v drôtoch použitých pre kábel a pri frekvenciách 50 a 100 Hz.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

- [1] SOLDATI, L.** – DULAR, J. – KOVÁČ, Ján – KOVÁČ, Pavol – CIALONE, M. – SPINA, T. – BRUZEK, C.-E. – WOZNIAK, Marek – PUTTI, M. – BRESCHI, M. Numerical and experimental investigation of AC losses in MgB₂ wires. In Superconductor Science and Technology, 2025, vol. 38, no. 065019. (2024: 4.2 - IF, Q2 - JCR, 1.095 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 0953-2048. Dostupné na: <https://doi.org/10.1088/1361-6668/addd88> Typ: ADCA
- [2] KOVÁČ, Pavol** – KOVÁČ, Ján – BEREK, Dušan – RINDFLEISCH, M. – BÚRAN, Marek – MELIŠEK, Tibor – HUŠEK, Imrich – TOMSIC, M. Rutherford MgB₂ cable with 20 μm twisted filaments inside the Nb/CuNi/CuZn sheath. In Superconductivity, 2025, vol. 14, art. no. 100172. (2024: 6.2 - IF, Q1 - JCR, 1.724 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 2772-8307. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.supcon.2025.100172> Typ: ADMA
- [3] KOVÁČ, Ján – KOVÁČ, Pavol** – BÚRAN, Marek – MELIŠEK, Tibor – GAŽOVÁ, Kristína – KIKUCHI, A. DC and AC properties of 49-strand circular cables made of differently sheathed ultrafine MgB₂ superconducting wires. In Superconductor Science and Technology, 2025, vol. 38, no. 055028. (2024: 4.2 - IF, Q2 - JCR, 1.095 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 0953-2048. Dostupné na: <https://doi.org/10.1088/1361-6668/add439> Typ: ADCA

Nekomutatívne Bézotove domény a pseudo MV-algebry

Organizácia: Matematický ústav SAV, v. v. i.

Riešitelia: A. Dvurečenskij, O. Zahiri

Projekt(y): APVV-20-0069, VEGA 2/0128/24, Marie Skłodowska-Curie funding scheme No. 945478 -SASPRO 2, project 1048/01/01

Prvé modely, ktoré popisujú logické myslenie, sú spojené s Boolovými algebrami. Tie majú dve logické hodnoty 0 a 1. No svet nie je bielo-čierny, ale farebný s veľkou škálou farieb. Takže sa začali používať trojhodnotové logiky a viachodnotové logiky. S rozvojom mnohohodnotového uvažovania sa úspešne zaviedlo používanie tzv. MV-algebier. Tieto algebry sú komutatívne, t.j. výsledok napr. spojenia dvoch udalostí nezávisí od poradia, v akom sa spájajú udalosti.

S rozvojom počítačov sa ukázalo, že treba uvažovať aj modely myslenia, kde nemusí platiť komutativita, a tak vznikli pseudo MV-algebry. Základný výsledok o pseudo MV-algebrách je, že sa dajú reprezentovať pomocou zväzovo usporiadaných grúp, kde sčítovanie nemusí byť komutatívne. Tento výsledok svojho času získal slovenský autor nižšie uvedeného výsledku.

Motivovaní úspešnou aplikáciou Bézotovych domén v teórii MV-algebier, sme našli zovšeobecnenie Bézoutovych domén pre nekomutatívny prípad aplikácií pre pseudo MV-algebier, kde grupa deliteľnosti je ne-abelovská. Našli sme zovšeobecnenie Kaplanského-Jaffardovej-Ohmovej vety. Ukázali sme, že pomocou Oreho podmienky je to možné. Prezentovali sme aj vhodné aplikácie pre určité triedy pseudo MV-algebier, čo lepšie umožňuje študovať tieto algebry.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

DVUREČENSKIĽ, Anatolij – FUCHS, László – ZAHIRI, Omid**. Non-commutative Bézout domains and pseudo MV-algebras. In Journal of Mathematical Analysis and Applications, 2025, vol. 549, art. nr. 129545. (2024: 1.2 - IF, Q1 - JCR, 0.855 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 0022-247X. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.jmaa.2025.129545>

2. oddelenie vied SAV

(lekárske, biologické, chemické, veterinárne a poľnohospodárske vedy)

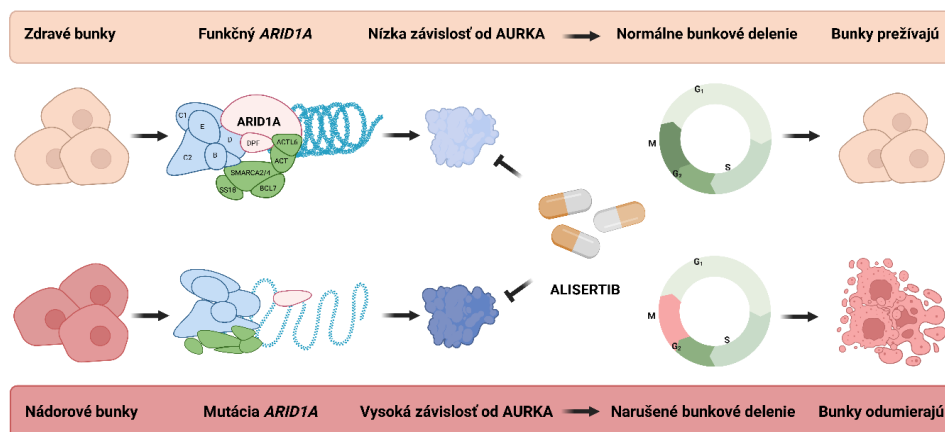
Inhibícia auróra kinázy A ako nový terapeutický prístup pri agresívnych neuroendokrinných nádoroch tráviaceho traktu s mutáciou ARID1A

Organizácia: Biomedicínske centrum SAV, v. v. i., Ústav experimentálnej onkológie

Riešitelia: Mária Pacalajová, Verona Buociková, Monika Buríková, Marína Cihová, Lucia Rojíková, Peter Makovický, Miroslava Matúšková, Božena Smolková

Projekt(y): Transcan 2 NExT-0711, APVV-21-0197, APVV-20-0143, CA21116, Horizont 2020 No. 857381/VISION

Gastroenteropankreatické neuroendokrinné karcinómy (GEP-NEC) patria medzi najagresívnejšie typy neuroendokrinných nádorov. Súčasná liečba je spojená s výraznými vedľajšími účinkami a nádor si na ňu pomerne rýchlo vytvára odolnosť. Mnohé neuroendokrinné nádory nesú mutáciu v géne ARID1A, ktorá vytvára špecifickú zraniteľnosť nádorových buniek. Tie sa stávajú mimoriadne citlivé na inhibíciu proteínu Aurora kináza A (AURKA). Zatiaľ čo zdravé bunky majú nižšiu závislosť od AURKA, nádorové bunky s mutáciou ARID1A po zablokovaní AURKA odumierajú. V štúdii bol na liečbu GEP-NEC nádorov v zvieracích modeloch použitý inhibítor AURKA alisertib. Výsledky potvrdili účinnosť porovnateľnú so štandardnou chemoterapiou, pričom sa pozoroval výrazne nižší výskyt nežiaducich účinkov.

Mechanizmus pôsobenia alisertibu u nádorových buniek s mutáciou *ARID1A* génu.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

PACALAJOVÁ, Mária – VIOL, Fabrice – RUIZ-CANAS, Laura – KONIARIS, Eythimios – SAKSIS, Rihards – BATRES-RAMOS, Sandra – EARL, Julie – KATAKI, Agapi – BUOCIKOVÁ, Verona – BURÍKOVÁ, Monika – CIHOVÁ, Marína – ROJIKOVÁ, Lucia – MAKOVICKÝ, Peter – MATÚŠKOVÁ, Miroslava – KOHL, Yvonne – RIEDMAYER, Andrea – MAKOVÁ, Marianna – BAČIAK, Ladislav – GOGOLA, Daniel – ROGOZA, Olesja – ROVITE, Vita – SAINZ, JR., Bruno – SMOLKOVÁ, Božena – SCHRADER, Joerg. Aurora kinase A inhibition as a synthetic lethality strategy in ARID1A-mutated gastroenteropancreatic neuroendocrine carcinoma. In Cancer Letters, 2025, vol. 634, art. no. 218033 (2024: 10.1 - IF, Q1 - JCR, 2.756 - SJR, Q1 - SJR). Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.canlet.2025.218033>

Kvantifikácia topológie štruktúr DNA pomocou vysokorozlišovacej atómovej silovej mikroskopie

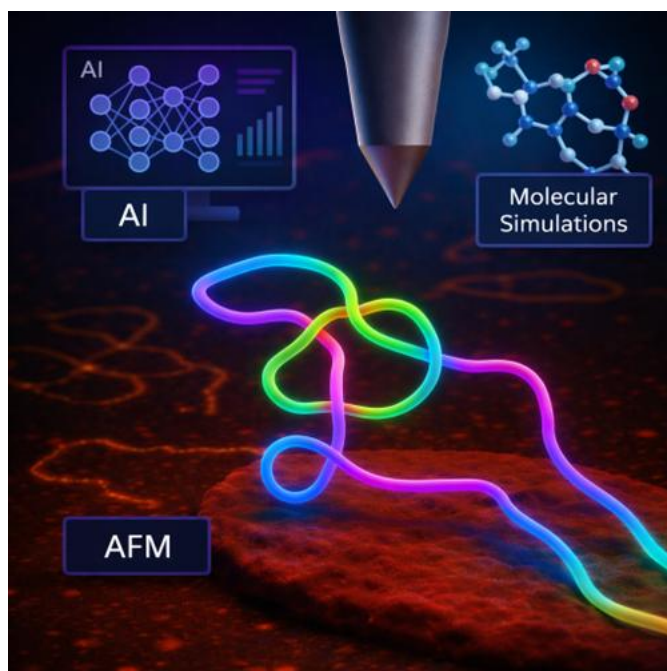
Organizácia: Ústav polymérov SAV, v. v. i.

Riešitelia: Renáta Rusková, Dušan Račko a medzinárodný kolektív

Projekt(y): VEGA 2/0038/24

DNA je mimoriadne dlhá molekula a rovnako ako akýkoľvek dlhý kus špagátu sa môže v bunkách zauzliť a zamotať. Ak chceme pochopiť, ako tieto uzly vznikajú a ako ich enzýmy nazývané topoizomerázy odstraňujú, potrebujeme presne určiť, ako je DNA poprepletaná. V tejto práci sa po prvý raz podarilo určiť štruktúru jednotlivých, komplexných usporiadaní DNA priamo z buniek s nanometrovou presnosťou. Dosiahnuté to bolo vývojom pokročilých nástrojov na analýzu obrazových dát, ktoré dokážu za niekoľko sekúnd to, čo predtým trvalo celé hodiny ručnej práce. Molekulové simulácie zároveň pomáhajú pochopiť, ako DNA interaguje s povrchom v AFM experimentoch. Vďaka vývoju sofistikovaných modelov je možné generovať tisíce molekulových štruktúr na tréning budúcich AI systémov – čím sa

približujeme k detailnému zobrazeniu a porozumeniu topológie komplexných štruktúr DNA.

Obr. Znázornenie použitia AI (umelej inteligencie), AFM (Atomic Force Microscopy) experimentov a molekulových simulácií v publikácii

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

HOLMES, E. P. – GAMILL, M. C. – PROVAN, J. I. – WIGGINS, L. – RUSKOVÁ, R. – WHITTLE, S. – CATLEY, T. E. – MAIN, K.H.S. – SHEPHARD, N. – BRYANT, H. E. – GILHOLLY, N. S. – GAMBUS, A – RAČKO, D. – COLLOMS, S. D. – PYNE, A. L.B**. Quantifying complexity in DNA structures with high resolution Atomic Force Microscopy. In Nature Communications, 2025, vol. 16, no. 1, art.no. 5482, [20] p. (2024: 15.7 - IF, Q1 - JCR, 4.761 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 2041-1723. Dostupné na: <https://doi.org/10.1038/s41467-025-60559-x> Typ: ADCA

RUSKOVÁ REISSOVÁ, R. – HOLMES, E. – WIGGINS, L. – GAMILL, M.C. – COLLOMS, S. D. – BRYANT, H. E. – CATLEY, T. E. – KAVIT, H. S. M. – PROVAN, J. I. – RAČKO, D. – PYNE, A. L. B.**. Under or Over? Tracing Complex DNA Topologies with High Resolution Atomic Force Microscopy. Molecular biophysics at the transition state: from statistical mechanics to artificial intelligence. StatPhys29 Satellite Meeting. - University of Trento, Trento, Italy, 7. - 11. júl 2025 (výveska)

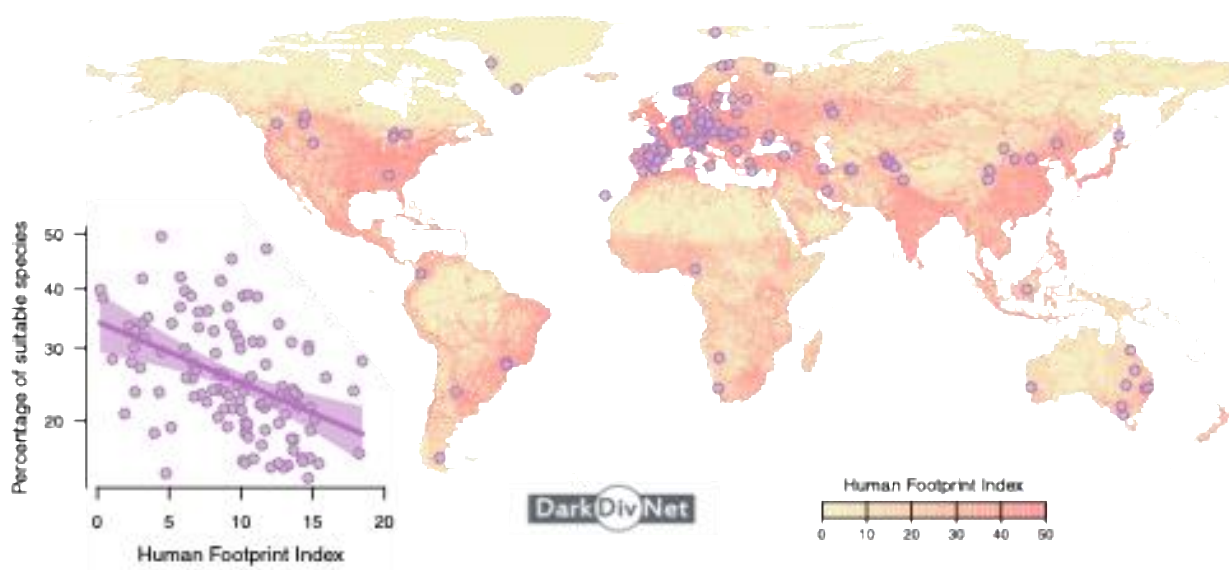
Globálna štúdia nepozorovanej diverzity poukazuje na skryté ochudobňovanie prirodzených rastlinných spoločenstiev

Organizácia: Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, v. v. i., Botanický ústav

Riešitelia: Richard Hrivnák, Ivana Svitková (za SAV) a medzinárodné konzorcium DarkDivNet

Globálna štúdia publikovaná v prestížnom časopise Nature ukazuje, že ľudská činnosť znižuje biodiverzitu cievnatých rastlín nielen v priamo narušených oblastiach, ale aj v málo pozmenenej prirodzenej vegetácii v širšom okolí. K úbytku druhov dochádza najmä vtedy, keď rozsiahle antropogénne zásahy v krajine spôsobujú lokálne vyhynutie druhov a zároveň bránia ich opätovnému návratu. Kľúčovým nástrojom štúdie je koncept nepozorovanej diverzity (tzv. *dark diversity*) – teda súboru druhov, ktoré sú pre dané stanovište ekologicky vhodné a v regióne sa vyskytujú, no na konkrétnej lokalite chýbajú.

Na základe medzinárodnej spolupráce v rámci konzorcia DarkDivNet (viac než 5 400 lokalít v 119 regiónoch sveta) bola hodnotená kompletnosť spoločenstiev ako podiel skutočne prítomných druhov rastlín z celkového súboru druhov v regióne. Výsledky ukázali, že kompletnosť rastlinných spoločenstiev globálne klesala so zvyšujúcou sa intenzitou ľudskej činnosti v širšom okolí, pričom tento vplyv je najvýraznejší pri hodnotení v škále stoviek kilometrov. V regiónoch s minimálnym ľudským vplyvom sa na lokalitách vyskytovalo v priemere asi 35 % ekologicky vhodných rastlinných druhov, zatiaľ čo v silne ovplyvnených oblastiach to bolo menej než 20 %. Tradičné ukazovatele biodiverzity, založené len na počte zaznamenaných druhov, tento trend nezachytili, pretože rozdiely medzi regiónmi a ekosystémami prekryvali skutočný rozsah ľudského vplyvu. Štúdia zároveň ukázala, že koncept nepozorovanej diverzity môže byť praktickým nástrojom pre ochranu prírody a obnovu ekosystémov – chýbajúce druhy sú totiž často stále prítomné v regióne a pri zlepšení konektivity alebo znížení pôsobenia environmentálnych stresorov majú potenciál znovu osídliť lokality, z ktorých vymizli.

Obr. Mapa študovaného územia s vyznačenými výskumnými plochami, farebne odlíšenými oblasťami podľa zvyšujúcej sa intenzity vplyvu človeka a grafom s relatívnym zastúpením ekologicky vhodných druhov v závislosti od zvyšujúcej sa intenzity vplyvu človeka

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

PÄRTEL, Meelis – TAMME, Riin – CARMONA, Carlos Pérez – (incl. HRIVNÁK, Richard – SVITKOVÁ, Ivana). Global impoverishment of natural vegetation revealed by dark diversity. In *Nature*, 2025, vol. 641, p. 917-924. (2024: 48.5 - IF, Q1 - JCR). ISSN 0028-0836. <https://doi.org/10.1038/s41586-025-08814-5>

Fyziologická odozva smreka obyčajného na akútne a chronický stres a štruktúru porastu

Organizácia: Ústav ekológie lesa SAV, v. v. i.

Riešitelia: Pivovar M., Singh V. V., Korolyova N., Blaženec M., Jakuš R.

Projekt: HE RESDiNET – 101078970

Zvýšený výskyt sucha, tepelného stresu a fragmentácie porastov v dôsledku klimatickej zmeny vedie k poklesu vitality smreka obyčajného. Štúdie realizované v dospelých smrekových porastoch porovnávali stromy vystavené chronickému suchu, zvýšenej tepelnej záťaži na okrajoch porastov a kontrolné stromy. Hyperspektrálne snímkovanie preukázalo výraznú separabilitu stresovaných stromov najmä v pásmach citlivých na vodný režim a štruktúru ihličia. Merania sap flow ukázali výraznú dennú dynamiku transpiračných procesov a zároveň jasný negatívny vzťah medzi hustotou porastu a intenzitou sap flow. Stromy v redších porastoch vykazovali vyššiu transpiráciu a vyššiu tepelnú záťaž, čo sa prejavilo zvýšenou fyziologickou aktivitou počas slnečného maxima. Výsledky ukazujú, že fyziologický stres je detegovateľný ešte pred objavením sa viditeľných symptómov, s významom pre včasnú identifikáciu oslabených stromov a adaptívny manažment smrekových lesov.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

PIVOVAR, Matúš** – ROOPE, Näsi – HONKAVAARA, Eija – BLAŽENEC, Miroslav – ŠKVARENINA, Jaroslav – MODLINGER, Roman – ROŽNOVSKÝ, Jaroslav – JAKUŠ, Rastislav. Spectral signatures discrimination of Norway spruce trees under experimentally induced drought and acute thermal stress using hyperspectral imaging. In *Forest Ecology and Management*, 2025, vol. 586, art. no. 122692. (2024: 3.7 - IF, Q1 - JCR, 1.319 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 0378-1127. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.foreco.2025.122692> Typ: ADCA

SINGH, Vivek Vikram** – ZABIHI, Khodabakhsh – TRUBIN, Aleksei – CUDLÍN, Pavel – KOROLYOVA, Nataliya – JAKUŠ, Rastislav – BLAŽENEC, Miroslav. Effect of diurnal solar radiation regime and tree density on sap flow of Norway spruce (*Picea abies* [L.] Karst.) in fragmented stand. In *Central European Forestry Journal*, 2025, vol. 71, iss. 2, p. 107-120. (2024: 1 - IF, Q3 - JCR, 0.314 - SJR, Q2 - SJR). ISSN 2454-034X. Dostupné na: <https://doi.org/10.2478/forj-2024-0021> Typ: ADNA

3. oddelenie vied SAV

(humanitné a spoločenské vedy, vedy o kultúre a umení)

Konšpiračné teórie ako prekážka sociálnej, environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti

Organizácia: Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i.

Riešiteľ: J. Šrol

Prehľadová štúdia skúma, ako viera v konšpiračné teórie ovplyvňuje udržateľnosť v rôznych oblastiach spoločenského života. Prehľad existujúcich výskumov ukazuje, že konšpiračné presvedčenia sú spojené so zníženou podporou spoločensky prospešných postojov a správania v oblastiach, ktoré sú kľúčové pre udržateľný rozvoj – vrátane verejného zdravia a sociálnej súdržnosti, ochrany životného prostredia (napr. znižovania emisií alebo investícií do čistej energie) a dôvery v medzinárodnú spoluprácu a technologický pokrok. Závety naznačujú, že konšpiračné teórie môžu predstavovať prekážku dosahovania sociálnej, environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti, pretože znižujú ochotu jednotlivcov angažovať sa v prospešných opatreniach a posilňujú nesystémové a neudržateľné postoje. Štúdia zároveň poukazuje na potrebu rozšírenia výskumu do rôznych kultúrnych kontextov, keďže väčšina existujúcich dôkazov pochádza z demokratických spoločností.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

VAN PROOIJEN, Jan-Willem – ŠROL, Jakub – MAGLIĆ, Marina. How belief in conspiracy theories could harm sustainability. In *Nature Human Behaviour*, 2025, vol. 9, no. 9, p. 1770–1779. (2024: 15.9 - IF, Q1 - JCR, 5.537 - SJR, Q1 - SJR). ISSN 2397-3374. <https://doi.org/10.1038/s41562-025-02243-0>

Hybridná práca a nové formy kolektívneho organizovania

Organizácia: Sociologický ústav SAV, v. v. i.

Riešiteľ: P. Mezihorák

Publikácia o hybridnej práci a nových formách kolektívneho organizovania, ktorú editovala Annalisa Murgia, sa zameriava nielen na to, ako sú pracujúci na hranici medzi zamestnaním a samostatnou zárobkovou činnosťou ovplyvňovaní sociálnymi normami a inštitúciami. Predkladá tiež, ako ich môžu naopak ovplyvňovať oni sami, najmä prostredníctvom kolektívneho organizovania. Štyri kapitoly, ktorých spoluautorom je Petr Mezihorák, ukazujú, že kolektívne zastupovanie, ktoré bolo kedysi vyhradené len pre zamestnancov, sa mení. Samostatne zárobkovo činné osoby (SZČO) sú čoraz väčšími zapájané tak tradičnými aktérmi (odborní, zamestnávateľské organizácie), ako aj alternatívnymi organizáciami (združenia freelancerov, sociálne hnutia, družstvá freelancerov). Etnografický výskum v šiestich

európskych krajinách ukazuje, že spolupráca medzi tradičnými a alternatívnymi aktérmi stimuluje zastupovanie SZČO, hoci v rôznej miere v závislosti od národných systémov priemyselných vzťahov. Zistenia zdôrazňujú hybridnosť – kombináciu a prispôsobenie viacerých repertoárov činností – ako kľúč k rozvoju inovatívnych foriem organizovania a transformácie širšieho systému priemyselných vzťahov.

Súvisiace publikácie a iné výstupy:

Hybrid Labour. Measuring, Classifying, and Representing Workers at the Boundaries of Employment and Self-employment. 1. vyd. – London, Routledge, 2025, p. 189-215. ISBN 9781003353645. <https://doi.org/10.4324/9781003353645-14>

Projekty ESFRI v 3. oddelení vied SAV

Organizácie: Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i., Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i., Sociologický ústav SAV, v. v. i., Ekonomický ústav SAV, v. v. i., Historický ústav SAV, v. v. i., Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV, v. v. i.

Viacere organizácie 3. oddelenia vied SAV sa podieľajú na riešení medzinárodných projektov Európskeho strategického fóra pre výskumné infraštruktúry ESFRI v oblasti spoločenských a humanitných vied a na národnej úrovni koordinujú aktivity viacerých významných výskumných infraštruktúr: ESS ERIC – Európska sociálna sonda, DARIAH - Digitálna výskumná infraštruktúra pre umenie a humanitné vedy, EHRI ERIC - Európska infraštruktúra pre výskum holokaustu, CESSDA ERIC Archívy dát spoločenských vied v celej Európe, CLARIN - Spoločná infraštruktúra pre jazykové zdroje a technológie.

4 VZDELÁVACIA ČINNOSŤ A PODPORA DOKTORANDOV A DOKTORANDIEK

Organizácie SAV sa aktívne zapájajú do vysokoškolského vzdelávania tretieho stupňa, teda do doktorandského štúdia, ako externé vzdelávacie inštitúcie na základe rámcových dohôd uzatváraných s jednotlivými univerzitami a ich fakultami. Po nadobudnutí účinnosti ostatnej novely zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a zákona č. 269/2018 Z. z. o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania si SAV vytvorila samostatný vnútorný systém zabezpečenia kvality doktorandského štúdia. Zameriava sa na kvalitu inštitucionálneho prostredia, kvalitu potenciálnych školiteľov a napokon na kvalitu výstupov samotných študentov doktorandského štúdia.

Organizácie SAV naďalej pokračujú v procese uzatvárania rámcových dohôd o spolupráci s externou vzdelávacou inštitúciou pri podieľaní sa na uskutočňovaní doktorandských študijných programov v doktorandskom štúdiu s príslušnými univerzitami. V súčasnosti majú organizácie SAV uzatvorených 135 dohôd o doktorandskom štúdiu s 32 fakultami univerzít v SR. Najvýznamnejšími partnermi ústavov SAV v doktorandskom štúdiu sú Univerzita Komenského (61 dohôd), Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (17 dohôd) a Slovenská technická univerzita (16 dohôd). Tieto univerzity sa umiestňujú najlepšie v medzinárodných rebríčkoch. Prehľad počtu dohôd s univerzitami a ich fakultami je v tabuľke.

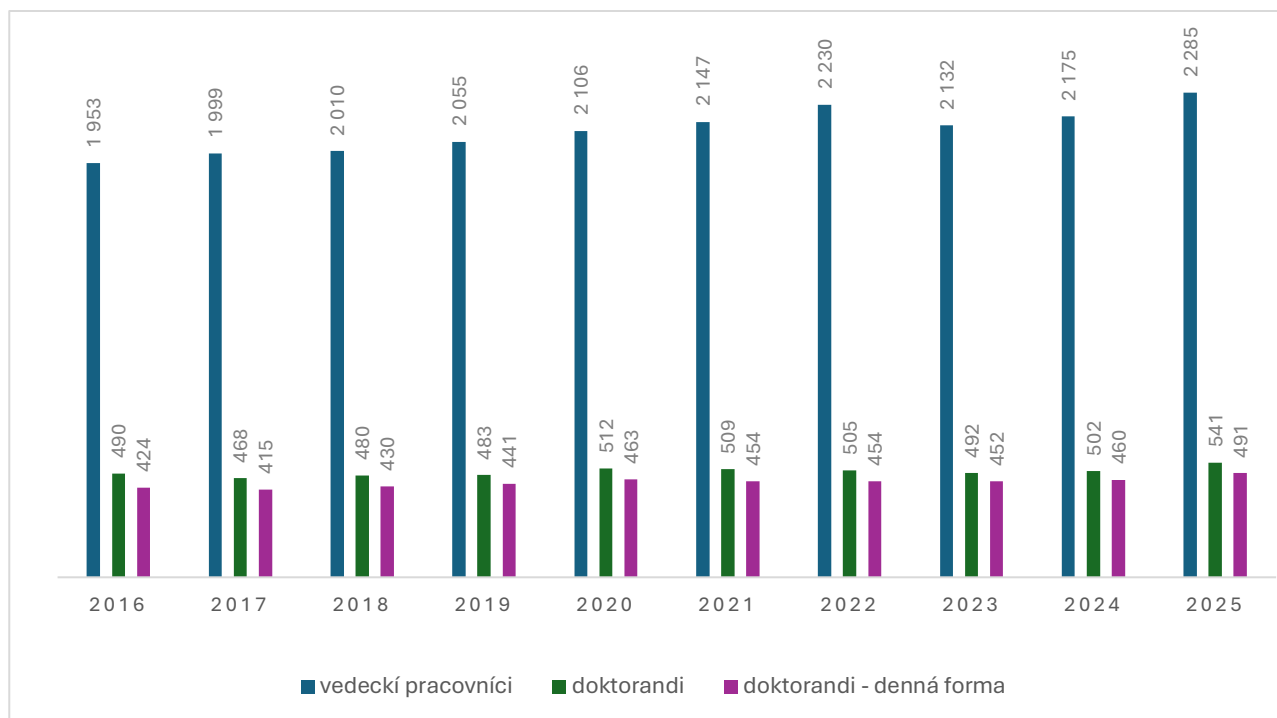
Počet rámcových dohôd s externou vzdelávacou inštitúciou pri podieľaní sa na uskutočňovaní doktorandských študijných programoch uzatvorených k 31. 12. 2025

Univerzita	Fakulta	Počet dohôd
Univerzita Komenského	Fakulta matematiky, fyziky a informatiky	10
	Prírodovedecká fakulta	17
	Lekárska fakulta	3
	Jesseniova lekárska fakulta	1
	Fakulta telesnej výchovy a športu	1
	Farmaceutická fakulta	3
	Filozofická fakulta	17
	Právnická fakulta	1
	Fakulta sociálnych a ekonomických vied	8
Slovenská technická univerzita	Fakulta elektrotechniky a informatiky	4
	Fakulta informatiky a informačných technológií	1
	Stavebná fakulta	2
	Strojnícka fakulta	2
	Materiálovotechnologická fakulta v Trnave	1

	Fakulta chemickej a potravinárskej technológie	6
Ekonomická univerzita v Bratislave	Národohospodárska fakulta	3
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre	Fakulta biotechnológie a potravinárstva	1
	Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva	2
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre	Fakulta prírodných vied a informatiky	2
	Filozofická fakulta	4
Trnavská univerzita v Trnave	Filozofická fakulta	5
Univerzita Sv. Cyrila a Metoda v Trnave	Fakulta prírodných vied	1
Technická univerzita vo Zvolene	Fakulta ekológie a environmentalistiky	2
	Lesnícka fakulta	1
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	Fakulta humanitných vied	1
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach	Prírodovedecká fakulta	13
	Filozofická fakulta	4
Technická univerzita Košice	Fakulta materiálov, metalurgie a recyklácie	4
	Strojnícka fakulta	1
	Hutnícka fakulta	1
	Fakulta elektrotechniky a informatiky	3
Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach		8
Žilinská univerzita v Žiline	Stavebná fakulta	1
Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne		1

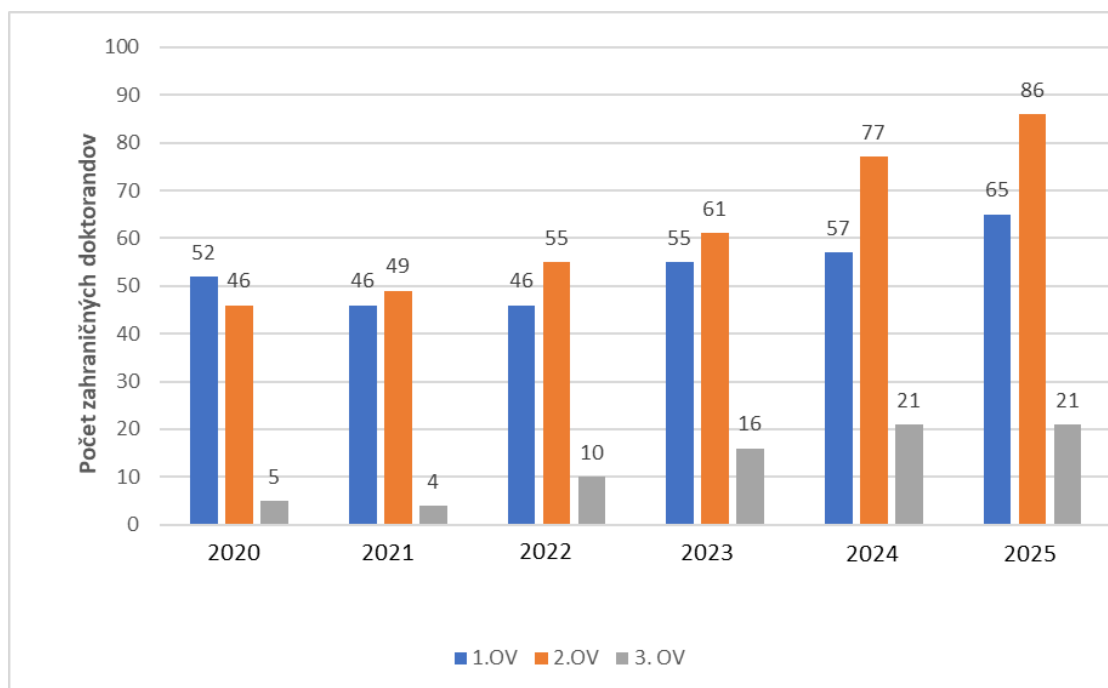
Vývoj počtu vedeckých pracovníkov a doktorandov

Počet vedeckých pracovníkov SAV za minulý rok mierne narástol, avšak v globále má vyrovnaný stav. Rovnako aj počet doktorandov je v ostatných piatich rokoch stabilizovaný.

Obr. Vývoj počtu vedeckých pracovníkov a doktorandov v rokoch 2016-2025

Pracoviská SAV v roku 2025 školiť spolu 541 doktorandov (246 mužov (M) a 295 žien (Ž)), z toho 491 doktorandov (219 M a 272 Ž) v dennej forme a 50 doktorandov v externej forme doktorandského štúdia (27 M a 23 Ž). V roku 2025 bolo prijatých na denné doktorandské štúdium s témou zadanou SAV 148 doktorandov (73 M a 75 Ž). Mierne narástol počet zahraničných doktorandov 174 (102 M a 72 Ž). Ich podiel na celkovom počte študentov predstavuje cca 32 %. Hlavnou prekážkou rýchlejšej internacionalizácie doktorandského štúdia je zdĺhavé a komplikované vybavovanie potrebných dokumentov uchádzačov z tretích krajín. V minulom roku niekoľko prijatých doktorandov z tretích krajín na štúdium napokon nenastúpilo, pretože sa im ani po niekoľkých mesiacoch nepodarilo získať vstupné vízum. S uľahčením imigračného procesu doktorandov SAV napomáhajú Welcome centrá a kontaktné body univerzít a vysokých škôl, ktorých študentmi sú aj doktorandi SAV, vedia doktorandov správne nasmerovať, prípadne v ich mene kontaktujú pracoviská MZV SR a následne konzulárne úrady. V roku 2020 zriadený Euraxess point SAV napomáha zahraničným študentom pri vybavovaní potrebných rezidenčných dokladov po príchode na Slovensko.

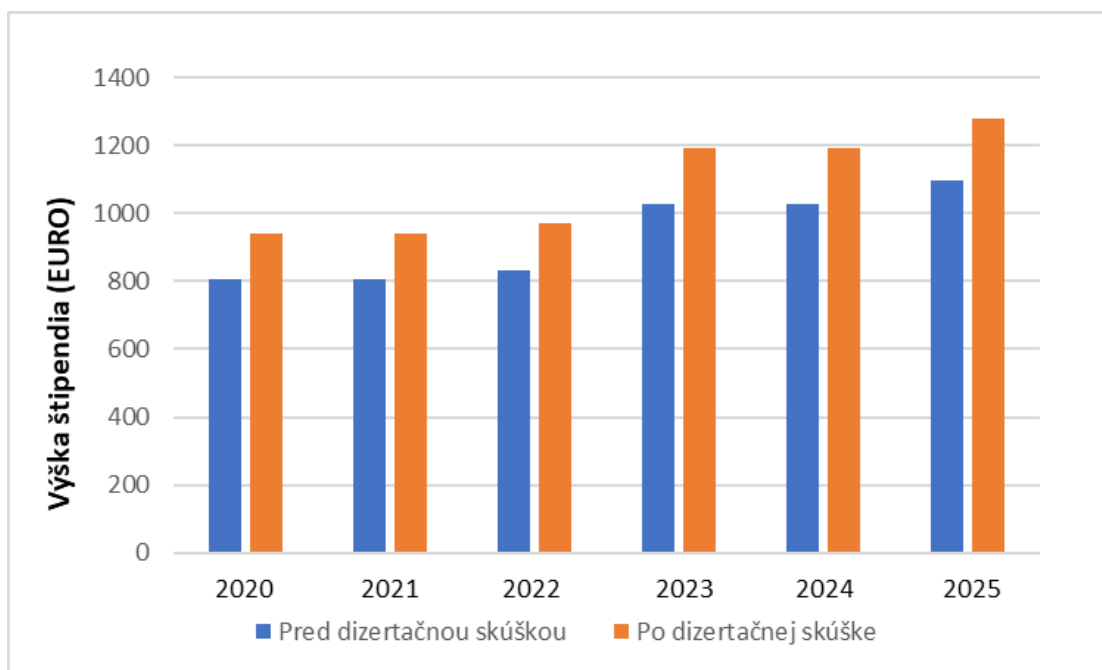
Obr. Vývoj počtu zahraničných doktorandov podľa oddelení vied (OV) v rokoch 2020-2025.

Doktorandské štúdium ukončilo úspešnou obhajobou 88 doktorandov (42 M a 46 Ž). Z nich 55 sa zamestnalo vo výskume (SAV, VŠ, zahraničie), 2 sa zamestnali mimo výskumu vo svojom odbore a 31 sa zamestnalo mimo svojho odboru alebo organizácie SAV nemajú informáciu o uplatnení sa ich absolventov doktorandského štúdia v praxi.

Čistý mesačný príjem študentov doktorandského štúdia už v roku 2024 dosiahol výšku 1025,50 eur pred a 1194 eur po vykonaní dizertačnej skúšky a od 1. septembra 2025 bol valorizovaný na výšku 1097,50 eur pred a 1278 eur po vykonaní dizertačnej skúšky. Takáto výška štipendia bola garantovaná študentom z centrálnych zdrojov. Jednotlivé ústavy môžu napr. na základe dobrých výkonov štipendiá konkrétnym doktorandom zvýšiť.

Študenti dosahujúci počas doktorandského štúdia nadštandardné výsledky sú od roku 2023 ocenení motivačným štipendiom, ktoré im je vyplatené spolu so štandardným štipendiom v mesiacoch november až december.

Predsedníctvo SAV v roku 2024 schválilo poskytovanie motivačného štipendia doktorandom a doktorandkám dennej formy doktorandského štúdia financovaným nielen z centrálnych zdrojov, ale tiež pre doktorandov prijatých a financovaných zo zdrojov POO SR výzvy Štipendiá pre excelentných PhD. študentov a študentky (R1) a tiež z výzvy Štipendiá pre excelentných výskumníkov ohrozených vojnovým konfliktom na Ukrajine. Za akademický rok 2024/2025 bolo toto štipendium v súhrnnej sume 195 460 eur udelené 184 doktorandom a doktorandkám.

Obr. Vývoj čistého mesačného príjmu študentov doktorandského štúdia pred a po vykonaní dizertačnej skúšky v rokoch 2020-2025

V snahe naďalej motivovať a podporovať mladých vedeckých pracovníkov Predsedníctvo SAV zvýšilo výšku kompenzačného príspevku na 300 eur/mesačne, ktorý môžu doktorandi a doktorandky získať súťažne. P SAV navýšilo mzdový fond organizácii o 150 eur a 150 eur poskytne organizácia zo svojich prostriedkov. V roku 2025 kompenzačný príspevok získalo 27 absolventov.

SAV podporuje mladých vedeckých pracovníkov aj prostredníctvom Podporného fondu Štefana Schwarza. Organizáciám, v ktorých pracujú úspešní uchádzači, sa navýši mzdový fond o 1,1-násobok tarifného platu v platovej triede T8 platovej stupnice a platového stupňa 4 vrátane odvodov na dobu 2 rokov (s možnosťou predĺženia o jeden rok). Organizácie sú povinné navýšiť im mesačnú mzdu vo forme osobného príplatku minimálne vo výške rovnajúcej sa 1/3 navýšenia mzdového fondu organizácie. V roku 2025 získalo príspevok 26 postdoktorandov z 20 organizácií. Predsedníctvo SAV schválilo predĺženie poberania štipendia z Podporného fondu Štefana Schwarza o 1 rok 9 uchádzačom.

Doktorandi študujúci v SAV majú každoročne možnosť absolvovať tréningy tzv. mäkkých zručností a rozvíjať svoje schopnosti potrebné pre akademickú a/alebo mimoakademickú kariéru. V roku 2025 boli ponúknuté kurzy komunikačných a prezentačných zručností, etiky a integrity vedeckej práce, písania grantových návrhov, časového manažmentu, tréningy manažmentu doktorandského štúdia a kariérneho plánovania. Kurzy sú ponúkané v slovenskom i anglickom jazyku. Zahraniční študenti mali možnosť absolvovať kurz slovenského jazyka.

Začiatkom roka 2025 bol pre doktorandov a postdoktorandov košických pracovísk SAV pilotne usporiadaný seminár Get together, na ktorom mali domáci aj zahraniční účastníci možnosť navzájom sa zoznámiť a spoznať, prezentovať témy svojich doktorandských tém, hovoriť o úskaliach písania projektov a o tom, ako nestratiť motiváciu v podávaní projektov a vedeckej práci.

V roku 2025 bola pre doktorandov a aj ostatných zamestnancov akadémie zorganizovaná prednáška s diskusiou s názvom „Čo je etika umelej inteligencie a na čo ju potrebuje veda?“.

Dôležitou súčasťou prípravy na akademickú kariéru je program Doktograd, v ktorom môžu úspešní žiadatelia získať 2 000 eur na jednoročný vedecký projekt, spadajúci do témy ich dizertačnej práce. Účasťou v projekte sa študenti prakticky učia písať grantovú žiadosť, spravovať rozpočet grantu a písať záverečnú správu za projekt. V roku 2025 tento grant získalo 61 z celkového počtu 121 žiadateľov. Súčasne sme v roku 2025 vypísali druhú grantovú výzvu pre postdoktorandov do 5 rokov od obhajoby dizertačnej práce. Hodnotených bolo 88 žiadostí a 45 bolo financovaných. Držitelia grantu získali 12 000 eur na riešenie dvojročného projektu.

V roku 2022 bol založený celoakademický doktorandský seminár a aj v roku 2025 na ňom prezentovali a diskutovali o výsledkoch svojej práce vybraní reprezentanti z každého oddelenia vied. Tieto stretnutia na trojmesačnej báze sú príležitosťou pre samotných doktorandov a doktorandky, aby sa lepšie spoznali a vďaka svojej práci získali tiež prehľad o tom, čomu sa venujú ich mladí kolegovia a kolegyně v rámci jednotlivých ústavov.

Doktorandi a mladí vedeckí pracovníci do 35 rokov každoročne súťažia vo vnútroakademických súťažiach o najlepšiu publikáciu alebo súbor publikácií.

Študentská osobnosť Slovenska je národná súťaž mladých talentovaných ľudí, študentov prvého, druhého stupňa vysokoškolského štúdia alebo tretieho stupňa – doktorandov, ktorú organizuje Junior Chamber International pod odbornou garanciou SAV, Slovenskej rektorskej konferencie a pod záštitou prezidenta SR. Za akademický rok 2024/2025 boli ocenení aj doktorandi Slovenskej akadémie vied. V kategórii Prírodné vedy, chémia získal ocenenie Mgr. Pavol Myšľan, PhD., z Ústavu vied o Zemi, v. v. i. V kategórii Farmácia si ocenenie prevzal Ing. Peter Pôbiš, PhD., z Ústavu experimentálnej farmakológie a toxikológie CEM SAV, v. v. i., v kategórii Filozofia, politológia, sociológia, pedagogika, psychológia, história ocenili Mgr. Barboru Mlynekovú, PhD., z Historického ústavu SAV, v. v. i., a v kategórii Elektrotechnika, priemyselné technológie si ocenenie odniesol Ing. Fedor Hrubíšák, PhD., z Elektrotechnického ústavu SAV, v. v. i. Odborná porota súťaže vyhlásila Mgr. Pavla Myšľana, PhD., za Top študentskú osobnosť Slovenska za akademický rok 2024/2025.

S nástupom nového Predsedníctva SAV začiatkom júna 2025 sa členkou zodpovednou za vzdelávanie a doktorandské štúdium stala RNDr. Dana Jurkovičová, DrSc., z Biomedicínskeho centra SAV, v. v. i.

Na uvítacom seminári organizovanom pre nových doktorandov a doktorandky 24. septembra v Bratislave a 30. septembra 2025 v Košiciach boli zúčastnení oboznámení s organizáciou PhD. štúdia v SAV, možnosťami zapájania sa do súťaží s možnosťou finančnej odmeny, grantov a získavania podporných štipendií.

Krátko po nástupe do svojej funkcie Dr. Jurkovičová začala rokovania s anglickou akademickou konzultačnou spoločnosťou SAGE, ktorá poskytuje digitálne vzdelávacie zdroje, ponúka softvér pre inštruktorov, certifikácie a rôzne digitálne nástroje. Prostredníctvom ich platformy Epigeum má 50 školiteľov doktorandov SAV od novembra 2025 možnosť absolvovať online program Supervising Doctoral studies.

V rámci spolupráce s vysokými školami a univerzitami sa zamestnanci SAV najviac podieľali na prednáškovej činnosti vysokých škôl – 284 zamestnancov odprednášalo doma 9 373 hodín a 31 zamestnancov odprednášalo v zahraničí 889 hodín, cvičenia a semináre viedlo doma 208 zamestnancov (11 496 hodín) a v zahraničí 22 zamestnancov (1 059 hodín).

Dôležitou súčasťou pedagogickej aktivity je vedenie diplomových a bakalárskych prác. 390 zamestnancov SAV viedlo 875 diplomových a bakalárskych prác, 209 zamestnancov oponovalo 306 dizertačných a habilitačných prác. V úlohe hlavných školiteľov doktorandov pôsobilo 355 školiteľov. Celkovo školili 553 doktorandov (aj pre iné inštitúcie). Zamestnanci SAV pracovali ako členovia komisií pre obhajoby PhD. (225), komisií pre obhajobu doktorských dizertačných prác (35), a ako členovia komisií, resp. oponenti v inauguračnom alebo habilitačnom konaní na vysokých školách (62).

5 APLIKOVANÝ VÝSKUM A ODBORNÉ AKTIVITY SAV PRE SPOLOČNOSŤ

Slovenská akadémia vied v zmysle zákonov č. 133/2002 Z. z. a č. 243/2017 Z. z. v aktuálnom znení ako samosprávna, vedecká organizácia Slovenskej republiky vykonáva činnosť zameranú na rozvoj vedy, vzdelanosti, kultúry a ekonomiky. Okrem svojho hlavného poslania zabezpečuje aj rad služieb a systematických aktivít pre verejnosť a štátny sektor, ktoré na Slovensku neposkytuje žiadna iná organizácia. Je potrebné zdôrazniť, že ide o komplex činností a infraštruktúru, ktoré slúžia nielen vedeckým účelom, ale prispievajú k rozvoju Slovenskej republiky v ekonomickej, sociálnej i kultúrnej oblasti, napomáhajú zvyšovaniu životnej úrovne, úrovne poznania a vzdelanosti jej obyvateľstva.

Vedeckí pracovníci SAV poskytujú expertízy a vykonávajú odborné aktivity pre vládu SR, samosprávne a regionálne inštitúcie a v neposlednom rade aj pre viaceré európske orgány a medzinárodné organizácie, ako sú Európska komisia, Európska rada, Európsky úrad pre bezpečnosť potravín (EFSA), OECD, WHO, NATO a UNESCO.

SAV okrem toho buduje a udržiava unikátne zbierky, databázy a korpusy, ktoré na jednej strane možno využiť v ďalšom výskume, na druhej strane zaraďujú Slovensko ku kultúrne vyspelým krajinám. Informácie o nich sa nachádzajú v prílohe č. 4 tejto správy.

5.1 Aktivity SAV pre technický a hospodársky rozvoj

K najvýznamnejším aktivitám ústavov SAV pre spoločnosť v oblasti technického a hospodárskeho rozvoja realizovaným v roku 2025 možno zaradiť nasledujúce:

Astronomický ústav SAV, v. v. i., je stálym členom EST projektu (European Solar 4m Telescope), ktorý je od roku 2017 zahrnutý do "The pan-European infrastructure in the ESFRI ROAD MAP". Toto členstvo je kľúčové pre zabezpečenie možnosti priameho prístupu slovenských vedcov k špičkovej technike na výskum Slnka aj v budúcnosti. Okrem toho ústav vykonáva expertíznu činnosť pri posudzovaní nálezov „meteoritov“, zvláštnych úkazov a telies v atmosfére. Je správcom a prevádzkovateľom medzinárodnej IAU MDC databázy meteorických rojov a databázy dráh meteorov. (<https://www.iaumeteordatacenter.org>) Poskytuje tiež výpočet časov východov a západov Slnka pre slovenské letiská a úroveň kozmického žiarenia vplývajúceho na leteckú prevádzku.

Centrum pre využitie pokročilých materiálov SAV, v. v. i., (CEMEA) je členom predsedníctva Slovenskej batérievej aliancie SBaA, ktorá ako jediný slovenský klaster pracuje v oblasti stratégie, legislatívy a komunikácie s cieľom vytvoriť komplexný batériový reťazec na Slovensku. Je výkonnou platformou pre spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom, novátormi, akademickou obcou a finančnými inštitúciami s cieľom podieľať sa na hodnotovom batériovom reťazci v Európe.

Elektrotechnický ústav SAV, v. v. i., sa dlhodobo venuje vývoju nových polovodičov a supravodivých technológií. V roku 2025 realizoval zmluvný výskum v rámci projektu CRYOPROP (93 855 EUR) so spoločnosťou AIRBUS UpNext, zameraného na supravodivé motory pre vodíkové lietadlá. Pokračuje spolupráca s firmou ITRI (Taiwan) na úrovni 2,7 mil. EUR a aktivity záujmového združenia SK Chips. V roku 2025 mu boli udelené dva slovenské patenty (SK 289373 a SK 289354).

Fyzikálny ústav SAV, v. v. i., je členom Národného centra pre kvantové technológie, z. z. p. o. – QUTE.sk, pričom patrí k rozhodujúcim partnerom združenia, ktorého cieľom je všeobecná podpora rozvoja kvantových technológií na Slovensku.

Chemický ústav SAV, v. v. i., vyrába široký sortiment vzácnych sacharidov a dodáva ich na zahraničný trh, niektoré ako jediný producent na svete. Oddelenia poskytujú analytické, chromatografické a spektroskopické merania. V roku 2025 ústav dosiahol dva kľúčové aplikačné výsledky: metódu ošetrovania semien kukurice kvasinkou (patent PCT/SK2025/050008) a metodiku analýzy glykánov pre diagnostiku kolorektálneho karcinómu (AUC=0,993). Zbierka kultúr kvasiniek (CCY) spravuje viac ako 4 000 kmeňov.

Matematický ústav SAV, v. v. i., sa podieľa na výskume problematiky ochrany informácií pre štátnu sféru SR, najmä pre potreby MO SR. V spolupráci Akadémiou PZ v Bratislave boli navrhnuté riešenia integrujúce hardvérové a softvérové prostriedky na zber a analýzu dát s cieľom vyhodnotiť stupeň bezpečnosti/rizika subjektu pre povolenie alebo odmietnutie vstupu na územie SR. Získané výsledky vykazujú vhodné predpoklady pre celkové zlepšenie bezpečnosti, optimalizácie a efektívnosti procesov riadenia schengenských hraníc, najmä pri riešení krízových situácií. V roku 2025 ústav rozšíril aktivity o využitie umelej inteligencie a fuzzy logiky pre analýzu kvality ovzdušia, dopravy a emisií v kontexte Smart Cities.

Ústav geotechniky SAV, v. v. i., sa dlhodobo profiluje ako pracovisko, ktoré napomáha znižovať environmentálne záťaž z banskej činnosti. V roku 2025 pokračoval monitoring kvality banských vôd Nižná Slaná (prezentácia na SETAC Europe Viedeň, máj 2025). V spolupráci s firmou Cenvis s. r. o. boli realizované pilotné experimenty odstránenia fluoridov zo skládkovej vody po ZSNP Žiar nad Hronom. Ústav podal PCT prihlášku PCT/SK2025/000010 (syntéza sulfidov medi).

Ústav hydrológie SAV, v. v. i., sa venuje problematike vodného hospodárstva. GWP funguje ako znalostná a expertná platforma pre sprostredkovanie dialógu vo vodnom hospodárstve. V roku 2025 boli na základe hospodárskej zmluvy s firmou Calmit, spol. s r. o. ukončené merania vplyvu aplikácie sadrovca na vodný režim ťažkých pôd, ktoré preukázali predĺženie dostupnosti vody pre rastliny počas vegetačnej sezóny. Ústav pokračuje v monitorovaní II. vodárenského zdroja Podunajské Biskupice.

Ústav informatiky SAV, v. v. i., sa strategicky orientuje na výskumné aktivity súvisiace s využívaním vysokovýkonného počítania a s komplexným riešením bezpečnosti a zlepšovaním kvality života obyvateľstva. Výrazne prispel k rozvoju európskeho cloudu pre otvorenú vedu rozšírením kapacity výpočtových, úložných a dátových zdrojov v súlade s FAIR princípmi pre vedecké dáta (vyhľadateľnosť, dostupnosť, interoperabilita a opätovné použitie)

a integráciou národných úložísk výskumných dát. V rámci projektu 4ACEs sa podieľa na liečbe neurodegeneratívnych ochorení pomocou spracovania reči a umelej inteligencie, pričom vyvíja aplikácie na stimuláciu kognitívnych funkcií u osôb s Alzheimerovou chorobou. Aplikácia je založená na hlasovej interakcii s koncovými používateľmi a využíva odborné znalosti partnerov v oblasti technológií reči. Ústav aktívne spolupracuje s Centrom pre výskum umelej inteligencie AlslovakIA, je členom GAIA-X pre Slovensko, a v rámci tejto iniciatívy sa podieľa na príprave zavádzania štandardov a noriem pre zdieľanie dát a OpenData. Je súčasťou SCDI - Slovenského centra pre digitalizáciu a inováciu. V roku 2025 bola vytvorená databáza reči EWADB (1 649 hovoriacich, diagnostika Alzheimerovej a Parkinsonovej choroby; 21 licencií). Ministerstvu spravodlivosti SR boli dodané licencie Automatického prepisu diktátu (141 000 eur). Boli podané dve EP patentové prihlášky (EP25209622.7 a EP25220274.2).

Ústav materiálov a mechaniky strojov SAV, v. v. i., sa významne podieľa na výrobe špeciálnych kovových a kompozitných materiálov pre potreby priemyselných aplikácií s vysokou pridanou hodnotou. V spolupráci so spoločnosťami HydroExtrusion a. s. a VÚJE a. s. sa začala malosériová výroba kontajnerov reálnej veľkosti na trvalé ukladanie použitého jadrového paliva v suchom sklade, vývoj ktorých bol na ústave ukončený v predchádzajúcim období. Ústav okrem toho v rámci dlhodobého kontraktu zabezpečuje mechanické skúšky, mikroštruktúrne analýzy, analýzy chemického zloženia a skúšky odolnosti voči medzikryštálovej korózii ocelových polotovarov a potrubných dielov z ocele a Ti pre Slovenské elektrárne, a. s., Bratislava. V oblasti mikroštruktúrnych analýz ústav aktívne spolupracuje aj so Slovenským národným múzeom - Archeologickým múzeom v Bratislave, pri hodnotení historických nálezov objektov, predovšetkým mečov z obdobia 10. až 18. storočia. V roku 2025 ústav v spolupráci s firmou Complete Solution s. r. o. overil výrobu krídla lietadla z hliníkovej peny (prezentácia na European Defence Week Paríž). Ústav je strategickým partnerom prvého akademického spin-off SAV – IM-Space Technologies s. r. o. (vesmírne technológie, zápis do OR 2026).

Ústav materiálového výskumu SAV, v. v. i., spolupracuje s priemyselnými partnermi v rámci expertíznej činnosti, pri stanovovaní základných vlastností materiálu, chemického zloženia, mikroštruktúry, porušovania, fraktografických rozboroch a tepelnom spracovaní materiálov a pod. V roku 2025 pokračovala expertízna činnosť. Bol vytvorený unikátny dataset magneticky mäkkých kompozitov (282 vzoriek, Q1 Scientific Data) a realizoval sa výskum odolnosti potrubnej ocele voči vodíkovému krehnutiu. Boli udelené štyri SK patenty a podané dve EP prihlášky.

Ústav merania SAV, v. v. i. dlhodobo zabezpečuje kalibráciu, servis a údržbu systému merania náklonu objektov jadrových reaktorov atómových elektrární Mochovce a Jaslovské Bohunice. Na treťom bloku jadrovej elektrárne Mochovce bol uvedený do kontinuálnej prevádzky merací systém na automatizované meranie zmeny náklonu reaktorovej nádoby. Tento merací systém využíva princíp s optoelektronickým snímaním meraných hodnôt s rozlíšením merania výšky hladiny a posunu závesu na úrovni, merací systém je v kontinuálnej prevádzke a prispieva tak k zvýšeniu štandardov bezpečnosti prevádzky jadrovej elektrárne v Mochovciach.

Ústav sa okrem toho dlhodobo venuje monitoringu a interpretácii životných funkcií pomocou moderných metód merania. V rámci riešenia medzinárodného NATO projektu bol navrhnutý inovatívny systém na monitorovanie životných funkcií zranených osôb počas hromadných nešťastí. Systém tvoria inteligentné náplasti, ktoré z hrudníka zranených osôb snímajú elektrokardiogram, fotopletyzmogram, dýchacie pohyby a teplotu. Z týchto signálov autonómne vyhodnocujú srdcovú frekvenciu a frekvenciu dýchania. Ak niektorý z týchto parametrov prekročí dovolené limity, náplasť generuje varovný svetelný a zvukový alarm. Výsledkom projektu sú funkčné vzory náplastí, softvér na snímanie a spracovanie signálov a komunikáciu s tabletom, ako aj aplikácia pre tablet na monitorovanie viacerých náplastí a na určenie a predikciu tlaku krvi a jej okysličenia. Funkčný vzor systému bol úspešne testovaný v spolupráci s Hasičským a záchranárskym zborom SR. V roku 2025 ústav navrhol kolaboratívny BCI-VR systém pre neurorehabilitáciu po cievnej mozgovej príhode, v ktorom pacient a terapeut spolupracujú prostredníctvom avatarov vo virtuálnej realite. Pokračuje výskum magnetických kvapalín pre elektrotechnické aplikácie.

Ústav vied o Zemi SAV, v. v. i., vykonáva monitorovanie a analýzu seizmického ohrozenia na celom území Slovenska vrátane vypracovávanie seizmických posudkov v národohospodársky dôležitých lokalitách. Túto činnosť realizuje pomocou Národnej siete seizmických staníc, ktorá má aktuálne 15 staníc rozmiestnených na území celého Slovenska. V roku 2025 uskutočnil gravimetrickú interpretáciu pre archeologický prieskum a detekciu rizika prepádov zemského povrchu (lokality Jur, Koš, Senec) a 3D geofyzikálne modelovanie litosféry Panónskej panvy. Ústav okrem toho pre Ministerstvo obrany SR vykonáva nepretržité merania geomagnetického referenčného poľa a svetového magnetického modelu WMM pre potreby navigácie a dopravy (leteckej, námornej, pozemnej). Merania magnetickej deklinácie sa robia pre letisko Sliač, Kuchyňa a Prešov. Ústav prispieva aj k návrhom riešenia súčasnej energetickej krízy analýzou realistických možností využitia geotermálnej energie, resp. vyhľadávaním vhodných úložísk na ukladanie zásob energie v plyných palivách.

5.2 Aktivity SAV pre zlepšenie životných podmienok človeka a ochranu prírody

Slovenská akadémia vied ako dlhodobo najdôveryhodnejšia organizácia v Slovenskej republike významnou mierou prispieva nielen k úrovni vzdelanosti, kultúrnosti, ale aj k zabezpečovaniu lepších životných podmienok obyvateľstva, ochrane životného prostredia a k celkovo lepšiemu smerovaniu krajiny. Realizuje to nielen svojím odborným prístupom, kompetenciami, vedomosťami, no hlavne náučnými, vzdelávacími, vysvetľujúcimi aktivitami pre verejnosť.

SAV svojou otvorenosťou, odbornosťou, širokým, takmer univerzálnym zameraním a v neposlednom rade personálnym zázemím je predurčená vyjadrovať sa k najrôznejším otázkam spravovania krajiny. Odborníci a odborníčky zo SAV dokážu nezaujato i s principiálnou dôslednosťou reagovať na aktuálne problémy rezonujúce vo verejnosti a tým čiastočne vplývať

na vývoj štátu a spoločnosti. Vedeckí pracovníci SAV sa dlhodobo proaktívne zapájajú aj do prípravy a pripomienkovania strategických a vládnych dokumentov, legislatívneho procesu aj do riešenia celospoločenských výziev a geopolitických prognóz.

Zo súvisiacich aktivít za uplynulé obdobie vyberáme:

Geografický ústav SAV, v. v. i., vypracoval a udržiava elektronický tematický atlas „Ukrajina. Kultúrne krajinné dedičstvo“. V roku 2025 ústav vyvinul aplikáciu na platforme Google Earth Engine na monitorovanie ilegálnych aktivít v krajine (projekt LAPIA, ESA) a nový GIS nástroj na analýzu zmien riečnych korýt (SCS Toolbox). Analýzou geolokačných dát z mobilných telefónov (1,3 mil. používateľov) vznikol model vidiecko-mestských rytmov prítomnosti obyvateľov Slovenska.

Voda sa v súčasnosti stáva strategickou surovinou, preto každé rušenie vodného / vodárenského zdroja je veľmi citlivou otázkou, ktorá môže mať nedozerané následky pre budúce generácie.

Ústav hydrológie SAV, v. v. i. podáva prehľad o súčasnom stave II. vodárenského zdroja Podunajské Biskupice (VZ PB), ako aj o možnostiach jeho využitia v budúcnosti.

Z bilančného hľadiska vyradenie akéhokoľvek vodárenského zdroja by mohlo mať negatívne dopady, najmä vzhľadom na zvyšujúcu sa potrebu vody v dôsledku rozvoja priemyselnej výstavby a zvyšovania počtu obyvateľov v regióne Bratislavy. Protiargumentom zachovania VZ PB môže byť nejasný ďalší vývoj z hľadiska sanácie znečistenia, ohrozujúceho CHVO Žitný ostrov. Napriek prísľubom, vypracovaným štúdiám a projektom sa zatiaľ neprišlo k realizácii sanácie environmentálnych záťaží. Je však takisto možné, že v súlade s platnou legislatívou sa sanácia v dohľadnom čase zrealizuje, avšak aj v tomto prípade je otáznym vývoj kvality v uvedenom vodárenskom zdroji vzhľadom na už uniknuté znečistenie.

Z hydrogeologického hľadiska má uvedený vodný zdroj strategické umiestnenie. Leží v smere prúdenia podzemných vôd, medzi Bratislavou (kde bolo identifikovaných už 14 environmentálnych záťaží) a CHVO Žitný ostrov (CHVO ŽO) s najväčšími zásobami podzemných vôd SR. V prípade nutnosti sa však môže uvedený zdroj potenciálne využiť ako hydraulická ochrana (formou hydraulickej clony) hornej časti Žitného ostrova pred znečistením z environmentálnych záťaží, vrátane doposiaľ nezdokumentovaných. V minulosti objekty VZ PB už boli využívané na takýto účel: do roku 2001 boli súčasťou sanačného čerpania podzemnej vody systému hydraulickej ochrany pred postupujúcim ropným znečistením zo Slovnafu (celkové čerpané množstvo cca 400 l.s-1).

Ak by došlo až k zrušeniu vodárenského zdroja, znamenalo by to aj stratu ochrany hornej časti CHVO ŽO. Z tohto dôvodu, ak by sa aj VZ PB nevyužíval ako zdroj pitnej vody, bolo nami navrhnuté (odporúčané) zachovanie studní na území VZ PB, alebo pri zástavbe územia VZ PB vynechať pás územia vo verejnom vlastníctve pre vybudovanie novej sústavy vrtov (hydraulickej clony), ktoré by sa v prípade potreby mohli využiť ako hydraulická ochrana hornej časti Žitného ostrova – odčerpávaním znečistenia pochádzajúceho z vyššie situovaných environmentálnych záťaží (skládka Vrakuňa, Slovnaf a iné).

Všetky vyššie uvedené aspekty považujeme za súčasť významného spoločenského dosahu, vzhľadom na to, že ide o zásobovanie obyvateľstva v značnom rozsahu, resp. o zachovanie a ochranu nenahraditeľného vodárenského zdroja v chránenej vodohospodárskej oblasti CHVO Žitný ostrov.

Ďalším príkladom možno uviesť priame zapojenie sa SAV, **Ústav geotechniky SAV, v. v. i.**, do vyriešenia aktuálneho problému likvidácie a neutralizácie banských vôd v okolí Nižnej Slanej a rieky Slaná.

Vedeckí pracovníci a pracovníčky SAV sa dlhodobo venujú témam, ktoré majú priamy dosah na zdravie obyvateľov a kvalitu ich života.

Biomedicínske centrum SAV, v. v. i., bolo poverené vládou SR vykonaním nezávislej analýzy zloženia mRNA vakcín proti ochoreniu COVID-19. Analýza prebiehala v prísnom vedeckom režime v spolupráci so Štátnym ústavom pre kontrolu liečiv (ŠÚKL) a výsledky boli zverejnené na spoločnej tlačovej konferencii 4. septembra 2025. Téma analýzy vakcín bola v roku 2025 mediálne najrezonujúcejšou aktivitou SAV – výskumníci a výskumníčky BMC SAV poskytli k tejto téme stovky vyjadrení v rozhlase, tlači, televízii a na internete. BMC SAV zároveň odhalilo nové ohniská vírusu kliešťovej encefalitídy na Slovensku a identifikovalo najväčšie ohnisko Q horúčky na Slovensku od roku.

Neuroimunologický ústav SAV, v. v. i., vyvinul perspektívne antivirotiká proti vírusu kliešťovej encefalitídy (TBEV), závažného neurotropného ochorenia bez dostupnej špecifickej liečby. Keďže hematoencefalická bariéra bráni prístupu väčšiny liečiv do mozgu, výskumníci navrhli a otestovali peptidy a nanoprotilátky cielené na receptor-väzbové miesta obalového proteínu vírusu. Peptidy C2 a C20 preukázali 95 %, resp. 88 % neutralizáciu TBEV v ľudských mozgových bunkách in vitro pri plnej biokompatibilite. Nanoprotilátka TA3 naviazaná na dendrimérne nanočastice dosiahla 100 % neutralizáciu po prechode hematoencefalickou bariérou.

V rámci rezortu Ministerstva hospodárstva SR sa akadémia cestou svojich verejných výskumných inštitúcií – napr. Ústavu vied o Zemi SAV, v. v. i., Ústavu geotechniky SAV, v. v. i., snaží aktívne zapojiť do návrhov novej národnej stratégie pre naplnenie záverov a úloh EK v definovaní potenciálu SR v oblastiach kritických a strategických surovinových zdrojov.

Ústav krajinej ekológie SAV, v. v. i., vydal Atlas prírodného kapitálu Slovenska – komplexné hodnotenie prírodného potenciálu územia SR v ôsmich kategóriách (bioprodukčné, lesohospodárske, poľnohospodárske, urbanistické, energetické, kultúrne, vodohospodárske a ekostabilizačné potenciály). K atlasu patrí webový portál, kde si každý záujemca môže overiť vhodnosť a obmedzenia svojich pozemkov. Výstup vznikol v spolupráci ÚKE SAV, UKF Nitra a firmy Esprit, s. r. o.

Vedeckí a odborní pracovníci SAV boli a sú členmi poradných zborov a aktívnych pracovných komisií orgánov a organizácií štátnej a verejnej správy. Dlhodobo sa zapájajú do riešenia aktuálnych problémov v spoločnosti a výziev verejného života. Pôsobia tiež ako experti v medzinárodných organizáciách, ktorých rozhodnutia determinujú aj situáciu v SR.

SAV si je vedomá, že aj týmto spôsobom odovzdáva výsledky svojich výskumov do praxe, prispieva k lepšiemu spravovaniu vecí verejných, ku kvalitnejšej starostlivosti o zdravie, k bezpečnosti obyvateľov, či ochrane životného prostredia. Pracovníci SAV podávali a podávajú vysvetlenia ku klimatickej zmene, globálnym výzvam alebo k aktuálnym spoločenským, politickým, či bezpečnostným otázkam.

5.3 Aktivity SAV v sociálnej a kultúrnej oblasti a pri spravovaní spoločnosti

Veda je jeden z najzávažnejších faktorov celkového civilizačného stavu spoločnosti. Slovenská akadémia vied si uvedomuje potenciál, ktorý predstavujú odborné znalosti, jazykové vybavenie, expertné kompetencie a všeobecne vzdelanostná úroveň a etický kapitál jej pracovníkov pre našu krajinu, jej smerovanie k dobrému životu vo všetkých aspektoch a pre všetkých. Vedeckí a odborní pracovníci SAV sa podstatným spôsobom zúčastňujú na nastavovaní spoločenskej agendy, zapájajú sa do riešenia aktuálnych problémov spoločnosti a výziev verejného života. Poskytujú odpovede na kvalitatívne nové fenomény ako napr. umelá inteligencia, neurotechnológie a pri tradičných témach, napr. „ochrana prírody“, ponúkajú paradigmaticky nové prístupy. Okrem pôsobenia priamo na výskumnej pôde sú členmi poradných zborov a pracovných komisií orgánov a organizácií štátnej správy, pôsobia ako experti v medzinárodných organizáciách, ktorých rozhodnutia determinujú aj situáciu v SR.

SAV tým, že produkuje výsledky výskumu určujúce pre identifikovanie a zvládanie celospoločenských tém a odovzdáva ich do praxe, prispieva k lepšiemu spravovaniu verejných vecí, k zvyšovaniu vzdelanostného a kultúrneho štandardu obyvateľov, k odolnosti voči extrémizmu a k otvorenosti voči odlišnému, zároveň k uchovaniu a zhodnoteniu kultúrneho dedičstva, ďalej ku kvalitnejšej starostlivosti o telesné a mentálne zdravie, bezpečnosti obyvateľov a ochrane životného prostredia a pod.

Archeologický ústav SAV, v. v. i., v roku 2025 realizoval systematický výskum zaniknutého kostola v Ostrej Lúke (12. stor., najstaršia sakrálna architektúra stredného Pohronia) a výsledky sprístupnil verejnosti v spolupráci s OOCR Stredné Slovensko. V rámci aktivít Archeoskanzenu Nižná Myšľa pracovníci ústavu vyrobili a otestovali pravekú monoxylovú loď, repliku najstaršieho nálezu na Slovensku z doby laténskej. Tradične ArÚ SAV realizoval rozsiahly záchranný archeologický výskum, tentoraz pri príprave Strategického parku Šurany, najrozsiahlejším odkrytým náleziskom bola osada zo 7. - 8. stor. s rozlohou viac než 5 ha, najväčšie sídlo tej doby na Slovensku. Činnosť ArÚ SAV je priamo previazaná (49/2002 Z. z.) so štátnou správou i samosprávou, celý rad pracovníkov vypracoval počas roka 2025 celkom 260 posudkov k stavebnej činnosti pre Pamiatkový úrad SR a krajské pamiatkové úrady.

Historický ústav SAV, v. v. i., je strategickým partnerom Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a veľvyslanectiev SR pri informovaní o slovenskej histórii v zahraničí a jej propagácii. Expertný tím HÚ poskytuje poradenstvo k zhodnoteniu architektonických diel ako potencionálnych kultúrnych pamiatok a všeobecne poskytuje konzultácie a odborné posudky v oblasti ochrany a obnovy pamiatok architektúry najmä 20. storočia. Autorsky alebo expertne sa zúčastňuje na prípravách rozmanitých výstav doma aj v zahraničí. Vypracúva

posudky pri zmene pomenovania ulíc a námestí a spolupodieľa sa tak na určovaní charakteru verejného priestoru. V roku 2025 boli úspešne ukončené dva projekty APVV (Politická socializácia 1848–1993; Prekračovanie hraníc: Fenomén mobility), oba s výrazným spoločenským presahom potvrdili HÚ ako inštitúciu schopnú efektívne komunikovať poznatky širokej verejnosti a kultivovať verejný diskurz o historickej pamäti a identite. Pokračuje populárny popularizačný cyklus História zadnými dverami.

Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i., rieši metodologické a koncepčné problémy stavu a prognózovania vývoja slovenskej spoločnosti v národnom i svetovom kontexte. V portfóliu centra nachádzame iniciatívu osvetu o zdravotných, environmentálnych a spoločenských dopadoch nepodložených presvedčení u širokej verejnosti, ako aj šírenie najlepších praktík a vzdelávanie odborníkov zamerané na vyvracanie nepodložených presvedčení a boj proti hybridným hrozbám. Publikovaný metodický opis AI modelu Mistral-SK, upraveného na použitie pri slovenčine, predstavuje podklad pre ďalší výskum a digitálne spracovanie slovenčiny. Zavърšili sa prípravy pre zber dát 12. kola Európskej sociálnej sondy (počet užívateľov týchto dát na Slovensku narastá a v roku 2025 bolo registrovaných 799 užívateľov a užívateľiek). Centrum vydalo monografiu o sile sociálnych podnikov na Slovensku v spolupráci s MPSVaR (konštatujúcu životaschopnosť hospodárskych subjektov zamestnávajúcich znevýhodnených pracovníkov a zároveň aj ich problémy a limity). Prispelo k odbornej diskusii Zmena klímy: Riziká zaostávania na pôde Národnej rady SR (o dlhodobých socioekonomických, regionálnych a environmentálnych rizikách zaostávania Slovenska v kontexte prebiehajúcich globálnych transformácií) a podieľalo sa na príprave a aktualizácii Národnej adaptačnej stratégie na zmenu klímy.

Sociologický ústav SAV, v. v. i., dlhodobo zabezpečuje prevádzku Slovenského archívu sociálnych dát (SASD, <http://sasd.sav.sk>), prostredníctvom webovej stránky archívu priebežne poskytuje dátové súbory a dokumentáciu k výskumom archivovaným v SASD. SASD je poskytovateľom služieb na Slovensku v rámci distribuovanej infraštruktúry CESSDA ERIC. V roku 2025 pokračoval multipartnerský projekt kontinuálneho výskumu spoločnosti „Ako sa máte, Slovensko?“ Tlačové správy vydávané ústavom spravidla prebrali tlačové agentúry TASR i SITA a aj viaceré mienkotvorné médiá. Ústav sa takto profiluje ako centrum spoločenskovednej expertízy monitorujúce aktuálne nálady v spoločnosti (tematické okruhy ako „pandemické pravdy“, „nacionalizmus, populizmus a sociálne siete“...). V roku 2025 sa realizoval výskum školskej inklúzie v spolupráci so Štátnou školskou inšpekciou a výskum pracovných a životných podmienok pracovníkov z tretích krajín (projekt MIGWORKCEI – filipínski pracovníci v SR a ČR, v spolupráci s MWO vo Viedni a s IOM Slovensko).

Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i., v oblasti vzdelávania na Slovensku skúma efekty stimulácie rozvíjajúcej jazykovú gramotnosť v predškolskom veku na predprimárne a primárne vzdelávanie, rovnako ako efekty cielenej práce s kreativitou a originalitou myslenia u detí. Venuje sa celkovo novej téme prepojenia klimatickej krízy a duševného zdravia. Ústavný expertný tím dekonštruuje niektoré presvedčenia v súvisi s rómskou populáciou a ukazuje prostredníctvom hĺbkových rozhovorov vysokú hodnotu, ktorú majú podľa mladých Rómov pre nich samých učenie a vzdelanie. Dlhodobo pripravuje koncepciu plánov rodovej rovnosti a poskytuje podporu a poradenstvo pri ich implementácii

(v roku 2024 nový Plán rodovej rovnosti SAV pre 2025-2029). V prieskumoch „Ako sa máte Slovensko?“, spolu so Sociologickým ústavom SAV, v. v. i., mapuje postoje ľudí k dôležitým spoločenským témam v súvisi s aktuálnym dňom. V roku 2025 ústav (spolu so SÚ, CSPV, ÚESA) vydal správu „Ľudia z Ukrajiny na Slovensku: od prijatia k začleneniu“ a publikoval príručku pre rodičov v zmiešaných rodinách, t. j. rodinách s aspoň jedným dieťaťom z predchádzajúceho vzťahu, „Ako zošit rodinu“ (Premedia 2025).

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i., zabezpečuje slovníkový portál, poskytuje širokej odbornej aj laickej verejnosti možnosť získať informácie o používaní jazyka zo starších i z najnovších výkladových slovníkov a príručiek. Poskytuje jazykové poradenské služby verejnosti telefonickou a korešpondenčnou formou, ako aj osobnými konzultáciami, bol vytvorený web s databázou zodpovedaných otázok. Pracovníci sú členmi ústrednej jazykovej rady a názvoslovných či terminologických komisií ministerstiev. Známy je aj projekt Slovenskej terminologickej databázy oddelenia Slovenského národného korpusu, z obsahu ktorej spomenieme terminologickú zbierku práva, epidemiológie a imunológie. V roku 2025 bol vytvorený najväčší dostupný webový korpus slovenčiny ARANEUM + HPLT + FineWeb (10,4 miliardy tokenov). Ústav vydáva vedecko-popularizačný časopis Kultúra slova, v ktorom sa zodpovedajú jazykové otázky zaujímavé aj pre bežného užívateľa jazyka. V roku 2025 pripravilo oddelenie sociálnej lingvistiky brožúru Ako jazykom (ne)ubližujeme v edícii Otvorená akadémia.

Filozofický ústav SAV, v. v. i., výsledky výskumu oddelenia environmentálnej filozofie je možné využiť ako bázu pri celospoločenskej debate o klimatickej zmene a potrebných strategických a legislatívnych krokoch (ideová iniciatíva zavedenia environmentálneho životného minima s ambíciou premietnuť jeho zásady do lokálnej aj celoštátnej politiky). Oddelenie ľudských práv a normativity sa venuje téme sociálnych ľudských práv s presahom do konkrétnej praxe. Oddelenie analytickej filozofie výrazne rozširuje reflexiu o AI (najmä na úrovni konceptuálnej analýzy termínov, ktoré v súvislosti z AI používame) a je aktívne aj na pôde Komisie pre etiku a reguláciu umelej inteligencie. FiÚ poskytuje konzultácie k tvorbe vzdelávacieho kurikula o témach ako holokaust a genocída pre Texaskú univerzitu.

Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i., venuje časť vedeckej kapacity problematike transrodových ľudí, ľudských práv a rodiny. V jednom z projektov sa koncentruje na úlohu živého dedičstva pre vysídlené komunity z Ukrajiny z dôvodu vojny a na jeho ochranu. Ambíciou projektu je umožniť bezpečný priestor pre prax a prenos rôznych foriem živého dedičstva vrátane medzigeneračnej transmisie a sprostredkovane podporiť aj sociálnu kohéziu medzi utečencami a prijímajúcou spoločnosťou. Na ústave sa kreujú vedecké tímy, ktoré sa venujú jednotlivým aspektom života marginalizovaných rómskych komunít (najmä zdravotnej a environmentálnej spravodlivosti). Medzi témami ústavu figuruje aj suburbanizácia, zámerom je v spolupráci s Geografickým ústavom SAV rozšíriť poznanie o aktuálnom procese presunu obyvateľov do zázemia hlavného mesta (nejde o kvantitatívne analýzy základných procesov, ale o uchopovanie významných sociálnych transformácií pod vplyvom intenzívnej migrácie). Pracovníčky ústavu sú uznávanými autoritami v oblasti reflexie konšpiračných teórií. Ústav zabezpečuje expertné pokrytie problematiky ochrany národného kultúrneho dedičstva v spolupráci s UNESCO. Pracovníčky a pracovníci uplatňujú svoju expertnosť v radách,

komisiách a pracovných skupinách vlády, ministerstiev a inštitúcií, v medzinárodných inštitúciách niekedy ako národní zástupcovia. Na ústave sa rozvíjajú digitálne humanitné vedy (digital humanities) a digitálne kurátorstvo, resp. podpora výskumnej infraštruktúry v odboroch etnológia a sociálna antropológia. Už spomínaná publikácia Ľudia z Ukrajiny na Slovensku: od prijatia k integrácii prináša multidisciplinárnu sociologickú, etnologickú a psychologickú analýzu skúseností ukrajinských utečencov na Slovensku od roku 2022.

Ústav slovenskej literatúry SAV, v. v. i., dlhodobo spolupracuje na kontinuálnom vzdelávaní stredoškolských pedagogických pracovníkov v odbore slovenská literatúra a participuje na diskusiách Literárny kvocient určených pre stredné školy. Spolupracuje s organizátormi literárnej ceny Anasoft litera a s občianskym združením Platforma pre literatúru a výskum, ktoré je spolu s ústavom vydavateľom odborného internetového periodika plav.sk. V r. 2024 medzi aktivity pribudla séria lektorovaných prechádzok Literárne prechádzky Bratislavou v spolupráci magistrátom hlavného mesta. Účinkuje na domácich a zahraničných fórach prezentujúcich slovenskú literatúru, ako sú festivaly, letné školy, knižné veľtrhy a pod.

Ústav svetovej literatúry SAV, v. v. i. Vedeckí pracovníci ústavu sú nielen špecialistami v oblasti jednotlivých národných literatúr, ale ako „kultúrni veľvyslanci“ zohrávajú vďaka znalosti jednotlivých kultúr na Slovensku dôležitú úlohu v interkultúrnom dialógu, pri sprostredkovaní kultúrnych obsahov a hodnôt v súčasnej epoche, ktorá je nositeľkou početných kríz, napr. menej diskutovanej krízy vzdelanosti. Jednou z foriem, kde sa dialóg sprostredkovane stelesňuje, je odborný a umelecký preklad. Ďalšími formami sú prítomnosť na podujatiach, ako sú literárne festivaly, besedy v kníhkupectvách, múzeách a kultúrnych centrách. V roku 2025 ústav ukončil päťročný kolektívny projekt Interaktívny hypertextový lexikón literárnej vedy (<https://hyperlexikon.sav.sk/>), unikátne online slovníkové dielo dostupné odbornej aj širokej verejnosti.

Ústav štátu a práva SAV, v. v. i., dlhodobo poskytuje poradenstvo a expertízu pri riešení právnych problémov. Ústavom publikované komentáre k jednotlivým zákonom sa stávajú interpretačnou autoritou pri ich uplatňovaní. Výsledky výskumu sa prejavujú v rozhodnutiach slovenských súdov, vrátane Najvyššieho súdu SR, Najvyššieho správneho súdu SR a Ústavného súdu SR. Pracovníci ústavu ako členovia Legislatívnej rady vlády SR a viacerých komisií svojimi podkladmi a pripomienkami priamo a podstatne ovplyvnili viaceré návrhy záväzných právnych predpisov pred ich posunutím do ďalšej fázy legislatívneho procesu. Expertky ústavu prispievajú k tvorbe a presadzovaniu etického kódexu sudcovského povolania. V roku 2025 ústav zorganizoval konferenciu Brániaca sa demokracia, sloboda slova a dezinformácie a medzinárodnú konferenciu Interpretácia v práve.

Ekonomický ústav SAV, v. v. i., poskytuje makroekonomické prognózy, ako aj expertné stanoviská v oblasti medzinárodnej hospodárskej politiky a k téme efektívneho trhu práce v SR. V roku 2025 ústav pokračoval v príprave expertíz. Medzi kľúčové výsledky patrí: analýza vplyvu medzinárodnej bankovej regulácie Basel III na prístup MSP k financovaniu (32 rozvíjajúcich sa ekonomík), optimalizačný model implementácie EŠIF fondov a výskum zdaňovania tabaku na Slovensku v spolupráci s Johns Hopkins University. Ústav je jedným z koordinátorov prípravy Vízie pre Slovensko do roku 2040.

6 PERSONÁLNA ŠTRUKTÚRA SAV A VEDECKÁ KVALIFIKÁCIA ZAMESTNANCOV

Na pracoviskách SAV k 31. 12. 2025 pôsobilo 2303 vedeckých pracovníkov, z toho 206 doktorov vied (155 mužov (M) a 51 žien (Ž)) a 2097 CSc./PhD. (1067M a 1030 Ž). V porovnaní s minulým rokom počet vedeckých pracovníkov mierne stúpol. Na SAV pôsobí 122 profesorov (94 M a 28 Ž) a 175 docentov (127 M a 48 Ž). Podľa kvalifikačnej štruktúry v SAV v roku 2025 pracovalo 214 vedúcich vedeckých pracovníkov (161 M a 53 Ž) a 1164 samostatných vedeckých pracovníkov (630 M a 534 Ž).

Komisia pre posudzovanie vedeckej kvalifikácie, ktorej predmetom činnosti je rozhodovať o návrhoch na udelenie vedeckého kvalifikačného stupňa IIa a I na základe návrhov podaných verejnými výskumnými inštitúciami, vysokými školami, alebo organizáciami - držiteľmi osvedčenia o spôsobilosti uskutočňovať výskum a vývoj v roku 2025 prerokovala spolu 108 návrhov na priznanie vedeckých kvalifikačných stupňov, z nich bolo 55 návrhov zo Slovenskej akadémie vied a 53 z vysokých škôl a iných rezortov SR. Komisia prerokovala 9 návrhov na priznanie vedeckého kvalifikačného stupňa I a 99 návrhov na priznanie vedeckého kvalifikačného stupňa IIa. Celkom priznala 107 vedeckých kvalifikačných stupňov a zamietla 1 návrh.

7 FINANČNÉ ZDROJE ČINNOSTI A HOSPODÁRENIE SAV

Hospodárenie a zamestnanosť

K 31. 12. 2025 bolo v pôsobnosti Slovenskej akadémie vied 47 verejných výskumných inštitúcií a 1 rozpočtová organizácia. Zakladateľom verejných výskumných inštitúcií je Slovenská akadémia vied, ktorá je v systéme MF SR evidovaná ako rozpočtová organizácia s prideleným identifikačným číslom 00037869.

Verejné výskumné inštitúcie sú zapísané v registri verejných výskumných inštitúcií. Historicky ide o 21 rozpočtových organizácií a 26 príspevkových organizácií, ktoré podľa § 21aa zákona č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied v znení neskorších predpisov zmenilo k 01. 01. 2022 právnu formu hospodárenia na verejné výskumné inštitúcie. V porovnaní s rokom 2022 nedošlo k žiadnej zmene.

Podľa zákona o verejnej výskumnej inštitúcii v znení neskorších predpisov všetky verejné výskumné inštitúcie môžu vykonávať podnikateľskú činnosť. V roku 2025 podnikateľskú činnosť vykonávali 4 verejné výskumné inštitúcie.

Pri čerpaní finančných prostriedkov bola dodržiavaná platná legislatíva, zásady v rámci jednotlivých programov, funkčnej a ekonomickej klasifikácie a záväzná účelovosť ich použitia. Všetky organizácie boli zapojené do rozpočtového informačného systému Štátnej pokladnice.

Príjmy kapitoly

Schválený rozpočet príjmov pre kapitolu SAV bol stanovený vo výške **500 000 EUR**. Počas roka neboli prijaté žiadne rozpočtové opatrenia na zmenu rozpočtu príjmov a upravený rozpočet príjmov zostal v rovnakej výške ako schválený rozpočet príjmov. V skutočnosti kapitola dosiahla rozpočtové príjmy vo výške 837 630 EUR. Z toho vo výške 544 967 EUR išlo o príjmy dosiahnuté z finančného zúčtovania a mylnej platby, ktoré nesúvisia s plnením rozpočtu. Po odpočítaní týchto položiek kapitola nenaplnila plánované príjmy vo výške 207 337 EUR.

Štruktúra rozpočtových príjmov (v eurách)

Hlavná kategória/kategória	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Skutočnosť	% k schválenému rozpočtu
200-Nedaňové príjmy	500 000	500 000	837 630	167,53
210-Príjmy z podnikania a z vlastníctva majetku	125 000	11 881	18 261	14,61
220-Administratívne poplatky a iné poplatky a platby	375 000	200 000	223 078	59,49
230-Kapitálové príjmy	0	0	0	x
290-Iné nedaňové príjmy	0	288 119	596 291	x

Príjmy, ktoré súvisia s plnením rozpočtu:

- príjmy z vlastníctva majetku tvorili príjmy z prenájmu budov, priestorov a objektov v sume 18 261 EUR;
- príjmy za administratívne poplatky, iné poplatky a platby z náhodného predaja tvorili príjmy za predaj výrobkov, tovarov a služieb v sume 217 489 EUR, príjmy z predaja prebytočného hnuťelného majetku v sume 5 589 EUR;
- iné nedaňové príjmy v sume 51 324 EUR (najmä príjmy z dobropisov, preplatky z vyúčtovania záloh za plyn, elektrickú energiu, teplo).

Príjmy, ktoré nesúvisia s plnením rozpočtu (vykázané v rámci kategórie 290 „skutočnosť“):

- iné nedaňové príjmy z odvodu vyplývajúceho zo zúčtovania finančných vzťahov so štátnym rozpočtom za rok 2025 v sume 303 422 EUR a neoprávnená refundácia výdavkov v roku 2025 na samostatnom účte (mylná platba), ktorá bola v roku 2025 prevedená na príjmový účet vo výške 241 545 EUR.

Výdavky kapitoly

V schválenom rozpočte na rok 2025 mala kapitola SAV rozpísaný rozpočet celkových výdavkov vo výške **138 756 937 EUR**. V priebehu roka 2025 bolo v oblasti výdavkov vykonaných 11 rozpočtových opatrení so súhlasom Ministerstva financií SR. K 31. 12. 2025 bol rozpočet výdavkov upravený na **149 221 001 EUR**.

Zvýšenie výdavkov ovplyvnili rozpočtové opatrenia, ktorými sa riešili:

- zvýšenie výdavkov zabezpečené viazaním rozpočtových prostriedkov kapitoly ÚV SR na základe listu Úradu podpredsedu vlády SR pre plán obnovy a znalostnú ekonomiku č. 41/1164/2025/KŠT zo dňa 27. 2. 2025 na zabezpečenie plnenia úloh - vybudovanie kampusov a podpora rozvoja infraštruktúry SAV vo výške **2 000 000 EUR**;
- zvýšenie výdavkov zabezpečené viazaním rozpočtových prostriedkov kapitoly VPS určené na vyplatenie odmien 800 eur v súlade s uznesením vlády SR č. 279/2025 spolu vo výške **3 447 927 EUR**;
- zvýšenie výdavkov zabezpečené viazaním rozpočtových prostriedkov kapitoly MZ SR určené pre Biomedicínske centrum SAV, v. v. i., na zabezpečenie komplexnej správy o kvantitatívnej analýze na prítomnosť DNA a iných látok vo vybraných retenčných šaržiach všetkých druhov vakcín používaných proti ochoreniu COVID-19 vo výške **350 000 EUR**;
- zvýšenie výdavkov zabezpečené viazaním rozpočtových prostriedkov kapitoly MŠVVaM SR určené pre Sociologický ústav SAV, v. v. i., na financovanie národných aktivít za rok 2025 v nadväznosti na členstvo SR v ESFRI výskumnej infraštruktúre Konzorcium archívov sociálnych dát CESSDA ERIC v sume **127 505 EUR**;

- zvýšenie výdavkov zabezpečené viazaním rozpočtových prostriedkov kapitoly MŠVVaM SR pre Úrad SAV na technicko-organizačné zabezpečenie podujatia Európska noc vedy 2025 vo výške **85 000 EUR**;
- viazanie rozpočtových prostriedkov v kapitole SAV (podprogram 0EK11) v prospech kapitoly MŠVVaM SR. Rozpočtové prostriedky sú určené na zakúpenie licencie spoločnosti Microsoft v celkovom počte 600 ks na základe dodatku č. 1 k Rámcovej dohode č. 0120/2024 zo dňa 13. 3. 2024 vo výške **34 852 EUR**;
- zvýšenie výdavkov zabezpečené viazaním rozpočtových prostriedkov kapitoly MŠVVaM SR z dôvodu valorizácie v zmysle návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 553/2003 a zákon č. 138/2019 vo výške **1 697 654 EUR**;
- zvýšenie výdavkov zabezpečené viazaním rozpočtových prostriedkov kapitoly MŠVVaM SR určených pre CBRB SAV, v. v. i., na financovanie automatického digitalizačného systému pre prírodovedné zbierky pre ESFRI výskumnú infraštruktúru vo výške **325 000 EUR**;
- zvýšenie výdavkov zabezpečené viazaním rozpočtových prostriedkov kapitoly MŠVVaM SR určených na zabezpečenie účasti ústavov SAV v európskych partnerstvách a ERA.net - projektoch vo výške **350 000 EUR**,
- zvýšenie výdavkov zabezpečené viazaním rozpočtových prostriedkov kapitoly MŠVVaM SR určených na realizáciu NSVVI č.1.3.4.2 – Vytvorenie schémy a mechanizmov na podporu výskumnej infraštruktúry a pokračovanie činnosti centra EURAXESS vo výške **2 111 830 EUR**;
- zvýšenie výdavkov zabezpečené viazaním rozpočtových prostriedkov kapitoly MŠVVaM SR určených na financovanie prijímateľa SAV v zmysle uzatvorenej zmluvy o poskytnutí prostriedkov mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti vo výške **4 000 EUR**.

V priebehu roka sa realizovali aj rozpočtové opatrenia, ktoré mali interný charakter a riešili preklasifikovanie rozpočtových prostriedkov v rámci kapitoly SAV.

Všetky výdavky rozpočtovej kapitoly SAV boli alokované v programoch štruktúrovaných na podprogramy a prvky.

Štruktúra rozpočtových výdavkov (v eurách)

Hlavná kategória/kategória	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Skutočnosť	% k schválenému rozpočtu	% k upravenému rozpočtu
Výdavky spolu	138 756 937	149 221 001	148 945 499	107,34	99,81
600 - bežné výdavky	130 096 373	138 137 876	137 867 860	105,97	99,8
<i>z toho: 641-poskytnuté bežné transfery</i>	119 959 188	128 797 795	128 797 795	107,37	100,00
700 - kapitálové výdavky	8 660 564	11 083 125	11 077 639	127,91	99,95
<i>z toho: 721-poskytnuté kapitálové transfery</i>	4 688 000	10 376 142	10 376 142	221,33	100,00

Rozpočtová organizácia SAV k 31. 12. 2025 čerpala prostredníctvom výdavkového účtu v Štátnej pokladnici prostriedky v celkovej sume 148 945 499 EUR. Štruktúra celkových výdavkov podľa zdrojov bola nasledovná:

- rozpočtové prostriedky zo zdroja 111 v sume **148 941 499 EUR**;
- rozpočtové prostriedky zo zdroja 3P01 v sume **4 000 EUR**.

Z celkových rozpočtových výdavkov predstavovali bežné výdavky sumu **137 867 860 EUR**. Z toho bežné transfery v rámci verejnej správy (položka 641) vo výške **128 797 795 EUR** tvorili príspevky zakladateľa poskytované verejným výskumným inštitúciám SAV (z toho inštitucionálny finančný príspevok v sume **117 654 778 EUR**, príspevok na základe rozpočtového opatrenia MF SR na základe uznesenia vlády SR č. 283/2024 Akčného plánu Národnej stratégie výskumu, vývoja a inovácií 2030 (program 0HU) v sume **11 045 040 EUR**.

Z celkových rozpočtových výdavkov predstavovali kapitálové výdavky sumu **11 077 639 EUR**. Z toho kapitálové transfery v rámci verejnej správy (položka 721) vo výške **10 376 142 EUR** tvorili príspevky zakladateľa poskytované verejným výskumným inštitúciám (z toho inštitucionálny finančný príspevok v sume **1 955 142 EUR**, príspevok na základe rozpočtového opatrenia MF SR, uznesenie vlády SR č. 283/2024 Akčného plánu Národnej stratégie výskumu, vývoja a inovácií 2030 v sume **8 421 000 EUR**).

Priemerný evidenčný počet pracovníkov prepočítaný za rok 2025 predstavoval v rozpočtovej organizácii Úrad SAV 114,38 osôb. Úroveň priemerného platu za rok 2025 bola 2 932 EUR, z toho zo štátneho rozpočtu (zdroj 111) 2 931 EUR. (zdroj údajov výkaz Práca 2-04, FIN 1-12).

Verejné výskumné inštitúcie SAV vykazovali v roku 2025 celkové príjmy v sume **198 103 549 EUR**.

Na celkových príjmoch sa príspevok zo štátneho rozpočtu poskytnutý prostredníctvom zakladateľa podieľal sumou **139 075 960 EUR**. V plnej výške išlo o prostriedky zo zdroja 111.

Ďalšie príjmy verejných výskumných inštitúcií tvorili príspevky zo štátneho rozpočtu poskytnuté Agentúrou na podporu výskumu a vývoja výške 10 126 020 EUR (dotácie na rok 2025), z iných kapitol štátneho rozpočtu vo výške 928 282 EUR, prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ vrátane prostriedkov na spolufinancovanie vo výške 446 160 EUR a príjmy z Plánu obnovy a odolnosti vo výške 33 577 207 EUR. Príjmy v sume 474 577 EUR tvorili tuzemské granty. Sumu 5 014 344 EUR tvorili zahraničné granty, najmä prostriedky na riešenie projektov medzinárodnej spolupráce (projekty rámcových programov EÚ, Horizont 2020, multilaterálne projekty v rámci EÚ, iné multilaterálne projekty, bilaterálne projekty a projekty v rámci medzivládnych dohôd o vedecko-technickej spolupráci). Príjmy v sume **8 460 999 EUR** predstavovali najmä inkasované platby za tržby z predaja výrobkov a služieb (6 412 326 EUR), prijaté stravné (762 153 EUR), príjmy z predaja kapitálových aktív (475 142 EUR), z prenájmu majetku (391 856 EUR) a ostatné príjmy (419 423 EUR) z preplatkov vyúčtovania energií, z náhrad poistného plnenia, z termínovaných vkladov, z porušenia predpisov, dobropisov, vratiek a refundácií.

Príjmové finančné operácie boli vykázané vo výške 42 053 436 EUR, z toho prostriedky z predchádzajúcich rokov boli vo výške 41 882 855 EUR a prijaté finančné zábezpeky vo výške 170 581 EUR.

Celkové výdavky verejných výskumných inštitúcií boli vo výške 201 621 635 EUR, z toho bežné v sume 177 361 608 EUR a kapitálové v sume 24 260 027 EUR. Výdavkové finančné operácie boli vo výške 136 335 EUR a predstavovali vrátené finančné zábezpeky. Z celkových výdavkov predstavovali výdavky kryté príspevkom zo štátneho rozpočtu sumu 152 177 544 EUR (zdroj 111,131M,131N a 131O) a výdavky z plánu obnovy a odolnosti sumu 31 197 818 EUR. Nedočerpanie príspevku bolo najmä z dôvodu presunu kapitálových prostriedkov do nasledujúceho roku a časť nevyčerpaných prostriedkov môžu verejné výskumné inštitúcie dočerpať v nasledujúcom období v súlade s §8 zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy č. 523/2004 Z. z.

Priemerný evidenčný počet pracovníkov prepočítaný za rok 2025 predstavoval vo verejných výskumných organizáciách 3 098,8 osôb. Úroveň priemerného platu bola 2 306 Eur, z toho zo štátneho rozpočtu (zdroj 111 –IFP+VZ +APVV+iné kapitoly) 1 933 Eur. (zdroj údajov výkaz Práca 2-04, FIN 1-12)

Dosiahnutá úroveň priemerného zárobku vedeckých pracovníkov za rok 2025 v EUR (DrSc., PhD., CSc. - 1771,5 os.) – vedecké organizácie SAV (bez IŠ):

Vedecké výskumné organizácie SAV	2025
Zdroj 111 ŠR - IFP	1 971
Zdroj 111 ŠR – V-V-I (0HU0E)	135
Zdroj 111 ŠR – APVV (06K0G)	130
Zdroj 111 ŠR – od iných kapitol	30
Ostatné zdroje spolu	380
Priemerný zárobok spolu	2 646

Priemerný zárobok podľa tabuliek odmeňovania (zákon 553/2003 Z. z.) za rok 2025 (zdroj údajov Výkaz Práca 2-04).

Platová tabuľka	Priem. plat	Počet os.
učitelia VŠ a výsk. a vývoj. zamestnanci - príl.5	2 573	2 083,0
základná tabuľka - príl. 3	1 757	1 015,8
Spolu SAV	2 306	3 098,8

8 ČINNOSŤ SAMOSPRÁVNÝCH A VEDECKÝCH ORGÁNOV SAV

8.1 Snem SAV

V roku 2025 sa uskutočnilo sedem zasadnutí Snemu SAV, z toho dve zasadnutia vo funkčnom období 2021 – 2025 a päť zasadnutí vo funkčnom období 2025 – 2029 (z toho jedno mimoriadne zasadnutie 4. septembra 2025). Výbor Snemu SAV zasadol v roku 2025 spolu dvanásťkrát (z toho štyrikrát v starom a osemkrát v novom funkčnom období) a uskutočnilo sa jedno per rollam hlasovanie výboru snemu. Snem vykonával svoje štandardné právomoci dané zákonom o SAV a Štatútom SAV.

Na plenárnom zasadnutí Snemu SAV 18. februára 2025 sa prezentovali kandidáti na členov P SAV vo funkčnom období 2025 – 2029. V uskutočnených voľbách bolo zvolených desať kandidátov na členov P SAV a po neúspešnom druhom kole volieb schválil Snem SAV termín doplňovacích volieb.

Doplňovacie voľby kandidátov na členov P SAV sa uskutočnili na zasadnutí Snemu SAV 3. apríla 2025, úspešne boli zvolení zostávajúci dvaja kandidáti. Snem SAV tiež zobral na vedomie odpočet plnenia Programového vyhlásenia Predsedníctva SAV v končiacom funkčnom období 2021 – 2025, ktorý predniesol predseda SAV P. Šajgalík.

Na úvodnom zasadnutí Snemu SAV v novom funkčnom období 2025 – 2029, ktoré sa konalo 23. apríla 2025, snem zvolil svoje orgány: Výbor Snemu SAV, predsedov komôr, podpredsedov a predsedu Snemu SAV.

Hlavnými bodmi zasadnutia Snemu SAV dňa 24. júna 2025 bola informácia o rozpise rozpočtu SAV na rok 2025 v zmysle snemom schválených zásad a voľby do Vedeckej rady SAV. Vo voľbách boli zo šiestich miest interných členov VR SAV volených snemom obsadené štyri miesta. Snem SAV neschválil konanie druhého kola volieb a poveril predsedu Snemu SAV vyhlásením doplňujúcich volieb interných členov Vedeckej rady SAV vo funkčnom období 2025 – 2029.

Mimoriadne zasadnutie Snemu SAV sa na podnet predsedu akadémie konalo 4. septembra 2025. Snem zobral na vedomie správu predsedu SAV M. Venharta o analýze zloženia mRNA vakcín proti ochoreniu COVID-19, ktorú na základe poverenia Ministerstva zdravotníctva SR vykonalo Biomedicínske centrum SAV, v. v. i., v spolupráci s Chemickým ústavom SAV, v. v. i., Univerzitou Komenského v Bratislave a Štátnym ústavom pre kontrolu liečiv. Snem SAV v tejto veci vyjadril plnú dôveru Biomedicínskemu centru SAV, v. v. i., ako špičkovej vedeckej a odbornej autorite v oblasti virológie a molekulárnej biológie. Súčasne vyjadril podporu krokom Predsedníctva SAV, ktoré v tejto situácii vykonalo. Snem SAV zároveň odsúdil útoky na vedecké poznanie a vedecké inštitúcie, ktorými sa spochybňuje potreba a účinnosť očkovania, a vyzval vládu SR, aby v súlade s Ústavou SR a ďalšími zákonmi zabezpečila ochranu zdravia občanov SR na úrovni súčasného vedeckého poznania.

Na zasadnutí 23. septembra 2025 Snem SAV schválil programové vyhlásenie P SAV a v doplňovacích voľbách zvolil na zostávajúce dve miesta interných členov VR SAV dve kandidátky a poveril predsedu SAV ich vymenovaním.

Na zasadnutí 4. decembra 2025 si plénum snemu vypočulo informáciu o pokračujúcej integrácii ústavov SAV. Snem SAV s pripomienkami schválil Zásady tvorby návrhu a rozdelenia rozpočtu rozpočtovej kapitoly SAV pre rok 2026. Po rozsiahlej diskusii Snem SAV schválil odporúčanie výboru snemu neprerokovať predložené dodatky pravidiel výberového konania na obsadzovanie miesta riaditeľa v. v. i. a vedúceho organizačnej zložky v. v. i. založenej SAV a navrhol ich predložiť na schválenie Snemu SAV až po predchádzajúcom prerokovaní v legislatívnej komisii, rade riaditeľov a výbore snemu.

Na zasadnutia výboru snemu boli podľa aktuálnej potreby prizývaní vybraní členovia Predsedníctva SAV a vedúci Úradu SAV, s ktorými výbor konzultoval aktuálne problémy akadémie a predovšetkým pripravované materiály predkladané na plenárne zasadnutia snemu a pripomienky k nim. Členky a členovia výboru snemu boli z titulu svojej funkcie členmi komisií a poradných orgánov SAV. Zástupcovia výboru sa v roku 2025 zúčastnili všetkých riadnych zasadnutí Predsedníctva SAV. Predseda snemu na úvodnom zasadnutí Vedeckej rady SAV odovzdal jej členom menovacie dekréty a zúčastnil sa aj ďalšieho zasadnutia tohto orgánu. Členovia výboru snemu, zvlášť predsedovia komôr, sa zúčastnili aj na ďalších oficiálnych podujatiach SAV.

Zloženie výboru Snemu SAV v roku 2025 do 22. 4. 2025 (funkčné obdobie 2021 – 2025)

Mgr. Ľuboš Kľučár, PhD.

predseda Snemu SAV

predseda 2. komory Snemu SAV

Ústav molekulárnej biológie SAV, v. v. i.

Mgr. Radoslav Passia, Ph.D.

podpredseda Snemu SAV

predseda 3. komory Snemu SAV

Ústav slovenskej literatúry SAV, v. v. i.

RNDr. Katarína Gmucová, CSc.

podpredsedníčka Snemu SAV

predsedníčka 1. komory Snemu SAV

Fyzikálny ústav SAV, v. v. i.

MVDr. Daniela Antolová, DrSc.

Parazitologický ústav SAV, v. v. i.

RNDr. Ján Gálik, CSc.

Neurobiologický ústav Biomedicínskeho centra SAV, v. v. i.

Ing. Veronika Hvozdíková, PhD.

Ekonomický ústav SAV, v. v. i.

Ing. Michal Kadúć

Centrum spoločných činností SAV, v. v. i. – o. z. Výpočtové stredisko SAV

Ing. Anna Kalistová, PhD.

Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i. – o. z. Spoločenskovedný ústav SAV

doc. RNDr. Karol Nemoga, CSc.

Matematický ústav SAV, v. v. i.

Zloženie výboru Snemu SAV od 23. 4. 2025 (funkčné obdobie 2025 – 2029)

Mgr. Radoslav Passia, Ph.D.

Ústav slovenskej literatúry SAV, v. v. i.

predseda Snemu SAV

predseda 3. komory Snemu SAV

Mgr. Ľuboš Kľučár, PhD.

Ústav molekulárnej biológie SAV, v. v. i.

podpredseda Snemu SAV

predseda 2. komory Snemu SAV

RNDr. Katarína Gmucová, CSc.

Fyzikálny ústav SAV, v. v. i.

podpredsedníčka Snemu SAV

predsedníčka 1. komory Snemu SAV

doc. RNDr. Monika Barteková, PhD.

Centrum experimentálnej medicíny SAV, v. v. i.

Ústav pre výskum srdca

RNDr. Daniela Gašperíková, DrSc.
Biomedicínske centrum SAV, v. v. i.
Ústav experimentálnej endokrinológie BMC SAV, v. v. i.

Ing. Veronika Hvozdíková, PhD.
Ekonomický ústav SAV, v. v. i.

Mgr. Marián Jakubík, PhD.
Astronomický ústav SAV, v. v. i.

Ing. Anna Kalistová, PhD.
Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i.
Spoločenskovedný ústav

Dr. Ing. František Šimančík
Ústav materiálov a mechaniky strojov SAV, v. v. i.

8.2 Predsedníctvo SAV

Predsedníctvo Slovenskej akadémie vied (ďalej tiež „P SAV“, alebo „predsedníctvo akadémie“) je výkonný samosprávny orgán akadémie, ktorého vnútorná štruktúra a pôsobnosť je definovaná § 10 zákona č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied v znení neskorších predpisov a čl. XIII Štatútu SAV. V zmysle § 8 ods. 7 písm. i) Zákona o SAV počet podpredsedov akadémie a počet členov predsedníctva akadémie určuje Snem SAV. V súlade s ustanovením čl. VIII Štatútu boli vymenovaní 6 podpredsedovia akadémie, z toho 3 prierezoví - pre ekonomiku a legislatívu, pre vedu, výskum a inovácie a pre zahraničné styky a traja podpredsedovia pre jednotlivé oddelenia vied.

P SAV ako kolektívny orgán prijíma rozhodnutia na svojich zasadnutiach formou uznesení. Formu a spôsob rokovania P SAV upravuje Rokovací poriadok P SAV. Zasadnutia P SAV zvoláva a riadi predseda akadémie, alebo ním poverený podpredseda akadémie. Konajú sa zvyčajne raz mesačne, spravidla druhý štvrtok v mesiaci.

Program zasadnutia sa zostavuje podľa schválenej štruktúry a obsahuje tieto základné body rokovania:

1. Informácie o rokovaniach, podujatiach, akciách, cestovné správy
2. Kontrola plnenia uznesení a úloh P SAV (uznesenia "C" - písomne, ostatné, ktoré nemusia byť zachytené v zápisnici - ústne)
3. Zápisnice a programy rokovaní orgánov akadémie
4. Koncepcie, analýzy, správy o činnosti
5. Ekonomické a rozpočtové otázky
6. Legislatívne a právne otázky (vnútorné predpisy akadémie, zásady, pripomienkové konania, zakladacie listiny, súdne spory a i.)
7. Domáce projekty (VEGA, APVV, SASPRO, IMPULZ a i.)
8. MVTS (projekty vrátane RP EÚ, NATO a i., dohody, stanoviská)
9. Zahraničné styky (návrhové listy, pozvania)
10. Doktorandské štúdium, vzdelávanie, spolupráca s VŠ, SRK
11. Ceny a vyznamenania (SAV, iných orgánov)
12. Personálne otázky (výberové konania, menovania, nominácie do orgánov)
13. Akreditácie, hodnotenia
14. Aplikácia výsledkov (spolupráca, patenty)
15. Popularizácia výsledkov (konferencie, semináre, výstavy, TK, DOD, médiá a iné)
16. Informačný systém (edičná činnosť SAV, časopisy, databázy, SANET, web)
17. Dislokačné opatrenia
18. Kontrolná a audítorská činnosť
19. Snem SAV, VR SAV, UčSS, odborové zväzy pôsobiace na pôde SAV, ÚOŠS
20. Iné

Na zasadnutiach P SAV sa pravidelne zúčastňovali zástupcovia Snemu SAV. Na návrh predkladateľa materiálu, predovšetkým k prerokovaniu ekonomických a rozpočtových otázok, legislatívnym a právnym problémom sa prizývali predstavitelia rady riaditeľov. K materiálom, ktoré sa týkali pracovných a sociálnych záujmov a mzdových nárokov zamestnancov akadémie boli prizývaní predsedovia OZ pracovníkov SAV a OZ veda a výskum.

Rok 2025 bol rokom volieb do samosprávnych orgánov akadémie. Do júna 2025 pôsobilo 15-členné Predsedníctvo SAV zvolené na funkčné obdobie 2021 – 2025 v zložení:

- prof. RNDr. Pavol Šajgalík, DrSc., predseda SAV
- prof. RNDr. Peter Samuely, DrSc., podpredseda SAV pre vedu, výskum a inovácie
- prof. MVDr. Juraj Koppel, DrSc., podpredseda SAV pre ekonomiku a legislatívu
- Mgr. Zuzana Panczová, PhD., podpredsedníčka SAV pre zahraničné styky
- MUDr. Mgr. Tomáš Hromádka, PhD., zástupca podpredsedníčky SAV pre zahraničné styky, zástupca podpredsedu SAV pre 2. OV
- Mgr. Martin Venhart, PhD., podpredseda SAV pre 1. OV
- prof. RNDr. Karol Marhold, DrSc., podpredseda SAV pre 2. OV
- RNDr. Miroslav Morovics, CSc., podpredseda SAV pre 3. OV
- Ing. Ivana Budinská, PhD.
- RNDr. Pavol Siman, PhD.
- Dr. Ing. František Šimančík
- prof. RNDr. Ľubica Lacinová, DrSc.
- Mgr. Róbert Karul, PhD.
- Mgr. Michal Kšiňan, PhD.
- Ing. Marek Radvanský, PhD.

Do júna 2025 sa konalo:

- 5 riadnych zasadnutí P SAV, z toho dve zasadnutia boli výjazdové (zasadnutia dňa 17. 1. 2025 a 15. 5. 2025 sa konali v Košiciach),
- 5 rokovaní per rollam.

Na svojich zasadnutiach Predsedníctvo SAV

prerokovalo a zobralo na vedomie:

- analýzu činnosti dozorných rád v. v. i., návrh optimalizácie činnosti dozorných rád v. v. i.,
- analýzu systému podpory a hodnotenia kvality výskumu v SAV,
- analýzu procesu transformácie organizácií SAV na v. v. i. (apríl 2025),
- informáciu o stave projektového zásobníka SAV a stave limitu verejných výdavkov v roku 2025,
- návrhy na udelenie cien SAV,

- odporúčania pre činnosť dozorných rád v. v. i.,
- zámer vytvorenia informačného systému pre dozorné rady,
- návrh metodického usmernenia P SAV k postupu a spôsobom nakladania s trvalo nepotrebnými hnuiteľnými vecami a hnuiteľnými vecami nespôsobilými slúžiť svojmu účelu vo vlastníctve v. v. i. založených SAV,

schválilo:

- Štatút kompenzačného príspevku pre čerstvých absolventov a absolventky doktorandského štúdia,
- dodatok č. 3 k Štatútu Podporného fondu Štefan Schwarza na vytváranie postdoktorandských miest v SAV,
- správu o činnosti programu SASPRO 2 k 31. 12. 2024,
- vyhlásenie výzvy na predkladanie žiadostí o financovanie projektov z Malej projektovej schémy SAV na rok 2025,
- kritériá pre poskytovanie motivačného štipendia doktorandom a doktorandkám dennej formy doktorandského štúdia za akademický rok 2024/2025,
- ročné hodnotenie a výkonové financovanie vedeckých organizácií SAV v roku 2025 za výkony v roku 2022 a 2023,
- zásady náboru a výberu zamestnancov vo v. v. i. SAV,
- smernicu o správe majetku štátu Slovenskou akadémiou vied č. 1/2025,
- výsledky súťaže doktorandov a doktorandiek a súťaže mladých vedeckých pracovníkov/pracovníčok SAV do 35 rokov,
- návrh jubilantov na udelenie Pozdravného listu Predsedníctva SAV na seminári „Významné osobnosti SAV 2025“,
- zámer prieskumu pracovnej atmosféry v organizáciách SAV,
- pravidlá odmeňovania riaditeľa verejnej výskumnej inštitúcie založenej Slovenskou akadémiou vied,
- návrh na vyhlásenie piatej výzvy na podávanie žiadostí v rámci programu Impulz,
- návrh na vyhlásenie siedmej výzvy na podávanie žiadostí v rámci Programu grantov pre doktorandov SAV – Doktograd,
- návrh na ocenenie špičkových publikácií,

udelilo:

- Cenu SAV za popularizáciu a spoločenské aplikácie vedy za rok 2024 a viaceré vyznamenania, ktorých udeľovanie je v právomoci P SAV.

V rámci bodu programu - ekonomické a rozpočtové otázky - P SAV pravidelne rokovalo o návrhoch na úpravu rozpočtu SAV a organizácií SAV, o stave projektového zásobníka SAV a zásobníka priorit rozvoja areálu SAV 2025. Na zasadnutí dňa 12. 3. 2025 schválilo návrh záverečného účtu kapitoly SAV za rok 2024 a na aprílovom zasadnutí o. i. prerokovalo rozbor čerpania mzdových prostriedkov za rok 2024.

P SAV pravidelne schvaľovalo domáce projekty a projekty medzinárodnej vedecko-technickej spolupráce, personálne otázky, ako aj dislokačné opatrenia.

Na základe výsledkov volieb predsedu SAV v Sneme SAV prezident Slovenskej republiky Peter Pellegrini vymenoval s účinnosťou od 6. júna 2025 Mgr. Martina Venharta, DrSc., za predsedu Slovenskej akadémie vied. S rovnakou účinnosťou boli vymenovaní za členov a členky P SAV na funkčné obdobie 2025 – 2029:

- MVDr. Daniela Antolová, DrSc.
- Ing. Miroslav Blaženec, PhD.
- Mgr. Denisa Fedáková, PhD.
- MUDr. Mgr. Tomáš Hromádka, PhD.
- doc. RNDr. Pavol Hvizdoš, DrSc.
- RNDr. Dana Jurkovičová, DrSc.
- Mgr. Róbert Karul, PhD.
- Ing. Martin Nosko, PhD.
- Mgr. Zuzana Panczová, PhD.
- Ing. Marek Radvanský, PhD.
- RNDr. Pavol Siman, PhD.
- Ing. Ján Zelenka, PhD.

V zmysle čl. XIII ods. 2 Štatútu SAV sa počet členov P SAV oproti predchádzajúcemu funkčnému obdobiu znížil o dvoch.

P SAV zvolené na funkčné obdobie 2025 – 2029 malo v roku 2025:

- 7 riadnych zasadnutí,
- 2 mimoriadne (25. 11. 2025 a 26. 8. 2025)
- 3 rokovania per rollam.

Na prvom zasadnutí dňa 12. 6. 2025 Predsedníctvo SAV v tajnom hlasovaní zvolilo kandidátov na podpredsedov SAV, ktorých následne do funkcií vymenoval predseda SAV:

- Ing. Mareka Radvanského, PhD., za podpredsedu SAV pre ekonomiku a legislatívu,
- MUDr. Mgr. Tomáša Hromádku, PhD., za podpredsedu SAV pre vedu, výskum a inovácie,
- Mgr. Zuzanu Panczovú, PhD., za podpredsedníčku SAV pre zahraničné styky,
- doc. RNDr. Pavla Hvizdoša, DrSc., za podpredsedu SAV pre 1. oddelenie vied,
- MVDr. Danielu Antolovú, DrSc., za podpredsedníčku SAV pre 2. oddelenie vied
- Mgr. Denisu Fedákovú, PhD., za podpredsedníčku SAV pre 3. oddelenie vied.

Zároveň predsedníctvo akadémie schválilo kompetencie členov Predsedníctva SAV a návrh na vymenovanie predsedov komisií SAV na funkčné obdobie 2025 – 2029.

Program ďalších zasadnutí P SAV sa už zostavoval podľa schválenej štruktúry.

Predsedníctvo SAV

zobralo na vedomie:

- informáciu o príprave „Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2040 – Slovensko 2040“,
- informáciu o návrhu viazania výdavkov kapitoly SAV v rámci konsolidačných opatrení na roky 2026 až 2028,
- správu o zisteniach z interného auditu kybernetickej bezpečnosti a informáciu o stave kybernetickej a informačnej bezpečnosti na Úrade SAV,
- informáciu o integračných procesoch v. v. i. súvisiacich s plnením výkonnostných zmlúv SAV,
- materiál „Ukončenie analýzy procesu transformácie organizácií SAV na v. v. i.“,

schválilo:

- návrh na nomináciu zástupcov SAV do medzinárodných organizácií,
- návrhy na členov komisií SAV,
- vyhlásenie architektonickej súťaže na 3 nové objekty v areáli SAV,
- Štatút a rokovací poriadok Komisie SAV pre vyhodnocovanie medzinárodných projektov (K-VMP),
- Štatút a rokovací poriadok Komisie SAV pre zahraničné styky (KZS),
- Etický kódex SAV,
- Štatút a rokovací poriadok Komisie SAV pre médiá, komunikáciu a program Otvorená akadémia,
- Štatút a rokovací poriadok Komisie SAV pre informačné a komunikačné technológie,
- Štatút a rokovací poriadok Komisie SAV pre životné prostredie a klimatickú zmenu,
- dodatok č. 5 k Štatútu Programu grantov pre doktorandov SAV,
- dodatok č. 3 k Štatútu hodnotiacej komisie Programu grantov pre doktorandov SAV,
- Štatút a rokovací poriadok Edičnej rady SAV,
- Štatút a rokovací poriadok Komisie SAV pre hodnotenie vedy,
- Štatút a rokovací poriadok hodnotiacich panelov výkonnostných zmlúv SAV,
- Organizačný poriadok Úradu SAV,
- Štatút a rokovací poriadok Komisie SAV pre spoluprácu s vedeckými spoločnosťami,
- osnovu a harmonogram prípravy Výročnej správy o činnosti a hospodárení organizácie SAV za rok 2025;
- osnovu a harmonogram prípravy Výročnej správy SAV za rok 2025;
- opatrenie Predsedníctva SAV k Súboru odporúčaných smerníc a predpisov pre verejné výskumné inštitúcie v zakladateľskej pôsobnosti Slovenskej akadémie vied,

- návrh na úpravu Pravidiel výberového konania na obsadzovanie miesta riaditeľa verejnej výskumnej inštitúcie,
- návrh na úpravu Pravidiel výberového konania na obsadzovanie miesta vedúceho organizačnej zložky verejnej výskumnej inštitúcie,
- metodiku ročného hodnotenia a výkonového financovania vedeckých organizácií SAV v roku 2026,
- návrh rozpisu valorizácie pre vedeckých pracovníkov od 1. 9. 2025,
- správu o zúčtovaní finančných vzťahov SAV so štátnym rozpočtom za rok 2024,
- návrh racionalizácie štruktúry Centra spoločných činností SAV, v. v. i.,
- vecný zámer zrušiť Ústav politických vied Slovenskej akadémie vied, v. v. i., s likvidáciou, na základe predloženého návrhu Dozornej rady Ústavu politických vied Slovenskej akadémie vied, v. v. i.,
- Akčný plán budovania kybernetickej bezpečnosti Úradu SAV,
- návrh optimalizácie činností dozorných rád v. v. i.,
- návrhy na členov dozorných rád v. v. i. 2026 – 2027,
- opatrenie Predsedníctva SAV zohľadňujúce získanie vedeckej hodnosti DrSc.,
- zriadenie Komisie hlavnej architektky SAV a Štatút a rokovací poriadok Komisie hlavnej architektky SAV,
- výzvu návratovej projektovej schémy SAV pre rodičov po materskej a/alebo rodičovskej dovolenke,
- revidovaný Akčný plán HRS4R SAV na obdobie 2025 – 2028,
- výsledky konkurzu Podporného fondu Štefana Schwarza na vytváranie postdoktoradských miest v SAV,
- výsledky výberu žiadateľov o kompenzačný príspevok na udržanie si a získanie kvalitných mladých vedcov v SAV, ktorý navrhla Rada SAV pre vzdelávanie a doktorandské štúdium,
- kompenzačný príspevok na udržanie si a získavanie kvalitných mladých vedcov v SAV,

súhlasilo:

- so zámerom na vytvorenie nového vizuálu SAV,
- so zámerom zabezpečenia školení pre riaditeľov a budúcich lídrov SAV,
- s návrhom Zásad návrhu a rozdelenia rozpočtu akadémie na rok 2026.

P SAV pravidelne rokovalo o návrhoch na úpravu rozpočtu SAV a organizácií SAV, o stave projektového zásobníka SAV a zásobníka priorít rozvoja areálu SAV 2025, schvaľovalo domáce projekty a projekty medzinárodnej vedecko-technickej spolupráce, riešilo personálne otázky, návrhy na vyznamenania, ktoré udeľuje P SAV, ako aj viaceré dislokačné opatrenia.

Úlohy a ciele pre funkčné obdobie predsedníctva akadémie 2025 – 2029 sú konkretizované v Programovom vyhlásení Predsedníctva SAV, ktoré schválil Snem SAV na svojom zasadnutí dňa 23. 9. 2025, a v Akčnom pláne Predsedníctva SAV.

8.3 Vedecká rada SAV

Vedecká rada Slovenskej akadémie vied (ďalej tiež „VR SAV“ alebo „vedecká rada akadémie“) je samosprávny orgán akadémie na riešenie vedeckých a koncepcných úloh. Právomoci vykonáva podľa 9 ods. 5 Zákona o SAV.

Zasadnutia vedeckej rady akadémie, ktoré zvoláva jej predseda, sa určujú polročnými plánmi. Predsedom VR SAV je v zmysle § 9 ods. 2 Zákona o SAV predseda akadémie. Na zasadnutia vedeckej rady akadémie sa pravidelne prizýva predseda snemu akadémie. Vo funkčnom období 2021 – 2025 sa na zasadnutia pravidelne prizýval aj predseda Učenej spoločnosti Slovenska, ktorý sa v novom funkčnom období stal jej riadnym členom. Na určenú časť rokovania sú pozývaní uchádzači o udelenie vedeckej hodnosti DrSc. a predsedovia príslušných komisií pre obhajoby.

Rok 2025 bol rokom volieb do samosprávnych orgánov SAV. Nadväzne na ustanovenie § 9 zákona č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied sa zloženie členstva Vedeckej rady SAV v priebehu roka 2025 zmenilo.

Do júna 2025 pôsobila Vedecká rada SAV v zložení:

Predseda:

- prof. RNDr. Pavol Šajgalík, DrSc., predseda SAV

Podpredseda:

- prof. JUDr. Marek Števček, PhD., rektor Univerzity Komenského v Bratislave

Členovia ex offio: (členovia Predsedníctva SAV podľa § 9 ods. 3 zákona č. 133/2002 Z. z. Slovenskej akadémii vied v platnom znení):

- prof. RNDr. Peter Samuely, DrSc., podpredseda SAV pre vedu, výskum a inovácie
- prof. MVDr. Juraj Koppel, DrSc., podpredseda SAV pre ekonomiku a legislatívu
- Mgr. Zuzana Panczová, PhD., podpredsedníčka SAV pre zahraničné styky
- Mgr. Martin Venhart, PhD., podpredseda SAV pre 1. OV
- prof. RNDr. Karol Marhold, DrSc., podpredseda SAV pre 2. OV
- RNDr. Miroslav Morovics, CSc., podpredseda SAV pre 3. OV
- Ing. Ivana Budinská, PhD.
- RNDr. Pavol Siman, PhD.
- Dr. Ing. František Simančík
- MUDr. Mgr. Tomáš Hromádka, PhD.
- prof. RNDr. Ľubica Lacinová, DrSc.
- Mgr. Róbert Karul, PhD.
- Mgr. Michal Kšiňan, PhD.
- Ing. Marek Radvanský, PhD.

Externí členovia Vedeckej rady SAV:

- prof. Ing. Peter Mésároš, PhD., rektor Technickej univerzity v Košiciach
- Dr. h. c. prof. h. c. Dr. Ing. Oliver Moravčík, rektor Slovenskej technickej univerzity v Bratislave
- prof. MUDr. Daniel Pella, PhD., rektor Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
- doc. Dr. Ing. Peter Vrábek, výrobnotechnický riaditeľ, RONA, a. s., Lednické Rovne
- prof. RNDr. Eva Zažímalová, CSc., predsedníčka Akadémie vied ČR
- prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc., MBA, Univerzita Karlova, Praha, ČR

Vedecká rada v tomto zložení zasadala v roku 2025 spolu trikrát, a to 12. 2., na mimoriadnom zasadnutí dňa 1. 4. a 14. 5. 2025.

Na týchto zasadnutiach:

udelila

- vedeckú hodnosť doktora lekárskych vied prof. MUDr. Borisovi Mravcovi, PhD., vysokoškolskému pedagógovi a vedeckému pracovníkovi Fyziologického ústavu
- LF UK v Bratislave, na základe úspešnej obhajoby doktorskej dizertácie „Neurobiológia nádorových chorôb: nový smer výskumu etiopatogenézy nádorových chorôb“ vo vednom odbore: 010617 neurovedy,
- vedeckú hodnosť doktora vied o umení prof. PhDr. Dagmar Inšitorisovej, PhD., profesorky Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, na základe úspešnej obhajoby doktorskej dizertácie „Interpretácia divadelného diela v teoretickom a pragmatickom kontexte“ vo vednom odbore: teória a dejiny divadla (060403),
- vedeckú hodnosť doktora biologických vied prof. Mgr. Ivete Herichovej, PhD., profesorky Katedry živočíšnej fyziológie a etológie Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave, na základe úspešnej obhajoby doktorskej dizertácie 17. 6. 2024 na tému „Význam cirkadiánneho systému v regulácii progresie kolorektálneho karcinómu vo vednom odbore: 010607 Fyziológia živočíchov,
- vedeckú hodnosť doktora technických vied prof. Ing. Petrovi Jurčimu, PhD., profesorovi Materiálovo-technologickej fakulty Slovenskej technickej univerzity v Bratislave so sídlom v Trnave, na základe úspešnej obhajoby doktorskej dizertácie „Cryogenic treatment of high alloyed chromium-vanadium ledeburitic steels“ vo vednom odbore: 020500 Materiálové inžinierstvo,
- vedeckú hodnosť doktora technických vied Ing. Martinovi Balogovi, PhD., samostatnému vedeckému pracovníkovi Ústavu materiálov a mechaniky strojov SAV, v. v. i., v Bratislave na základe úspešnej obhajoby doktorskej dizertácie „Inovatívne kompozity s kovovou maticou pripravené práškovou metalúrgiou“ vo vednom odbore: 020500 Materiálové inžinierstvo,
- vedeckú hodnosť doktora technických vied doc. RNDr. Adriane Zeleňáčkovej, PhD., docentke Prírodovedeckej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, na

základe úspešnej obhajoby doktorskej dizertácie “Magnetic nanoparticles for advanced applications“ vo vednom odbore: 020500 Materiálové inžinierstvo,

- vedeckú hodnosť doktora technických vied doc. Dr. Ing. Danielovi Križanovi, pracovníkovi Voestalpine Stahl GmbH, Linz, Rakúsko, na základe úspešnej obhajoby doktorskej dizertácie "Research and development of advanced high strength steels containig metastable retained austenite" vo vednom odbore: 020500 Materiálové inžinierstvo,
- vedeckú hodnosť doktora technických vied doc. Dr. Ing. Michalovi Puškárovi, PhD., pracovníkovi Strojníckej fakulty Technickej univerzity v Košiciach, na základe úspešnej obhajoby doktorskej dizertácie „Methods for control of the advanced low-temperature technologies and application of the numerical and experimental methods in optimization of combustion process“ vo vednom odbore: 020300 Strojárstvo.

V zmysle čl. XXI ods. 1 Štatútu Slovenskej akadémie vied udelila:

Zlatú medailu SAV

- prof. RNDr. Pavlovi Šajgalíkovi, DrSc.
- prof. RNDr. Petrovi Samuelymu, DrSc.

Medailu za podporu vedy

- PhDr. Eve Kowalskej, DrSc.,
- doc. RNDr. Pavlovi Hvizdošovi, DrSc.
- PhDr. Petrovi Slavkovskému, DrSc.
- RNDr. Miroslavovi Tiborovi Morovicsovi, CSc.
- Dr. Ing. Františkovi Simančíkovi

Cenu SAV za výsledky medzinárodnej vedecko-technickej spolupráce

- kolektívu pracovníkov oddelenia biofyziky Ústavu experimentálnej fyziky SAV, v. v. i., v zložení: RNDr. Ing. Katarína Šipošová, PhD., MUDr. Andrey Musatov, DrSc., RNDr. Ivana Garčárová a Dagmar Sedláková za súbor prác Vzájomná súhra oxidačného stresu a amyloidogenézy proteínov: využitie sily nanočastíc, výška odmeny: 6 000 EUR,

Cenu SAV za výsledky vedeckovýskumnej práce

- pracovnému tímu Centra biológie rastlín a biodiverzity SAV, v. v. i., pod vedením Mgr. Maksyma Danchenka, PhD., v zložení Mgr. Olha Lakhneko, PhD., Mgr. Maryna Kryvokhyzha, PhD. a MSc. Shubhi Mishra za vedeckú prácu Pokročilý výskum stresu rastlín,
- prof. Elene Marushiakovej a prof. Veselinovi Popovi z Ústavu etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i., za publikáciu Stalin vs. Gypsies – Roma and Political Repressions in the USSR,

- Barbore Buzássyovej, PhD., z Historického ústavu SAV, v. v. i., za vedeckú monografiu The Eastern Bloc and Sub-Saharan Africa - Czechoslovakia, UNESCO and Development Aid from the 1960s and Beyond,

Cenu SAV za výsledky vedeckovýskumnej práce pre mladých pracovníkov

- Oliverovi Zajacovi, PhD., z Historického ústavu SAV, v. v. i., za monografiu Hôtel Lambert and the Austrian Empire, 1831–1846: The Political Discourse and Activities of Adam Jerzy Czartoryski,
- Medzinárodnú cenu SAV za rok 2025 za vynikajúce dielo v oblasti prírodných vied francúzskemu vedcovi Dr. Christophovi Marcenatovi,

schválila:

- Výročnú správu o činnosti Slovenskej akadémie vied za rok 2024,
- prof. RNDr. Ľubicu Lacinovú, DrSc., za členku Poroty pre udeľovanie Medzinárodnej ceny SAV,

Na mimoriadnom zasadnutí dňa 1. 4. 2025 vedecká rada akadémie udelila prof. Antonovi Zeilingerovi čestnú vedeckú hodnosť doktora fyzikálno-matematických vied za jeho prínos v oblasti kvantových technológií.

Po skončení riadneho programu rokovania dňa 12. 2. 2025 predseda VR SAV privítal laureátov štátneho vyznamenania zo SAV, historičku PhDr. Evu Kowalskú, DrSc., a matematika prof. RNDr. Anatolija Dvurečenského, DrSc. Pozvaný bol aj ekonóm prof. Ing. Juraj Sipko, PhD., MBA, ktorý sa však nemohol zúčastniť. Prof. P. Šajgalík im vyjadril uznanie a poďakovanie za dosiahnuté vedecké výsledky a úspešnú reprezentáciu SAV.

Vedecká rada SAV bola v zmysle § 9 ods. 3 Zákona o SAV kreovaná na nové funkčné obdobie 2025 – 2029 takto:

- a) predseda akadémie, podpredsedovia akadémie, predseda učenej spoločnosti a ďalší významní vedci akadémie vymenovaní predsedom snemu akadémie na základe voľby v sneme akadémie a
- b) členovia, ktorých vymenuje predseda snemu akadémie na návrh Rady vlády Slovenskej republiky pre vedu, techniku a inovácie zo sektorov výskumu a vývoja podľa osobitného predpisu okrem sektora verejných výskumných inštitúcií; počet členov vymenovaných predsedom snemu akadémie na návrh Rady vlády Slovenskej republiky pre vedu, techniku a inovácie je najmenej o jedného člena nižší ako počet členov podľa písmena a).

Podľa čl. XIV ods. Štatútu SAV bol počet interných členov VR SAV definovaný v § 9 ods. 1, písm.

a) Zákona o SAV stanovený na 14.

Zloženie VR SAV na funkčné obdobie 2025 – 2029:

Predseda Vedeckej rady SAV

- Mgr. Martin Venhart, DrSc., predseda SAV

Podpredseda Vedeckej rady SAV

- prof. RNDr. Pavol Šajgalík, DrSc., nominácia Rady vlády Slovenskej republiky pre vedu, techniku inovácie, člen Vedeckej rady TUKE, člen Vedeckej rady UPJŠ v Košiciach

Ďalšie členky a členovia Vedeckej rady SAV

- MVDr. Daniela Antolová, DrSc., podpredsedníčka SAV pre 2. OV
- RNDr. Imrich Barák, DrSc., Ústav molekulárnej biológie SAV, v. v. i.
- Ing. Alexej Beljajev, nominácia Rady vlády Slovenskej republiky pre vedu, techniku inovácie, Asociácia priemyselných zväzov a dopravy
- Mgr. Denisa Fedáková, PhD., podpredsedníčka SAV pre 3. OV
- doc. Ing. Fedor Gömöry, DrSc., Elektrotechnický ústav SAV, v. v. i.
- prof. Mgr. Peter Halama, PhD., Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i., o. z. Ústav experimentálnej psychológie
- prof. MUDr. Dr.h.c. Robert Hatala, CSc., FESC, FACC, – nominácia Rady vlády Slovenskej republiky pre vedu, techniku inovácie, Národný ústav srdcových a cievnych chorôb, UK Bratislava
- Ing. Ján Hrinko, PhD., nominácia Rady vlády Slovenskej republiky pre vedu, techniku inovácie, Ekonomická univerzita v Bratislave
- MUDr. Mgr. Tomáš Hromádka, PhD., podpredseda SAV pre vedu, výskum a inovácie
- doc. RNDr. Pavol Hvizdoš, DrSc., podpredseda SAV pre 1. OV
- prof. RNDr. Ľubica Lacinová, DrSc., Centrum biovied SAV, v. v. i., o. z. Ústav molekulárnej fyziológie a genetiky SAV
- prof. RNDr. Jozef Masarik, DrSc., nominácia Rady vlády Slovenskej republiky pre vedu, techniku inovácie, Univerzita Komenského v Bratislave
- prof. Dr. Ing. arch. Henrieta Moravčíková, Historický ústav SAV, v. v. i.
- RNDr. Jozef Noga, predseda Učenej spoločnosti Slovenska
- Mgr. Zuzana Panczová, PhD., podpredsedníčka SAV pre zahraničné styky
- prof. RNDr. Silvia Pastoreková, DrSc., Biomedicínske centrum SAV, v. v. i.
- prof. Ing. Michal Puškár, DrSc., nominácia Rady vlády Slovenskej republiky pre vedu, techniku inovácie, Technická univerzita v Košiciach
- prof. RNDr. Miroslava Rabajdová, PhD., nominácia Rady vlády Slovenskej republiky pre vedu, techniku inovácie, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
- Ing. Marek Radvanský, PhD., podpredseda SAV pre ekonomiku a legislatívu
- Dr. h. c. prof. Ing. Ľubomír Šooš, PhD., nominácia Rady vlády Slovenskej republiky pre vedu, techniku inovácie, Slovenská technická univerzita v Bratislave

Vedecká rada v tomto zložení sa v roku 2025 zišla len raz, a to na zasadnutí dňa 3. decembra.
Na tomto zasadnutí VR SAV:

zvolila

- prof. RNDr. Pavla Šajgalíka, DrSc., za podpredsedu Vedeckej rady SAV,

udelila

- vedeckú hodnosť doktora filozofických vied Jonovi Stewartovi, PhD., Dr. habil. phil. et theol., samostatnému vedeckému pracovníkovi Filozofického ústavu SAV, v. v. i., v Bratislave na základe úspešnej obhajoby doktorskej dizertácie „Hegel’s Interpretation of the Religions of the World: The Logic of the Gods“ (Oxford: Oxford University Press 2018) vo vednom odbore: 060301 Dejiny filozofie,
- vedeckú hodnosť doktora biologických vied Mgr. Petrovi Vršanskému, PhD., samostatnému vedeckému pracovníkovi Ústavu zoológie SAV, v. v. i., na základe úspešnej obhajoby doktorskej dizertácie „Spoločenstvá švábov dlhodobo ovplyvňujú globálne ekosystémy“ vo vednom odbore 010609 Fyziológia živočíchov,
- vedeckú hodnosť doktora biologických vied doc. RNDr. Monike Bartekovej, PhD., samostatnej vedeckej pracovníčke Ústavu pre výskum srdca SAV, o. z. Centra experimentálnej medicíny SAV, v. v. i., na základe úspešnej obhajoby doktorskej dizertácie „Modulácia fyziologických funkcií a molekulárnej signalizácie v srdci vystavenom ischemicko-reperfúznemu poškodeniu a vybraným neischemickým stavom“ vo vednom odbore 010609 Fyziológia živočíchov,
- vedeckú hodnosť doktora biologických vied Mgr. Eve Špitalskej, PhD., samostatnej vedeckej pracovníčke Virologického ústavu, o. z. Biomedicínskeho centra SAV, v. v. i., na základe úspešnej obhajoby doktorskej dizertácie „Diverzita pôvodcov rickettsiálnych ochorení a iných kliešťami prenášaných mikroorganizmov, ich ekológia a nimi spôsobené ochorenia ľudí s možnosťou ich terapie (Diversity of causative agents of rickettsial diseases and other tick-borne microorganisms, their ecology, and human diseases caused by them with therapy possibilities) vo vednom odbore: 010613 Mikrobiológia,

schválila

- Rokovací poriadok Vedeckej rady SAV,
- zloženie Komisie pre posudzovanie vedeckej kvalifikácie,
- zloženie Poroty pre udeľovanie Medzinárodnej ceny SAV na funkčné obdobie 2025 – 2029,

udelila

- Zlatú medailu SAV RNDr. Eve Majkovej, DrSc., za celoživotné dielo,

zobrala na vedomie

- Programové vyhlásenie Predsedníctva SAV na obdobie 2025 – 2029.

Na záver rokovania predseda SAV informoval o tom, že bol v zmysle uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 358/2025 vymenovaný za člena koordinačnej skupiny k zabezpečeniu vypracovania „Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2040 – Slovensko 2040“. Nadväzne na uvedené vymenoval pracovnú skupinu, ktorá sa bude podieľať na vypracovaní predmetného materiálu.

8.4 Učená spoločnosť Slovenska

Učená spoločnosť Slovenska (UČSS) v súlade so svojím poslaním vyvíjala aktivity zamerané na podporu vedy, výskumu a vzdelávania na Slovensku. Rada UČSS v zložení J. Noga (predseda), D. Ježová (podpredsedníčka), F. Gömöry (tajomník), M. Fikar, E. Kowalská, Ľ. Lacinová, Ľ. Tomáška rokovala prezenčne 3-krát (v termínoch 10. 1., 10. 6., 22. 8.) a dištančnou formou 4-krát (16. 3. , 12. 5., 13. 6., 28. 8.). Uskutočnili sa dve valné zhromaždenia, dištančne 27. 10. a prezenčne 2. 12. 2025.

Ocenenia akademikom Učenej spoločnosti

Pri príležitosti 32. výročia vzniku Slovenskej republiky udelil prezident SR vyznamenania 18 osobnostiam. Rad Ľudovíta Štúra II. triedy za mimoriadne zásluhy o rozvoj Slovenskej republiky v oblasti vedy a techniky získal akademik Anatolij Dvurečenskij. Pribinov kríž II. triedy za mimoriadne zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky získala akademička Eva Kowalská.

Akademik Ivo Petráš získal v 28. ročníku oceňovania významných slovenských vedeckých osobností, ktoré organizujú spoločne Slovenská akadémia vied a Zväz slovenských vedeckotechnických spoločností, ocenenie Vedec roka SR.

Prednášky pre verejnosť, spoluorganizovanie podujatí

Z iniciatívy akademičky Ľubice Lacinovej sa aj v roku 2025 uskutočnili dve prednášky pre verejnosť, ktoré v Starom lýceu – Laboratóriu otvorenej spoločnosti na Konventnej ulici v Bratislave moderoval Jaroslav Valent.

- 1. 4. 2025: Človek – hýbateľ, nepriateľ a obeť civilizácie (panelisti akademici UČSS Jozef Bátora a Pavol Prokop, a **Jozef Bátora ml.** z Filozofickej fakulty UK)
- 7. 10. 2025: Od šimpanzov po Tinder: história a evolúcia ľudskej sexuality (panelisti akademici UČSS Gabriel Bianchi a Pavol Prokop, a **Tünde Lengyel** z Historického ústavu SAV, v. v. i.)

Záznamy z diskusií sú k dispozícii na youtube – odklik na link je cez webstránku www.learned.sk, v kolónke „Aktuality“.

Ďalej sa z iniciatívy akademikov UČSS uskutočnili prednášky:

- 6. 5. 2025: New Global Biome System: Zonobiome Patterns and Their Climatic Drivers (Prírodovedecká fakulta UK) prednášateľ akademik Ladislav Mucina,
- 17.11. 2025: Personalizované implantáty (Univerzitný park Technikon na TU Košice) – prednášateľ akademik Jozef Živčák.

Akademici/čky UČSS významne prispeli k úspešnému priebehu súťaže vedeckých talentov „Falling Walls Lab Slovakia 2025 (FWLS 4)“, zastrešenej akademikom Petrom Moczmom, keď vo vedeckom výbore a porote pôsobili: akademičky Katarína Mikušová a Silvia Pastoreková, a akademici Ivo Petráš, Ján Svák, Marek Števček a Martin Venhart.

Mediálna aktivita Učenej spoločnosti

Pokračovala spolupráca s portálom Aktuality.sk na napĺňaní pravidelnej rubriky „Veda, výskum – naša šanca“, ktorú v roku 2021 inicioval a stále sa jej s veľkou energiou venuje akademik Peter Moczo. V roku 2025 bolo uverejnených 20 príspevkov, pokrývajúcich široké spektrum vedných disciplín. Autormi 8 príspevkov sú akademici/akademičky UČSS a 12 doplnili ďalší odborníci. Sú prístupné na internetovej adrese <https://www.aktuality.sk/tema/veda-vyskum-nasa-sanca/>.

Rada UČSS sa vyjadrovala k aktuálnym problémom, zasahujúcim do oblasti vedeckého bádania. 16. 3. 2025 vydala stanovisko ako reakciu na vyjadrenia splnomocnenca vlády SR Petra Kotlára k mRNA vakcínám používaným v prevencii ochorenia Covid-19. Je nepopierateľným faktom, že vďaka týmto očkovacím látkam sa zabránilo miliónom úmrtí. Existujú vedecky podložené údaje o bezpečnosti vakcín na báze mRNA. Naopak, neexistujú žiadne relevantné dáta, ktoré by podporovali tvrdenia prezentované splnomocnencom vlády.

19. 5. 2025 formulovala Rada stanovisko ku Globálnej pandemickej dohode Svetovej zdravotníckej organizácie. Varovala pred spochybňovaním odbornosti založenej na spolupráci tímov z mnohých krajín známych vysoko kvalitným výskumom. Dobrovoľné vylúčenie sa z tejto komunity odmietnutím pandemickej zmluvy pripravovanej Svetovou zdravotníckou organizáciou znamená vzdanie sa prístupu k výsledkom dosiahnutým komunitou celosvetových vedeckých špičiek.

13. 6. 2025 vyjadrila Rada silné znepokojenie nad ideou návrhu novely Ústavy Slovenskej republiky, ktorá rozhodnutia v oblasti vedy, výchovy, vzdelávania či zdravotníctva podriaďuje národným odpovediam na takzvané kultúrno-etické otázky. Zakotvenie takejto myšlienky do ústavy ohrozuje moderné štandardy vedeckého bádania a vzdelávania v súlade s aktuálnym vedeckým poznaním.

28.8. 2025 Rada odsúdila agresívne, dehonestujúce a nepravdivé výroky splnomocnenca vlády Petra Kotlára, ako aj niektorých iných predstaviteľov vládnej koalície, adresované vedkyniam a vedcom, ktorí na základe požiadavky príslušných ministerstiev uskutočnili analýzu vzoriek vakcín proti ochoreniu Covid-19.

Zarezovalo aj stanovisko akademičky Márie Bátorovej, ktorá otvoreným listom predsedovi vlády SR reagovala na jeho vystúpenie počas osláv 81. výročia SNP v Banskej Bystrici. Kriticky sa vyjadrila k citovaniu komunistických ikon, ohradila sa voči zhadzovaniu SAV, a vyjadrila tiež protest proti postupnému a už nápadnému odovzdávaniu Slovenskej republiky Rusku.

Cena za mimoriadny medziodborový vedecký výstup

Rada UČSS rozhodla v tajnom hlasovaní udeliť cenu akademikovi Jozefovi Bátorovi, priekopníkovi multidisciplinárneho prístupu v archeologickom výskume – od moderných metód nedeštruktívnej prospekcie (v spolupráci s RGK SAI vo Frankfurte nad Mohanom, Univerzitou v Heidelbergu a Würzburgu) až po izotopové analýzy kovov s cieľom identifikácie surovinových zdrojov, vrátane výskumu zaniknutých banských diel (v spolupráci s Bergbau Museum Bochum).

Voľby nových členov

Na Valnom zhromaždení, ktoré sa konalo 27. 10. 2025 dištančnou formou, boli v tajnom hlasovaní za členov UčSS zvolení:

- RNDr. Imrich Barák, DrSc.
- RNDr. Igor Broska, DrSc.
- prof. MUDr. Andrea Čalkovská, DrSc.
- prof. MVDr. Daša Čížková, DrSc.
- PhDr. Daniela Dvořáková, DrSc.
- doc. RNDr. Zuzana Gažová, DrSc.
- Prof. RNDr. Jozef Gécz, PhD.
- Mgr. Jaroslav Mosnáček, DrSc.
- prof. MUDr. Juraj Payer, PhD., MPH
- Mgr. Martin Venhart, DrSc.

Novozvoleným akademikom a akademičkám odovzdal predseda UčSS diplomy na Valnom zhromaždení, konanom 2. 12. 2025 vo Vedeckom parku UK. V druhej časti odznela prednáška akademika Vladimíra Zelenáka, venovaná téme súvisiacej s tohtoročným udelením Nobelovej ceny za chémiu v oblasti metaloorganických sietí. Po ukončení zasadnutia sa uskutočnila slávnostná Výročná večera UčSS.

Činnosť Učenej spoločnosti Slovenska je dokumentovaná aktualitami a oficiálnymi dokumentmi spoločnosti na web stránke Učenej spoločnosti Slovenska www.learned.sk.

9 KOMUNIKÁCIA S VEREJNOSŤOU A PROPAGÁCIA VÝSLEDKOV SAV

Komunikáciu Slovenskej akadémie vied s verejnosťou zastrešujú členovia Predsedníctva SAV, niektoré komisie ako poradné a pomocné orgány a v neposlednom rade Referát pre komunikáciu a médiá (RKM) Úradu SAV. RKM v roku 2025 aktívne komunikoval nosné témy akadémie smerom k verejnosti, podieľal sa na propagácii a organizovaní popularizačných, propagačných, slávnostných aj odborných podujatí (tlačové konferencie, Medzinárodná cena SAV, Ceny SAV, Seminár významných osobností SAV atď.). Referát okrem toho zabezpečoval informovanie o stretnutiach a prijatiach na úrovni P SAV, o blížiacich sa podujatiach, zabezpečoval mediálny servis, ako aj foto, audio či videozáznamy. Referát poskytuje dokumentačný a propagačný servis všetkým útvarom Úradu SAV, ústavom a centráram SAV a organizačným zložkám.

Hlavným komunikačným kanálom akadémie je webová stránka SAV www.sav.sk, sociálne siete SAV, YouTube kanál a pravidelný podcast SAV. Stránka SAV – MÉDIÁ pravidelne predstavuje tlačové správy a fotogalériu z podujatí. V roku 2025 naďalej rástol počet fanúšikov sociálnych sietí SAV, poslucháčov Vedeckého podcastu SAV, mediálnych výstupov a sledovateľov videí na platforme YouTube. V rámci propagácie výsledkov SAV spolupracoval RKM aj s Referátom strategického rozvoja SAV (RSR SAV), v gescii ktorého bola organizácia a zabezpečenie účasti SAV na podujatiach Zaži vedu so SAV v Košiciach, Festival vedy a techniky AMAVET, či na veľtrhoch Agrokomplex a Veletrh vedy v Prahe.

V závere roka vstúpila do platnosti nová organizačná štruktúra Úradu SAV, ktorá oba referáty zrušila a ich nástupným útvarom sa stalo Oddelenie pre komunikáciu a PR. Agendu mediálnej komunikácie SAV zastrešuje v novej štruktúre úradu Oddelenie hovorca SAV.

9.1 Popularizačné podujatia a aktivity SAV

My sme SAV

Svoje najväčšie popularizačné podujatie My sme SAV zorganizovala SAV v roku 2025 už po piatykrát, po druhý raz na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave. Na dvojdňovom podujatí sa prezentovalo 25 ústavov a centier SAV z celého Slovenska. Sprievodný program bol symbiózou spojenia vedy, umenia a zábavy, opäť v réžii zamestnancov a zamestnankýň SAV. Súčasťou podujatia bola aj séria interaktívnych desaťminútových prednášok na pódium a nahrávanie Vedeckého podcastu SAV naživo.

Vivat Scientia! Nech žije veda!

Slovenská akadémia vied pokračovala v roku 2025 s regionálnym popularizačným projektom Vivat Scientia! Nech žije veda! Je to projekt, ktorého cieľom je byť ako SAV prítomný a viditeľný v mestách, kde nesídli vysoká škola ani pracovisko akadémie. Takým mestom je Lučenec, kde projekt pokračoval 3. rok a uskutočnilo sa tu 8 prednášok. V roku 2025 sa do projektu zapojilo aj mesto Rožňava, kde sa v tamojšom Kultúrno-kreatívnom centre Kláštor uskutočnilo rovnako 8 prednášok. Z každého podujatia bol vytvorený článok, fotogaléria a video, ktoré sú umiestnené na stránkach SAV a Otvorená akadémia.

SAVinci kaviarne

Vedecké kaviarne SAVinci našli svoj nový priestor v bratislavskom kultúrnom centre Káčečko. V roku 2025 SAV zorganizovala 8 úspešných vedeckých kaviarní, z ktorých bol vyrobený aj videozáznam a uverejnený na YouTube kanáli SAV.

Vedecké kaviarne v Košiciach

Vedecké kaviarne v Košiciach sú organizované viac ako 10 rokov v priestoch kultúrneho centra Tabačka Kulturfabrik. V roku 2025 SAV zorganizovala 10 úspešných vedeckých kaviarní.

Science Slam SAV

V roku 2025 sa v spolupráci s platformou Mladí vedci SAV v Káčečku uskutočnilo podujatie Science Slam, ktorého cieľom je stručne, zrozumiteľne a podľa možnosti vtipne predstaviť svoj výskum v priebehu 8 minút. Podujatie zaznamenalo výrazný záujem publika, ktoré zaplnilo veľkú sálu Káčečka s kapacitou 300 divákov. Z podujatia bol vyhotovený videozáznam uverejnený na YouTube kanáli SAV a vystupujúci vedci a vedkyne na základe tohto podujatia dostali príležitosť predstaviť svoj výskum v tomto formáte aj na podujatiach MY SME SAV alebo Zaži vedu so SAV v Košiciach.

Zaži vedu so SAV v Košiciach

Medzi najväčšie popularizačné podujatia akadémie patrí Víkend so SAV, ktorý sa tradične koná v Bratislave. SAV priniesla tento formát 16. mája 2025 do Košíc pod názvom Zaži vedu so SAV. Podujatie má ambíciu popularizovať vedu a výskum priamo v regiónoch Slovenska, atraktívnou názornou, zážitkovou formou oboznámiť verejnosť s prácou vedcov a zdôrazniť význam vedeckých poznatkov pre spoločnosť. V 16 stánkoch sa predstavila takmer tretina organizácií SAV, predovšetkým vedeckých ústavov zastupujúcich vedy o živej i neživej prírode, ale aj spoločenské a humanitné vedné disciplíny. Počas piatkového popoludnia tiež vedci z jednotlivých vedeckých pracovísk SAV v rozhovoroch s moderátorom na pódiu predstavili návštevníkom aktuálne témy svojich výskumov.

Agrokomplex

Slovenská akadémia vied patrí medzi pravidelných vystavovateľov medzinárodnej poľnohospodárskej a potravinárskej výstavy Agrokomplex Nitra. Referát strategického rozvoja organizačne zabezpečil účasť vedeckých ústavov SAV aj na 50. ročníku veľtrhu. V dňoch 3. - 7. septembra 2025 predstavila viaceré výskumné témy, atraktívne prezentácie a interaktívne ukážky zo sveta vedy, ktoré približujú aktuálne výzvy v oblasti životného prostredia, poľnohospodárstva, biodiverzity či zdravia. Slovenskú akadémiu vied zastupovali Centrum biológie rastlín a biodiverzity (CBRB) SAV, v. v. i.; Ústav geotechniky SAV, v. v. i., Ústav zoológie SAV, v. v. i., Parazitologický ústav SAV, v. v. i., Laboratórium rastlinnej virológie Oddelenia ekológie vírusov Biomedicínskeho centra SAV, v. v. i., a Ústav ekológie lesa SAV, v. v. i. Živú, rastlinno-kvetinovú dekoráciu stánku zabezpečilo Arborétum Mlyňany, Ústav ekológie lesa SAV, v. v. i.

Veletrh vedy Praha

Slovenská akadémia vied sa aj v roku 2025 zúčastnila na Veletrhu vedy 2025 v Prahe (4. – 7. 6. 2025), ktorý je najväčšou popularizačno-náučnou akciou v Českej republike. Akadémia na výstavisku PVA v Letňanoch opäť predstavila niekoľko svojich pracovísk. V rámci výstavného priestoru sa prezentovali: Ústav anorganickej chémie SAV, v. v. i.; Ústav geotechniky SAV, v. v. i.; Ústav materiálov a mechaniky strojov SAV, v. v. i., a Ústav slovenskej literatúry SAV, v. v. i.

Festival vedy a techniky AMAVET

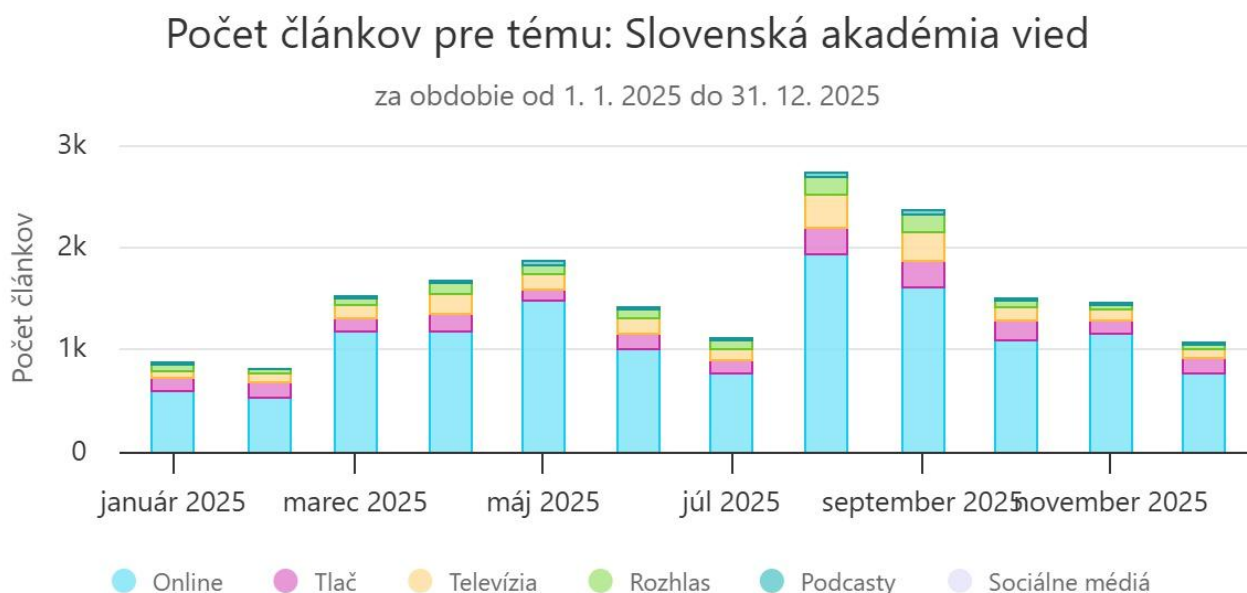
Súčasťou Týždňa vedy a techniky je už 28 rokov Festival vedy a techniky AMAVET. Akadémia už tradične spolupracuje s organizáciou AMAVET (Asociácia pre mládež vedu a techniku) členstvom v odborných porotách, formou mentoringu študentov pri projektovej činnosti a pod. V rámci akcie Festival vedy a techniky AMAVET 2025, ktorý sa konal 10. a 11. novembra 2025 v Zimnej jazdiarni Bratislavského hradu, Referát strategického rozvoja SAV prezentoval vedeckú činnosť a ústavy akadémie. Organizačne a programovo zabezpečil aj účasť Ústavu merania a mechaniky strojov SAV, v. v. i., a Ústavu experimentálnej onkológie BMC SAV, v. v. i., s popularizačnými aktivitami pre návštevníkov festivalu. V nadväznosti na festival pozvala akadémia do Kongresového centra Slovenskej akadémie vied na Smolenickom zámku výber najlepších študentov z festivalu, pre ktorých zorganizovala študentskú konferenciu Mladá nádej vedy SAV. Od utorka 2. decembra do štvrtka 4. decembra 2025 viac ako 40 stredoškolských študentov a študentiek z celého Slovenska predstavilo svoje školské práce pred ostatnými študentmi a zároveň mali príležitosť diskutovať s vedcami a vedkyňami zo Slovenskej akadémie vied. Na konferenciu pozýva SAV každoročne študentov, ktorí so svojimi projektmi uspeli v súťaži Festivalu vedy a techniky AMAVET, riešili dejepisné a biologické olympiády (NIVAM), alebo sú úspešní riešitelia Stredoškolskej odbornej činnosti (ŠIOV).

Cieľom konferencie bolo motivovať študentov k práci vo vede, sprostredkovať im kontakty s odborníkmi z akadémie a vytvoriť priestor na diskusiu.

Ústavy a centrá SAV sa opäť zapojili do celoslovenských podujatí (Týždeň vedy a techniky), resp. medzinárodných podujatí (Európska noc vedy).

SAV v médiách

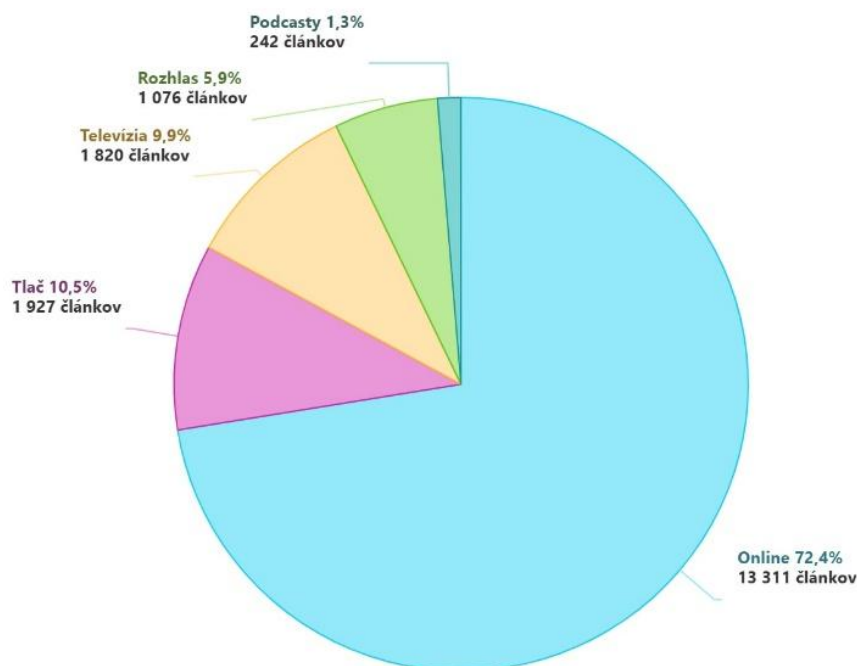
Slovenská akadémia vied v roku 2025 aktívne vystupovala v mediálnom priestore. Celkový počet správ s kľúčovým slovom Slovenská akadémia vied dosiahol v roku počet 18 376. Referát produkoval pre komunikáciu a médiá tlačové správy pre médiá na týždennej báze, organizoval tlačové konferencie a hovorkyňa bola v dennom kontakte s novinármi pri vybavovaní požiadaviek na respondentov či dodatočných informáciách o výskumných témach. Distribúciu obsahov smerom k verejnosti výrazne posilnil vznik pozície Koordinátor popularizácie vedy. Referát zorganizoval v priebehu roka aj seminár pre popularizátorov vedy na ústavoch SAV v Smoleniciach, ktorý prispel k postupnej profesionalizácii osôb poverených touto agendou.

Počet uverejnených správ v mediálnom priestore za rok 2025

Mediatyp pre tému: Slovenská akadémia vied

za obdobie od 1. 1. 2025 do 31. 12. 2025

Typy médií, v ktorých sa výstupy objavovali

Časopis Akadémia - Správy SAV

V roku 2025 pokračovalo vydávanie časopisu Akadémia/Správy SAV v cykle šiestich čísiel ročne. Prioritou sú naďalej rozhovory s vedeckými osobnosťami akadémie. Rok 2025 v rozhovoroch naznačil pozitívny trend – do povedomia sa čoraz častejšie dostáva nastupujúca generácia vedcov a vedkýň. Rozhovory a články predstavili rôznorodosť vedeckých projektov naprieč ústavmi SAV, smerované sú najmä k laickej verejnosti. Základnú obsahovú štruktúru dopĺňajú reportáže z vedecko-popularizačných podujatí a správy o prelomových výsledkoch výskumu v akadémii. Tlačený náklad v objeme 500 kusov je aj naďalej distribuovaný do ústavov SAV a kľúčových verejných inštitúcií.

Uplynulý rok bol pre časopis dôležitým míľnikom najmä čo sa týka nárastu digitálnej viditeľnosti. Udialo sa tak vďaka strategickému prepojeniu so sociálnymi sieťami SAV, ale aj v dôsledku zvýšenej publicity akadémie v rámci celospoločenskej diskusie o otázkach verejného zdravia. Tento synergický efekt spôsobil medziročne niekoľkonásobné zvýšenie návštevnosti webu. Potvrďujú to aj štatistiky – najčítanejší príspevok má takmer 8 000 vzhliadnutí. Analýza online čitateľských preferencií za uplynulé obdobie takisto potvrdzuje, že najväčší ohlas vyvolávajú témy spájajúce vedu s praktickým životom a zdravím.

9.2 Program Otvorená akadémia

Program SAV Otvorená akadémia aj v roku 2025 podporil prípravu viacerých tematických brožúr, zameraných na objasňovanie aktuálnych a spoločensky závažných problémov s dôrazom na využiteľnosť poznatkov v rozhodovacej praxi. V roku 2025 z pripravovaných tém vyšla brožúra Ako jazykom (ne)ubližujeme. Okrem toho akadémia prevádzkuje webstránku <https://otvorenaakademia.sav.sk/>, na ktorej združuje informácie pripravovaných aj uskutočnených podujatiach SAV, spolu s videozáznamami a fotoreportážami z podujatí.

9.3 SAV na internete a v rámci sociálnych sietí

Webová stránka SAV

Webový portál SAV je hlavným komunikačným kanálom akadémie vo vzťahu nielen k svojim zamestnancom a zamestnankyniam a vedeckej obci, ale aj vo vzťahu k širokej verejnosti. RKM zabezpečoval v roku 2025 pravidelnú tvorbu a aktualizáciu obsahov v častiach: Aktuality, Tlačové správy, SAV v médiách, Fotogaléria, Vedecký podcast SAV.

SAV na webovom sídle uverejňovala najnovšie výsledky výskumov, projekty a výzvy, pozvánky, ako aj rozhovory a reportáže z diania v akadémii. V roku 2025 dosahoval počet správ zverejnených na webe 599, čo znamená v priemere takmer 50 správ mesačne.

Najčítanejšou správou v slovenskej sekcii Aktualít bol článok zo 14. júla 2025 o úmrtí prof. Jána Bakoša, DrSc., ktorý bol prečítaný 19 278-krát.

Druhým najčítanejším článkom bola správa Rádiofrekvenčné žiarenie z 3G a 4G vysieláčov má vplyv na poškodenia DNA, čítaná 9 661-krát. Treťou najčítanejšou bola dlhoočakávaná analýza Analyzované mRNA vakcíny obsahujú len nepatrné množstvo DNA (7 872x).

Vedecký podcast SAV

V roku 2025 vyšlo 19 epizód Vedeckého podcastu SAV v audio i videoverzii. Spolu za celý rok dosiahli 44 110 vypočutí/zhliadnutí. Priemerná počúvanosť jednej epizódy bola 2 782 vypočutí. Od spustenia podcastu v roku 2020 vyšlo 114 epizód a za toto obdobie dosiahli **188 352 vypočutí/zhliadnutí** (dáta aktualizované k 24. 2. 2026, zdroj: PodBean, YouTube).

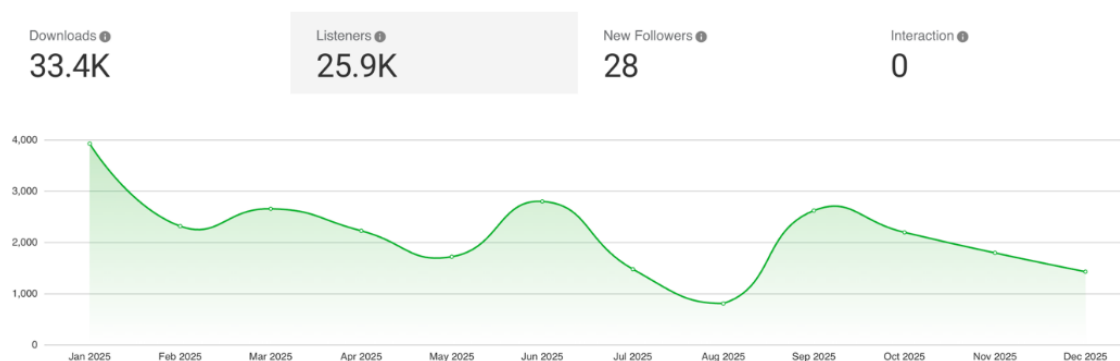
Produkčný tím využil príležitosť predstaviť sa počas roka aj publiku pri živom nahrávaní. Vznikla epizóda počas podujatia My sme SAV (jún, hosť P. Šiman) na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave. Okrem toho prebehli 3 nahrávania v teréne. Epizódy s L. Heldákovou na Smolenickom zámku (apríl), D. Tomkom (november) na Skalnatom plese, či M. Dankom v Liptovskom Mikuláši (október).

Moderátorská dvojica Vedeckého podcastu SAV v roku 2025 bola v zložení Peter Boháč a Monika Tináková. Vedecký podcast SAV je naďalej súčasťou rodiny podcastov SME. Vďaka tejto spolupráci je každá epizóda distribuovaná v čase vydania podcastu aj poslucháčom na stránke podcasty.sme.sk.

Ukážka produkcie Vedeckého podcastu SAV mimo nahrávacieho štúdia

Výber štatistických dát z domovskej platformy *Vedeckého podcastu SAV* PodBean:

Počúvanosť počas roka 2025

Title	Released	Jan 1, 2025 - Dec 31, 2025
#80 Martin Venhart • Spoločnosť plná konšpirácií smeruje ku katastrofe	Jan 17, 2025	3,277
#90 Pavol Šiman • Planéta si poradí, ľudstvo možno nie	Jun 20, 2025	1,873
#84 Marek Semelbauer • Život hmyzu vie byť krutý	Mar 14, 2025	1,463
#87 Mária Urbanová • Epigenetika mení liečbu rakoviny	Apr 25, 2025	1,374
#89 Alena Holazová • Nie každý cukor je na zjedenie	Jun 6, 2025	1,308
#82 Zuzana Kroneková • Polymér v tele môže byť liekom	Feb 14, 2025	1,274
#88 Martin Hudcovský • Transakčná daň je neobvyklá záťaž	May 9, 2025	1,236
#85 Naďa Mrkvyňková • Solárna revolúcia? Perovskity a ich cesta k Nobelovke	Mar 28, 2025	1,233
#91 Matej Lorko • Spoločnosť potrebuje viac altruizmu	Jul 4, 2025	1,204
#81 Róbert Gárik • Indický sanskrit obdivoval aj Ľudovít Štúr	Jan 31, 2025	1,157

10 najpočúvanejších epizód v roku 2025

Audiovizuálna tvorba SAV

Tvorba a zverejňovanie videí na YouTube kanáli SAV pokračovalo v r. 2025 v naplánovanom režime. Pokračovalo sa s výrobou v týchto okruhoch:

- záznamy z pravidelných vedeckých prednášok (prednášky SAVinci, Košická vedecká kaviareň, Vivat Scientia!),
- Vedecký podcast SAV (audio a videoverzia),

- reportáže z podujatí (My sme SAV, Noc vedy, Týždeň vedy a techniky...),
- záznamy z jednorazových podujatí (Učená spoločnosť Slovenska, Science Slam SAV),
- tlačové konferencie.

Štatistika YouTube kanála SAV

Rok	Zhliadnutia spolu	Počet odberateľov	Celkový čas pozerania (hod.)	Počet zverejnených videí
2024	37884	1540	2920	94
2025	56232 (+49%)	1943 (+33%)	3842 (+31%)	89

Najsledovanejšie videá za r. 2025:

- Vivat Scientia - Premeny tela objektívom MRI (Radka Klepochová) = 2150
- Vedecký podcast SAV - Martin Venhart = 1397

SAV na sociálnych sieťach

Facebook SAV

<https://www.facebook.com/SlovenskaAkademiaVied>

Počet sledovateľov profilu SAV sa za uplynulý rok navýšil z 18 000 na takmer 32 000 účtov. RKM publikoval viac ako 500 príspevkov poukazujúcich na úspechy Slovenskej akadémie vied a jej vedcov a vedkýň. Najväčší úspech sme zaznamenali pri príspevkoch týkajúcich sa spoločenského diania a verejných vyhlásení SAV.

	2024	2025
Sledovatelia	18 000	31 977
Návštevnosť stránky	123 000	214 400

Podľa pozretí	2024	2025
TOP 1 príspevok	236 000	1 056 026
TOP 2 príspevok	60 000	569 434
TOP 3 príspevok	31 000	563 463

Podľa interakcií	2024	2025
TOP 1 príspevok	-	12 582
TOP 2 príspevok	-	11 318
TOP 3 príspevok	-	5 434

Instagram

<https://www.instagram.com/akademiavied/>

Počet fanúšikov instagramového účtu SAV sa zvýšil už na **13 296 sledovateľov**. RKM publikoval viac ako 350 príspevkov. Najväčší úspech a najväčší dosah zaznamenali príspevky týkajúce sa spoločenských tém, článkov v časopise Akadémia a zásadných vyhlásení SAV.

	2024	2025
Sledovatelia	7 555	13 296
Návštevnosť stránky	12 600	25 700

Podľa pozretí	2024	2025
TOP 1 príspevok	97 103	157 848
TOP 2 príspevok	83 881	134 656
TOP 3 príspevok	68 123	98 634 *

*platená reklama

Podľa interakcií	2024	2025
TOP 1 príspevok	-	5 506
TOP 2 príspevok	-	4 247
TOP 3 príspevok	-	1 549

LinkedIn

Počet fanúšikov SAV sa zvýšil za posledný rok o viac ako **1 845 ľudí**. Zloženie fanúšikovskej základne zodpovedá tomu, na čo je určená. Preto ju sledujú hlavne ľudia pôsobiaci vo výskume a školstve. Fanúšikovia stránky sa tu môžu dozvedieť informácie najmä o pracovných príležitostiach v Slovenskej akadémii vied, odborných kurzoch, či grantových výzvach.

	2024	2025
Sledovatelia	2 691	4 536
Návštevnosť stránky	2 147	3 522

impresie	2024	2025
TOP 1 príspevok	3 393	7 657
TOP 2 príspevok	1 134	6 650
TOP 3 príspevok	1 118	4 616